

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra kulturologie

Diplomová práce

Šárka Malá

Abya Yala : pohled na bolivijské indiánské hnutí

***Abya Yala: A View On the Indianist Bolivian*
Movement**

Vedoucí práce: PhDr. Martin Soukup Ph.D.

Praha, 2012

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucímu své práce, panu PhDr. Martinu Soukupovi, Ph.D., za jeho cenné připomínky, velkou ochotu a čas, který mi věnoval.

Poděkování patří též panu PhDr. Zdeňku Uherkovi, CSc, za konzultace a podporu v počátečních stádiích výzkumu.

Děkuji také panu Eduardu Salasovi za konzultace, cenné postřehy a podporu po celou dobu vzniku této práce.

Děkují paní Bojaně Škaroupkové za čas a pečlivost, se kterou se věnovala sepsání kritického komentáře k filmu Abya Yala.

Nakonec bych ráda vyjádřila velký dík své rodině za dlouhodobou podporu a zázemí v průběhu celého studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a že jsem řádně citovala jen uvedené prameny a literaturu. Současně dávám svolení k tomu, aby tato práce byla zpřístupněna v příslušné knihovně UK a prostřednictvím elektronické databáze vysokoškolských kvalifikačních prací UK a používána ke studijním účelům v souladu s autorským právem. Zároveň prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 5. srpna 2012

Šárka Malá

Abstrakt

Předkládaná diplomová práce je analýzou dokumentárního filmu *Abya Yala, es nuestra* francouzského režiséra Patricka Vaniera z roku 2007 o událostech v Bolívii na přelomu let 2005 a 2006. Cílem naší práce bylo zamyslet se nad způsobem jakým je výše uvedené období ve filmu prezentováno. Tázali jsme se mimo jiné, jací respondenti byli k vyjádření stanoviska vybráni a jak oni tyto události reflektují. Zajímala nás také režisérova vizuální prezentace dané tematiky. Pro analýzu snímku jsme použili kvantitativní obsahovou analýzu sekvencí a doplnili jsme jí sémiotickou analýzou komentářů a vizuální složky filmu. Práce je výsledkem kulturologického a interdisciplinárního přístupu zahrnujícího sociologii, sociální a vizuální antropologii. Při úvahách a vyslovených závěrech jsme se konkrétně inspirovali teorií sociálních reprezentací, teorií etnicity Thomase Hyllanda Eriksena a principy vizuální antropologie.

Klíčová slova: sociální reprezentace, etnicita, hnutí původních obyvatel, Bolívie.

Abstract

The thesis presents an analysis of the French documentary film *Abya Yala, es nuestra*, directed by Patrick Vanier in 2007, which describes events in Bolivia's recent history of 2005/2006. The main goal of our work was to think about the way in which this period is depicted in the film. We were also questioning who the chosen respondents were and how well they reflect this period. Moreover we were interested in the director's visual presentation of the topic. To analyse our object of study we used a quantitative analysis of the content of sequences and we completed it by a semiotic analysis of the comments and of the visual part of the film. Our thesis is the fruit of a cultural and interdisciplinary approach, which includes sociology, social and visual anthropology. In our reflections we were inspired particularly by the social representation theory, the ethnicity theory of Thomas Hylland Eriksen and the principles of visual anthropology.

Key words: social representation, ethnicity, indian movement, Bolivia.

Obsah

Prolog.....	9
1. Úvod.....	10
2. Kontext.....	12
2.1. Bolívie – několik základních charakteristik.....	12
2.1.1. Hnutí pěstitelů koky.....	14
2.1.2. Etnické hnutí za práva indiánských populací.....	17
2.1.3. MAS (Movimiento al Socialismo).....	19
2.2. Dokumentární a etnografický film v Latinské Americe a v Bolívii.....	22
3. Teoretické aspekty.....	27
3.1. Konstruktivismus.....	27
3.2. Sociální reprezentace.....	28
3.3. Studia etnicity.....	31
3.4. Vizuální antropologie.....	35
3.5. Mediální studia.....	39
4. Metodologie.....	44
4.1. Základní charakteristiky předmětu výzkumu.....	44
4.2. Stanovení metodologických východisek.....	45
4.3. Základní segmentace filmu Abya Yala.....	46
4.4. Obsahová analýza.....	47
4.5. Sémiotická analýza.....	49
4.6. Výpovědní analýza.....	50
5. Empirický výzkum.....	52
5.1. Obsahová analýza.....	52
5.1.1. Kdo se v sekvenci vyjadřuje?.....	52
5.1.2. Jaké místo se v sekvencích zobrazuje?.....	60
5.1.3. K jakým tématům se informátoři vyjadřují?.....	63
5.1.4. Závěry obsahové analýzy.....	67
5.2. Sémiotická analýza.....	69
5.2.1. Název filmu.....	69
5.2.2. Evo Morales a strana MAS.....	71
5.2.3. Indiánská etnika.....	75

5.2.4. Hnutí původních obyvatel.....	77
5.2.5. Koloniální minulost.....	80
5.2.6. Změna.....	83
5.2.7. Vizuální složka, sekvence bez komentáře.....	84
5.2.8. Závěr sémiotické analýzy.....	91
6. Závěr.....	94
Příloha č. 1.....	96
Příloha č. 2.....	98
Příloha č. 3.....	99
Příloha č. 4.....	100
Příloha č. 5.....	138
Použitá literatura.....	142

Seznam použitých zkratek

ASP	<i>Asamblea de la Soberanía de los Pueblos</i> , Hnutí za suverenitu lidu.
COB	<i>Coordinadora de los obreros de Bolivia</i> , Odbor bolivijských dělníků.
CUC	<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i> , Pravá zemědělská federace – La Paz.
CSUTCB	<i>Confederación Nacional de Colonizadores de Bolivia</i> , Národní Federace bolivijských kolonizátorů.
EZELN	<i>Ejército Zapatista de Liberación Nacional</i> , Zapatistická armáda Národního osvobození.
IPSP	<i>Instrumento Político para la Soberanía de los Pueblos</i> , Politický nástroj lidové suverenity.
IU	<i>Izquierda Unida</i> , Spojená levice.
MAS	<i>Movimiento al Socialismo</i> , Hnutí za socialismus.
MBL	<i>Movimiento Bolivia Libre</i> , Hnutí za svobodnou Bolívii.
MIP	<i>Movimiento Indígena Pachacuti</i> , Indiánské hnutí Pachacuti.
MITKA	<i>Movimiento Indio Tupac Katari</i> , Indiánské hnutí Tupac Katari.
MRTK	<i>Movimiento Revolucionario Tupac Katari</i> , Revoluční hnutí Tupac Katari.
PS	<i>Partido Socialista</i> , Sociální strana.

Prolog

„Když Morales přišel na místo, přivítal ho zástup kněží, jejichž obleky vypadaly, že byly inspirovány rytinami Guamana Pomy z Ayaly. Zul si boty, přešel přes koberec z květin, pozdravil Inti a Pachamamu. Očistili ho kouřem z obětí spalovaných na ohni a oblečeného do karmínové tuniky mu ozdobili hlavu čepcem a předali mu žezlo. Když ceremoniál skončil, Morales vypadal jako panovník přicházející z prehispánských dob, zatímco oznamoval příchod nové éry pro indiánské kmeny.“

Verushka Alvizuri. *La construcción de la aymaridad: una historia de la etnicidad en Bolivia (1952 – 2006)*, 21.

1. Úvod

Na konci roku 2005 byl v bolivijských demokratických volbách zvolen Evo Morales, označovaný za „prvního indiánského prezidenta“ v historii amerického kontinentu. Světová média se předháněla v přinášení informací o tomto novém zástupci Bolívie, který se, mimo jiné, nechal slavnostně uvést do funkce na tak zvaném mytickém místě bolivijské historie, zříceninách města kultury Tiwanaku, a který si po zasednutí do prezidentské funkce nechal ušít speciální oblek kombinující západní střih s aymarskými dekorativními vzory. Vlna zájmu o region Bolívie zasáhla také akademický svět. Diskuse o symbolickém významu nového prezidentského obleku se staly na některých akademických ústavech oživujícím a aktuálním prvkem debat o etnicitě a etnické identitě. Filmový svět zareagoval množstvím dokumentárních snímků zveřejněných o tomto období. Některé subkultury občanské společnosti potom zahlédly v tehdejších událostech záblesk znovuoživení snu o spravedlivější společnosti.

Snímek, jehož analýza je tématem naší práce se zapisuje právě do tohoto kontextu. Byl natočen francouzským režisérem Patrickem Vanierem na přelomu let 2005 a 2006 a zobrazuje volební období v Bolívii. Sociálně angažovaný dokumentární film *Abya Yala, es nuestra!* líčí v rozmezí osmdesáti minut důvody, které vedly k vítězství strany MAS ve volbách roku 2005 a ke zvolení Evo Moralese Aymy prezidentem. Snímek byl promítán na četných festivalech dokumentárních a lidsko-právních filmů ve Francii, Martiniku, Guatemale, Bolívii, Peru a v Argentině, kde obdržel dvě ocenění.

V naší práci jsme se tázali po způsobu, jakým režisér toto složité a přelomové období bolivijské historie prezentuje a jak je divákovi vysvětluje. Nad výběrem velice jasně ohraničeného mediálního sdělení, jakým je film, jsme mohli přemýšlet nad výstavbou reprezentací událostí publiku vzdálených a nad utvářením referencí a sociálních reprezentací v rámci filmového textu. V naší práci jsme se také zamýšleli nad rolí, kterou v procesu zprostředkovaného poznání o vzdálených oblastech světa hrají v současné době globalizovaní intelektuálové a umělci.

Práci jsme rozdělili na několik částí, v nichž první v pořadí je uvedení do kontextu studovaného tématu. Tuto kapitolu jsme umístili v práci s ohledem na srozumitelnost následující argumentace. V druhé části práce jsme definovali teoretické oblasti, o které se v naší studii opíráme. Třetí kapitolou je potom stanovení metodologických východisek práce a definování typu analytických nástrojů a analytického členění zkoumaného materiálu. Stěžejní částí naší práce je potom samotný výzkum, kterému je věnována čtvrtá kapitola. Nakonec je naše práce uzavřena shrnutím hlavních myšlenek našeho šetření.

Do úvodu patří také objasnění osobních motivací k výběru tématu. Tato práce vychází z mého dlouhodobého akademického i osobního zájmu o oblast Latinské Ameriky, který se započal v roce 2004 v průběhu výměnného pobytu Erasmus na přednáškách antropologie Latinské Ameriky na Univerzitě v Toulouse II, Le Mirail ve Francii. Zájem o konkrétní oblast Bolívie ve mně potom probudila účast na studentské pracovní skupině Observatoře pro politiku andského regionu (OPA) a následně roční studijní pobyt v roce 2006/2007 na katedře Iberoamerikanistiky téže Univerzity. Výsledkem tohoto studia byla diplomová práce na téma bolivijského hnutí *cocaleros* a jeho vývoje od lokálního hnutí do podoby sociálního hnutí s mezinárodním přesahem. V průběhu následujících let jsem dále sledovala dění v Bolívii díky aktivitám Americké pracovní skupiny české neziskové organizace AMO, účasti na mnohých konferencích a festivalech dokumentárních filmů s tematikou Latinské Ameriky zejména ve Francii a samozřejmě díky četným debatám s podobně zaměřenými osobami.

V tomto období také dozrál záměr reflektovat ve své budoucí diplomové práci pro katedru kulturologie na Karlově Univerzitě v Praze způsob, jakým jsou politické události tohoto regionu představovány evropskému publiku. Na promítáních v rámci festivalů nebo diskusních skupin jsem totiž mohla často pozorovat různorodost forem prezentace stejné tematiky a také jsem byla konfrontována s různým typem čtení těchto mediálních sdělení v závislosti na osobnosti diváka.

Film *Abya Yala* jsem shlédla poprvé právě na festivalu latinsko-amerických filmů v Toulouse v roce 2007 a hluboce na mě zapůsobil. Od pořadatelů festivalu se mi podařilo získat jeho kopii společně s dalšími několika filmy s totožnou tematikou. Po jejich shlédnutí jsem se však rozhodla pracovat pouze se snímkem *Abya Yala*, který byl ze všech ostatních dokumentárních filmů nejexplikativnější a nejvíce zaměřený na konkrétní, úzce vymezené, časové období. Zpracování divácké recepce tohoto filmu a analýza diváckých reprezentací učiněných na základě jeho shlédnutí, nebo začlenění snímku do již existujícího reprezentačního rámce se ukázalo být samostatným tématem. Toto možné další směřování práce jsem tedy alespoň nadesla formou jedné z příloh.

2. Kontext

Pro potřeby naší práce načrtne v první části této kapitoly v základních rysech politický a sociální kontext období a regionu, který popisuje zkoumaný film *Abya Yala*. Zaměříme se zde především na klíčové události po roce 2000, ale také na přestavení vývoje nejaktivnějších sociálních hnutí, která se v roce 1999 spojila pod zkratkou MAS (*Movimiento al Socialismo* – Hnutí za socialismus) a zvítězila pod vedením Eva Moralese v národních volbách v roce 2005. Směrování země určila existence několika faktorů: sociálních hnutí, zejména hornických odborů a později odborů pěstitelů koky, indiánského hnutí a levicových organizací v kontextu rostoucí nespokojenosti chudého obyvatelstva s politikou elit, jež spravovaly zemi. V následujících podkapitolách si zběžně přiblížíme tyto sociální aktéry.

Ve druhé části této kapitoly se budeme věnovat uvedení do kontextu dokumentárního a etnografického filmu v Latinské Americe a v Bolívii.

2.1. Bolívie – několik základních charakteristik

V této pasáži si pro přehlednost připomeneme několik základních charakteristik této andské země. Naši aspirací však není podat vyčerpávající popis či analýzu jednotlivých problematik, jež by mohly samy o sobě tvořit samostatná témata diplomové práce, ani tvrdit, že je jejich výčet pro charakteristiku této rozporuplné země vyčerpávající. Chceme zde pouze upozornit na existenci některých fenoménů, jež se nám jeví pro naši problematiku jako klíčové.

Jako první faktor, determinující celou škálu sociálních jevů, se nám jeví veliká chudoba země a významné sociální rozdíly, které se nacházejí mezi jejím obyvatelstvem. Bolívie je jednou z nejchudších zemí Jižní Ameriky. Přesto je to však země, která jak v minulosti, tak i v současné době disponuje značnými zásobami nerostných surovin. Avšak toto bohatství dokázala země využívat pouze v omezené míře. Propast mezi extrémní chudobou většiny z jejích osmi milionů obyvatel a značnými příjmy elit přitom nerozdělují zemi jen sociálně, ale toto nerovnoměrné rozložení bohatství tvoří předěl i na regionální úrovni. Země je tak rozdělena na chudé *altiplano*, severozápadní část, a tak zvaný „bohatý půlměsíc“, který je tvořen provinciemi v jihovýchodní části země.

Dalším faktorem, jehož jmenování může být pro naši analýzu důležité, je koloniální historické dědictví. Vliv tohoto období je možné pozorovat na několika úrovních. Někteří historikové a

sociologové¹ jej považují za periodu, ve které se vytvářely základy hierarchizace společnosti podle původu a rasové příslušnosti. Přestože je v následujícím období nezávislosti španělská nadvláda překonána, sociální rozdělení společnosti přetrvává dál. Proto se snahy o vytvoření jednotné země setkávají často s neúspěchem a hledání esence bolivijského národa se od období nezávislosti periodicky vrací do rétorik nejrůznějších hnutí a politických stran. Zároveň interpretace koloniálního období prochází proměnami, jež odpovídají danému historickému okamžiku. Od válek za nezávislost v devatenáctém století je však španělská koloniální nadvláda interpretována jako období, ve kterém byla země a její zdroje drancovány pro prospěch cizí velmoci. Nezávislá Bolívie, založená roku 1825, tak v průběhu desetiletí vyrůstá v opozici ke koloniálnímu systému. Přesto ale mnozí autoři, mezi nimi například André Franqueville², upozorňují na to, že i v následujícím století země často svoluje k prodeji svého nerostného bohatství za velmi nevýhodných podmínek a že tímto způsobem „koloniální“ rozdělení společnosti přetrvává. Počátkem dvacátého století potom dochází v elitních kruzích intelektuálů k odsouzení praktik, které kolonialismus a pozdní devatenácté století uplatňovaly vzhledem k indiánské populaci. Za zmínku stojí například známý spisovatel Mario Mariategui, který stál u zrodu hnutí *indigenista*. Zejména ve druhé polovině dvacátého století je pak indiánským hnutím *katarista* téma kolonizace otevřeno znovu, tentokrát pro vyjádření ideje o historickém vykořisťování indiánské populace. Toto hnutí přichází také s myšlenkou, že kolonialismus je stále živý a reprodukuje se mechanismus. Tak zvaný „neokolonialismus“ potom odkazuje na velkou závislost a servilnost, kterou země prokazuje ve vztahu ke kontinentální velmoci, Spojeným státům. Téma „neokolonialismu“ přejímají nejrůznější sociální hnutí v osmdesátých a devadesátých letech, v období ekonomické krize.

Popularita levicových hnutí a politických stran může být zmíněna jako další významný rys této země, ačkoli bychom mohli dodat, že tento rys není specifickým pouze pro Bolívii. V celkovém latino-americkém kontextu jsou levicové politické strany a sociální hnutí nositeli dědictví levicových vlád ze šedesátých a počátku sedmdesátých let, jež byly rozvráceny státními převraty s následnými diktaturami. Proto byly v Bolívii odbory a sociální hnutí velmi silným a ideologicky konsolidovaným hráčem nejen v období diktatury, ale zejména po obnovení demokratického zřízení v roce 1982. Tato skutečnost tedy z části vysvětluje zkušenosti a sílu, které charakterizovaly bolivijská sociální hnutí osmdesátých a devadesátých let (*cocaleros*, *hnutí za práva indiánských populací*, *IPSP-MAS*). Zároveň také osvětluje

¹ Například Jean-Pierre Lavaud, Christian Gros nebo Henri Favre.

² FRANQUEVILLE, André. *La Bolivie, d'un pillage à l'autre*.

některá klíčová témata těchto organizací a jejich levicovou orientaci. Strana MAS, o které budeme hovořit dále, potom projevila schopnost sjednotit tyto různorodé tendence právě pod vlajkou politické strany vzešlé z odborových organizací a sociálních hnutí.

Posledním důležitým aspektem bolivijské společnosti, který zde uvedeme, je její značná populační heterogenita. Podle různých zdrojů existuje v Bolívii třicet pět až třicet sedm různých etnik, z nichž nejpočetnější tvoří jazykové skupiny Quechua (33% celkové populace) a Aymara (22,3%)³. Tato etnika jsou pak nejvíce zastoupena ve venkovských oblastech, nebo na předměstích velkých měst. Při posledním sčítání lidu se 61% obyvatelstva prohlásilo za příslušníky indiánských etnik⁴. Přesto však tato podstatná část obyvatelstva nebyla v dávné i v novodobé historii země odpovídajícím způsobem reprezentována ve vládních či ekonomických institucích a organizacích. Velká většina této populace je zastoupena v nižších a nízkých sociálních vrstvách bolivijské společnosti.⁵

2.1.1. Hnutí pěstitelů koky (*Movimiento cocalero*)

V osmdesátých a devadesátých letech dvacátého století jsou centrem pěstování koky v Bolívii oblasti Yungas a Chapare. Koka, jedna z domovských plodin latinsko-amerického kontinentu, je využívána pro sběr listů, jež jsou buď konzumovány tak zvaným tradičním způsobem, tedy žvýkáním, nebo chemicky upravovány v ilegálních laboratořích pro výrobu základní suroviny kokainu, kokové pasty. Přestože pěstování a obchod s touto plodinou sahá až do doby Inků a vzkvétal i za španělské kolonizace, jeho významný rozvoj ve dvacátém století je spojen právě s počátkem výroby kokainu. Poptávka po této droze, od šedesátých let prohlášené za nelegální, prudce vzrostla v sedmdesátých letech. Proto byla zejména v období vládnutí bolivijského diktátora Hugo Banzer (1971 – 1978) oblast Chapare svědkem implantace vládních programů řízené kolonizace tropických zón za účelem monokulturního pěstování koky s perspektivou industriální výroby kokainu. Důsledkem vládních subvencí byl příliv nových pěstitelů koky a růst její produkce. K poslední kolonizační vlně v oblasti došlo v polovině osmdesátých let, kdy byla populační migrace způsobena ekonomickou krizí ve všech

³ FRANQUEVILLE, André, 68.

⁴ Debata o tom, co tento údaj znamená a co jeho neustálé změny vypovídají o bolivijské společnosti či globálních tendencích přesahuje rámec takto krátkého výčtu. Úvahu na toto téma zpracovává Jean-Pierre Lavaud v zajímavém článku bolivijského periodika eju. LAVAUD, Jean- Pierre. “La producción de la verdad étnica mediante el Censo“.

V souladu s koncepcí etnicity T. H. Eriksena budeme považovat pro naši práci směřodatný pouze fakt, že bolivijská společnost je etnicky velmi různorodá a že se v ní, přirozeně, projevují podobné tendence jako v jiných, takto různorodých zemích. ERIKSEN, Thomas Hylland, *Antropologie multikulturních společností*.

⁵ O provázanosti a vztazích mezi etnickou a třídní příslušností se zmíníme v teoretické části naší práce.

ostatních (legálních) oblastech produkce – průmyslu, těžbě nerostů i zemědělství. Pěstování koky tak představovalo záchranný kruh pro tisíce rodin horníků, příměstských dělníků a zemědělců, kteří v době velkých privatizací přišli o práci. Tito lidé nejrůznějšího sociálního a etnického původu přišli do oblasti v době tak zvaného „boomu koky“, vyvolaného zároveň prudkým nárůstem poptávky po kokainu na světovém trhu a následným zvýšením cen koky⁶. Proto se oblasti Yungas a Chapare staly populačně velmi různorodé a odbory (*sindicatos*), které pěstitelé sami zakládali jako jedinou formu organizace v oblasti, odstřižené od okolního světa tropickým pralesem, tuto různorodost reflektovaly⁷.

Přes tyto migrační tendence a růst produkce koky mění stát, po návratu k demokratickému zřízení na počátku osmdesátých let, pod tlakem Washingtonu⁸ svůj postoj k pěstování této plodiny. Již první demokratický prezident Hernan Siles Zuazo (1982 – 1985) připravuje plán likvidace kokových plantáží, do kterého se zapojují i nově založené speciální složky armády. V období mandátu následujícího prezidenta, Victora Paz Estenssora, je vyhlášen plán boje proti drogovému obchodu, zvaný « *Plan Trienal De Lucha Contra el Narcotráfico* ». V rámci něj potom vláda schválí roku 1988 zákon *Ley del régimen de la coca y sustancias controladas* (nazývaný často “Zákon 1008”, *Lei 1008*), který přesně vymezuje plochu produkce koky, jež tento zákon považuje za legální, určenou pro tradiční konzumaci. Ta se nachází převážně v provincii Yungas. Zbylá produkce koky, převážně situovaná v oblasti Chapare, je podle “Zákona 1008” určena k likvidaci⁹.

Proti této státní politice se zvedla vlna protestů nejen z řad pěstitelů koky, ale i z jiných sektorů společnosti, které upozorňovaly na její problematickou aplikaci v kontextu hlubokých ekonomických problémů země a na nemožnost produci koky nahradit v daných oblastech jinou plodinou. Hlavním centrem protestů se staly, přirozeně, oblasti produkce koky, tedy regiony Yungas a Chapare, ve kterých se odbory pěstitelů koky rezolutně postavily proti masové likvidaci svých plantáží.

Proto také odborníci na tuto problematiku označují období osmdesátých let 20. století za dobu vzniku hnutí pěstitelů koky (*cocaleros*). Toto sociální hnutí se zrodilo následkem postupné

⁶ Roberto LASERNA, *Bolívie: l'économie de la drogue*.

⁷ Konkrétněji o struktuře odborů pěstitelů koky píše Alison Spedding. SPEDDING, Alison, *Kawsachun coca: economía campesina en los Yungas y el Chapare*.

⁸ Po návratu k demokratickému zřízení v roce 1982, nabíly Spojené státy Bolívii pomoc a asistenci při zavádění balíčku ekonomických reforem, které zahrnovaly reorganizaci státního i privátního sektoru a jejichž hlavním bodem byla realizace rozsáhlých privatizací v polovině osmdesátých a na počátku devadesátých let. Přijetí této pomoci bylo však podmíněno několika body, z nichž hlavním byl požadavek distance státu od produkce koky a výroby kokainu a jeho aktivní zapojení do boje proti narkotikům. Roberto LASERNA, *Bolívie: l'économie de la drogue*.

⁹ Ibid.

organizace odborů pěstitelů koky z provincií Chapare a Yungas a vznikalo v opozici k politice likvidace plantáží koky, která byla od roku 1988 systematicky prosazována bolivijskou vládou za podpory USA. Díky výsadnímu postavení, které získala tato kauza v politické i společenské sféře bolivijského života, se hnutí *cocalero* stalo v posledním desetiletí dvacátého století klíčovým aktérem sociální změny v zemi¹⁰. Proto, aby mohlo čelit rostoucímu tlaku ze strany státu, začíná uzavírat spojení s „tradičními“¹¹ levicovými politickými stranami, neziskovým sektorem, církví a médií. Tímto způsobem se i tyto různorodé sektory zapojují do diskuse o způsobu řešení „problému koka“ a staví se na obranu hnutí *cocaleros*. Ti jsou státem stigmatizováni jako drogoví producenti a dealeři a řešení problému produkce koky přechází prudce do rétoriky boje proti drogám a celá operace je militarizována¹². Pozorovatelé v oblasti upozorňují opakovaně na porušování lidských práv. Přestože vládní programy zahrnují i projekt dobrovolné likvidace koky a bilaterální dialog s odbory pěstitelů koky, je vzájemná komunikace vzhledem k postupné eskalaci konfliktu velmi omezená. Kulaté stoly, jež jsou organizovány za účelem koordinace konkrétních projektů jsou pravidelně přerušovány bez konkrétních výsledků.

Protesty se tak *cocaleros* snaží upoutat co nejširší veřejnost a upozornit na vážnou situaci, ve které se tito zemědělci nacházejí. Protestní tradice tohoto hnutí sahá ale dále, než je jeho krátká historie, a je manifestací celé plejády odborářských aktivit, jež přinesly v padesátých a šedesátých letech 20. století značné úspěchy hnutí bolivijských horníků. Na vyjádření nesouhlasu s praktikami vlády proto hnutí *cocaleros* používá protestní pochody do sídla vlády, La Pazu, blokády strategicky významných komunikací, hladovky, stejně jako tradičnější formy manifestace. Přestože jsou tyto akce často násilně přerušeny armádou, je jejich úspěch nesporný, zejména na poli propagace hnutí samotného a jeho požadavků. Zároveň jsou tyto události, v průběhu devadesátých let již podporované i jinými sociálními hnutími, místem setkání těchto organizací a jejich fúze.

Výše zmínění autoři zabývající se hnutím pěstitelů koky proto mezi skutečnostmi, které podle jejich názoru podmiňují úspěch a rozvoj původně lokálního sociálního hnutí do hnutí celostátního významu, upozorňují na schopnost hnutí vyvíjet svůj diskurs v souladu s

¹⁰ Konkrétněji se hnutí nejprve prosadilo na národní úrovni odborových organizací jako CSUTCB a COB. HEALY, K. « Political Ascent of Bolivia's Peasant Coca Leaf Producers ».

¹¹ Někteří autoři označují politické strany existující od počátku osmdesátých let a dříve jako „tradiční“. Činí tak ve snaze zdůraznit odlišnost mezi těmito stranami a „novými“, „neinstitucionalizovanými“ stranami jako MAS nebo MIP. „Tradičními“ levicovými stranami jsou potom MBL, PS nebo opoziční koalice *La Eje de Convergencia* nebo *Izquierda Unida*. CASEN, Cécile, « Système de partis et partis antisystèmes en Bolivie : Emergence du MIP et du MAS sur la scène politique bolivienne depuis 2000. ».

¹² S finanční i materiální pomocí Spojených států v rámci programu USAID.

přijímáním vlivů jiných sociálních aktérů a jejich problematik¹³. Zmiňují se tak zejména o důležité roli, jež sehrály tradice a praktiky národních odborových organizací (CSUTCB a COB) při formování tohoto hnutí, a zároveň také upozorňují na významný vliv bolivijského indiánského hnutí s jeho pojetím boje za zachování etnické různorodosti. Díky úzkým kontaktům, které mělo hnutí *cocaleros* právě s bolivijským indiánským hnutím dochází v druhé polovině devadesátých let k vzájemnému ovlivňování rétoriky těchto dvou organizací. Zatímco ze strany *cocaleros* se jedná o zdůraznění etnického rozměru problematiky produkce koky, indiánské hnutí naopak začíná zdůrazňovat význam této otázky pro svou agendu. Výsledkem dialogu těchto sociálních hnutí se pak stává podtržení „identitárního“ aspektu boje proti likvidaci kultur koky, jež se počátkem nového tisíciletí, ve světle dalších událostí¹⁴, dokonce vyvíjí v nacionální diskurs o obraně národní identity před bílými zrádci vlasti a ziskuchtivými cizinci vedenými Washingtonem¹⁵.

Viděli jsme ve stručnosti, že v průběhu devadesátých let se hnutí *cocaleros* a jeho boj za záchranu produkce koky dostaly do popředí zájmu bolivijské i mezinárodní veřejnosti. Společně s etnickým hnutím za práva indiánských populací se tak stal významným sociálním aktérem, který v druhé polovině této dekády stál u vzniku opoziční strany MAS.

2.1.2. Etnické hnutí za práva indiánských populací

Chceme-li hovořit o vývoji bolivijského etnického hnutí za práva indiánských populací, musíme se nejprve zamyslet nad několika otázkami, které se k této problematice vztahují.

Za prvé se musíme nutně pozastavit nad problémem, jakým způsobem definovat v tak smíšené společnosti, jako je ta bolivijská, indiánskou populaci? Autoři, zabývající se touto problematikou, jako například klasik francouzské etnologie, Henri Favre, poukázali na množství metamorfóz, jimiž sociální kategorie „Indián“ prošla v průběhu staletí¹⁶. V souvislosti s touto myšlenkou potom historikové i antropologové upozorňují na skutečnost, že se v Bolívii tato kategorie často překrývala s kategorií „zemědělec“¹⁷. Jako v jiných státech, pak ani v té bolivijské nebyly nikdy tyto kategorie pevně dané, nýbrž značně

¹³ SANABRIA, Henry. « Consolidating States, Restructuring Economies, and Confronting Workers and Peasants : The Antinomies of Bolivian Neoliberalism. ».

¹⁴ Guerra del agua, Guerra del gaz.

¹⁵ PARRENIN, Georges. « Genèse des mouvements indiens-paysans en Bolivie (1900 – 1952) ».

¹⁶ Z pohledu současné antropologie uvádí flexibilitu jako hlavní charakteristiku etnických kategorií a identit například T. H. Eriksen.

¹⁷ ERIKSEN, Thomas Hylland, *Etnicita a nacionalismus. Antropologické perspektivy*, 22.

propustné a často závislé na sociálním postavení určité osoby v konkrétním historickém momentu.

Za druhé bychom měli odlišit různé fáze, kterými hnutí za práva indiánských populací prošlo. Jak uvádí například Juliana Strobele-Gregorm a další autoři, historie bolivijských indiánských hnutí sahá totiž až do počátků dvacátého století.¹⁸ V této době rané politické nezávislosti a velkých nacionalismů se v rámci hledání spojující charakteristiky bolivijského národa zrodilo v kruzích intelektuálních elit země přesvědčení, že tímto elementem je právě „smíšená krev“ většiny jejích obyvatel. Mestic se tak měl stát hlavním nositelem národních charakteristik a na venkovské i městské obyvatelstvo bylo programově nahlíženo jako na populaci mestickou. Mestic-Indián byl opěvován, a do války o Chaco (1932 – 1935) byli pod patriotickými hesly verbováni venkované společně s ostatními sociálními skupinami. Následkem objevení tohoto nového národního povědomí jsou po válce zakládány politické strany (FSV, MNR), jejichž program se opírá o přesvědčení, že je třeba začlenit indiánské populace do společnosti prostřednictvím šíření vzdělání a – v případě marxisticky inspirované MNR – organizací agrárních reforem. V padesátých letech, po státní převratu nazvaném Revolucí (1952), je tedy cílem vlády emancipovat zemědělskou a dělnickou populaci a vytvořit tak společnost s menšími sociálními rozdíly. Pro zdůraznění tohoto směřování, snaží se stát vyhnout používání referencí na etnický původ. Indiáni jsou proto nahlíženi především jako zemědělci¹⁹. V této době dochází k rozvoji zemědělských odborů, které tuto staro-novou sociální roli ještě zdůrazňují. Zároveň mají díky systému reforem lokální elity možnost dosáhnout vyššího vzdělání, které má mít vedle své vzdělávací funkce i funkci „civilizační“ a integrační²⁰.

Právě v tomto bodě hledají někteří historikové²¹ příčinu zásadní změny ve vnímání venkovského obyvatelstva, ke které dochází v sedmdesátých letech. Podle nich se vystudované venkovské elity, zejména z etnické skupiny Aymara, navracejí do lokálních komunit obohacené o vzdělání druhého stupně. Tito mladí lidé pak zakládají hnutí, jež se staví kriticky nejen k současné diktatuře a jejím praktikám, ale které zároveň odmítá představu etnicky jednotného, mestického národa. Navíc, vlivem znalosti studií antropologů,

¹⁸ STROBELE-GREGORM J., HOFFMAN B., HOLMES A., « From Indio to Mestizo ...to Indio: New Indianist Movements in Bolivia ».

¹⁹ Ve vztahu k této době mluví bolivijská antropoložka Silvia Rivera dokonce o „zmizení Indiánů“. RIVERA, S., „Luchas campesinas contemporáneas en Bolivia: El movimiento *katarista*, 1970 – 1980“.

²⁰ FRANQUEVILLE, André, 64-65.

²¹ K podobným jevům dochází i v jiných státech Severní a Jižní Ameriky více méně ve stejném období. YOSHIDA, Shigeto. “ El movimiento *katarista* entre los cholos y el campesinado: Una reflexión sobre la etnicidad y las políticas en Bolivia.“.

popisujících kulturní specifika konkrétních komunit a bojujícím za jejich zachování, označují státní projekt etnické homogenizace – „mestizace“ za kulturní genocidu.²²

U zrodu hnutí také stojí kategorické odsouzení historických křivd páchaných bílým a mestickým obyvatelstvem na indiánech. Zároveň s tím je zdůrazňována historie povstání venkovského lidu jako důkaz toho, že indiánské populace byly v bolivijské společnosti vždy přítomny a nikdy nedosáhly nejmenšího uznání. Této myšlence odpovídá zároveň i samotný název hnutí, který připomíná postavu indiánského vůdce největšího povstání venkovského lidu v bolivijské historii, Tupac Katariho, které se do historie zapisuje „Manifestem z Tiwanaku“ roku 1973, ve které jsou shrnuty hlavní myšlenky hnutí. Hnutí *katarista* tu jako svůj hlavní cíl uvádí emancipaci indiánského národa, v konkrétní podobě pak uznání etnické specifčnosti indiánského obyvatelstva a vyhlášení autonomních zón v oblastech obývaných jednotlivými populacemi.

V průběhu sedmdesátých let hnutí dále roste a získává strategické pozice v národní zemědělské odborové organizaci CSUTCB. S její pomocí pak zakládá politické strany MITKA (*Movimiento Indio Tupac Katari*) a MRTK (*Movimiento Revolucionario Tupac Katari*). V osmdesátých letech, po návratu země k demokratickému zřízení, však hnutí ztrácí svou sílu a rozpadá se na několik dílčích indiánských hnutí. Ty potom o desetiletí později získávají znovu na významu, jako o tom svědčí například úspěch strany MIP (*Movimiento Indígena Pachacutik*) při volbách roku 2002²³.

K významným úspěchům bolivijského indiánského hnutí patří jeho zapojení do mezinárodního a kontinentálního kontextu. Dlouhodobý tlak na vládu, vyvolaný také prostřednictvím spojeneckých nevládních organizací vedl v posledním desetiletí dvacátého století k významným posunům ve státní administrativě směrem k uznání autonomie konkrétních etnik a oblastí.

Samostatnou kapitolou, které se však s ohledem na časové rozmezí tematiky naší práce nemůžeme věnovat, je zapojení bolivijského indiánského hnutí do Moralesovy vlády po roce 2005. Po ustanovení Ústavního shromáždění s účastí původních obyvatel a vítězství nové Ústavy v Referendu v roce 2008 byla Bolívie oficiálně deklarována jako multikulturní a tudíž oficiálně polyglotní země. Etnický element v této zemi nabyl na významu do té míry, že

²² Přesto bychom ale mohli nalézt i protiargumenty, které takto jednostranný výklad vývoje hnutí popírají a odkazují na dlouhou historii konfliktů indiánského obyvatelstva proti kreolským elitám, jež sahá až do koloniální éry.

²³ Lidrem strany byl Felipe Quispe.

bolivijská historička Verushka Alvizuri dokonce hovoří o ustanovení „aymarského nacionalismu“.²⁴

2.1.3. MAS (Movimiento al Socialismo)

Zrod, vývoj a příčiny úspěchu politické strany MAS v národních volbách v roce 2005 byly a jsou častým předmětem úvah politologů, zabývajících se Bolívií.²⁵ Tato strana přitahuje pozornost hned z několika důvodů, tedy nejen svým programem, ale i charakterem blízkým sociálnímu hnutí, nebo i důrazem, jež klade na plurietnickou koncepci bolivijského národa. Ve stručnosti si proto načrtneme, jaké elementy stály u zrodu této strany, jakými transformacemi prošla, a které konkrétní skutečnosti činí z její existence významný fenomén současné bolivijské společnosti.

Strana MAS jako taková byla založena před regionálními volbami v roce 1999. Přesto však můžeme její kořeny hledat už na počátku devadesátých let. V roce 1992 byly totiž při příležitosti manifestací k pětistému výročí „objevení“ Ameriky²⁶ na zasedání CSUTCB zahájeny rozhovory o založení vlastní politické strany. O tři roky později potom vzniká rolnická strana ASP (*Asamblea de la Soberanía de los Pueblos*), která se prezentuje při regionálních volbách téhož roku pod zkratkou IU (*Izquierda Unida*), existující levicové strany, jež je významným spojencem odborů pěstitelů koky. Volby jsou pro tuto staro-novou stranu velkým úspěchem a potvrzením politického potenciálu rolnických odborů, zejména potom *cocaleros*. V následujících letech se strana ASP dále rozrůstá a vyvíjí. Kromě rolnických odborů a hnutí *cocaleros* absorbuje i hnutí za práva indiánů, zejména potom hnutí Aymara, a dále odbory dělnické (COB). V roce 1998 se následkem vnitřních rozporů rozpadá na dvě křídla – stranu ASP, vedenou Alejo Velizem a novou stranu IPSP (*Instrumento Político para la Soberanía de los Pueblos*), jež se při následujících regionálních volbách v roce 1999 prezentuje pod zkratkou MAS-U. Díky popularitě svého předsedy a zároveň vůdce *cocaleros* Eva Moralese vychází z voleb IPSP s lepším výsledkem. V následujících dvou letech, zejména v průběhu tak zvané „války o vodu“ („*Guerra del agua*“) v roce 2001, rozšiřuje strana svůj záběr zvláště o levicová hnutí a zvýrazňuje svůj levicový,

²⁴ ALVIZURI, Verushka. *La construcción de la aymaridad: una historia de la etnicidad en Bolivia (1952 – 2006)*.

²⁵ Mezi nimi například Donna Lee Van Cott, Stephanie Alenda, Cecile Casen.

²⁶ Bolivijská vláda, stejně jako ostatní vlády latinsko-amerického kontinentu zorganizovaly na tento rok oslavy objevení Ameriky Kryštofem Kolumbem. Původně zamýšlená radostná událost se však organizátorům vymkla z rukou a vedla v několika zemích k rozsáhlým manifestacím proti takovému druhu oslav počátku koloniálního období. Událost podnítila také krystalizaci anti-koloniální rétoriky a definici tak zvaného „neo-kolonialismu“.

neinstitucionální charakter, to jest pozici na pomezí sociálního hnutí a politické strany. Potvrzením úspěšnosti této strategie je potom výsledek národních voleb v roce 2002, kdy strana MAS-IPSP získává druhé místo za stranou MNR²⁷. Výsledek těchto voleb je o to významnější, že to je poprvé, kdy se do Kongresu a do Parlamentu dostává strana s rolnicko-indiánskou orientací. V průběhu dalších tří let potom MAS, podobně jako v letech 1999 až 2002, rozvíjí svůj potenciál a představuje se jako mluvčí levicových a etnických hnutí. V roce 2003 potom politicky sílí díky účasti sociálních hnutí, které ji tvoří, na tak zvané „válce o plyn“ („*Guerra del gaz*“) a po tomto incidentu se rozrůstá o sousedské skupiny z chudinské čtvrti La Pazu, El Alta. Zároveň, stejně jako v období 1999 – 2002, se strana aktivně bojuje za zastavení likvidace plantáží koky a její představitelé se účastní četných protestních akcí, organizovaných hnutím *cocaleros*. Předčasným národním volbám, konaným na konci roku 2005, potom předchází zatím největší kampaň této strany. Jejich výsledek je pro stranu MAS triumfem: strana volby vyhrává s důležitým náskokem před stranou MNR a do čela země se dostává Evo Morales, bývalý aktivní člen rolnických odborů a pěstitel koky zdůrazňující svůj aymarský původ .

Existují četné podrobné analýzy důvodů a příčin nebyvalého úspěchu této původně marginální strany.²⁸ Tyto se povětšinou shodují v tom, že její úspěch se dá vysvětlit kombinací sociálních a politických faktorů v daném historickém momentu. Těmi byla například krize „tradičních“ politických stran, rostoucí nespokojenost s vměšováním Spojených států do vnitropolitických záležitostí Bolívie, ale i naděje, které nová strana MAS dokázala integrovat díky inovativnímu přístupu, s jakým se ke svým voličům obracela. Zároveň mnozí autoři podtrhují důležitost auto-marginalizace, kterou tato strana používala, ať již vědomě, nebo nevědomě, jako jednu z politických strategií. Přesto je možná jako klíčový faktor úspěchu této strany třeba vidět její schopnost vyvíjet svůj záběr v souladu s vlivy jež absorbovala v průběhu své historie. Jedná se zde zejména o kapacitu stát se mluvčím významných levicových a etnických sociálních hnutí a zahrnovat do svého diskursu jejich klíčová témata.

Od počátku roku 2006 je tedy strana MAS hlavním politickým aktérem v zemi a její předseda, Evo Morales, prezidentem. Ačkoli od té doby ztratila MAS logicky svůj obraz strany „na pomezí“, zůstávají její vazby na sociální levicová a etnická hnutí velmi silné. Tato hnutí stále tvoří základnu strany, která, věrna svému odborářskému původu, zdůrazňuje vůli konzultovat

²⁷ MNR (*Movimiento Nacionalista Revolucionario*), založená v roce 1942 byla až do roku 2002 tradičně silnou stranou, která vždy vstupovala do vlády.

²⁸ STEFANONI, Pablo. « El nacionalismo indigena en el poder ».

CASEN, Cécile. « Système de partis et partis antisystèmes en Bolivie. Emergence du MIP et du MAS sur la scène politique bolivienne depuis 2000. » .

důležitá rozhodnutí přímo se svými voliči. Přesto však je otázkou, nakolik zůstává podpora těchto hnutí jednotná a nakolik, vlivem povolebních deziluzí, začínají i v rámci těchto „spojenců“ vyrůstat opozice.

Další a možná i nejvýraznější současnou charakteristikou strany MAS, na níž bylo již několikrát upozorňováno, je však její etnický rozměr. Nejen sebou samotnou, ale i opozicí je MAS považována za stranu reprezentující indiánské obyvatelstvo altiplana²⁹. Přesto však zaznívá v rétorice strany především vůle respektovat plurietnický charakter bolivijské společnosti. I tato snaha však naráží na rozporuplné přijetí ze strany obyvatelstva bohatých regionů. Avizovaná vůle nové vlády sjednotit bolivijský národ pod hlavičkou plurietnicity naráží na skryté historické rozdělení země.

Kvůli kombinaci posledních dvou charakteristik se proto zejména v tak zvaném „bohatém půlměsíci“ představitelé MAS setkávají nejen s nesouhlasem, ale dokonce s nenávisť a odmítáním. Bohaté regiony, jež představují protipól chudého Altiplana, proto v roce 2008 vystupňovali svůj radikalismus při úsilí o autonomii.

2.2. Dokumentární a etnografický film v Latinské Americe a v Bolívii

Historie dokumentárního filmu v Latinské Americe je spjata s formováním nezávislých států na konci devatenáctého a na počátku dvacátého století. Jak uvádí kolektiv autorů v publikaci o historii dokumentárních filmů v Latinské Americe³⁰, počátky původní, latinsko-americké tvorby se vztahují k formování hranic jednotlivých států a definování jednotlivých národností, budování národního cítění. Proto jsou tématem prvních dokumentárních filmů na počátku dvacátého století oslava krás a pokroku dané země, popřípadě její technická vyspělost. V předválečném období se také objevují první dokumentární filmy se sociální tematikou³¹. Ve stejném období se zároveň rozvíjí antropologický dokumentární film, jehož autoři, jedni z prvních profesionálních dokumentaristů, kteří absolvovali studia dokumentárního filmu na některé z evropských filmových škol (nejčastěji v Paříži), se účastní vojenských výprav do

²⁹ Tolik citovaný originální prezidentský oblek Eva Moralese, pošíty tkaninou etnika Aymara, je, stejně jako jeho rituální uvedení do prezidentského úřadu na ruinách hlavního města zmizelé civilizace Tiwanaku, dokladem významného etnického elementu, jíž je strana nositelem. ALVIZURI, Verushka, *La construcción de la aymaridad: una historia de la etnicidad en Bolivia* (1952 – 2006).

³⁰ PARANAGUA, Paulo Antonio. *Cine documental en América Latina*.

³¹ Jedná se například o filmy poukazující na nelidské pracovní podmínky dělníků v těchto zemích, *Recuerdos del Minerál El Teniente* (Salvador Giambastiani, Chile, 1919), nebo o filmy poukazující na velikost sociálních rozdílů, *Beneficiencia de Cundinamarca* (Acevedo a synové, Columbie, 1931-1942). *Ibid*, 26.

neobydlených pohraničních oblastí³². Jejich filmy mají zaměření vesměs didaktické a cestopisné a vyznačují se fascinací exotikou tropických pohraničních oblastí. Nabízejí divákovi možnost obdivovat se krásám své země a zároveň mu dávají poznat exotiku pohraničí, kam ve stejné době vládá verbuje nové přistěhovalce. Ve stejném období jsou tyto filmy promítány i zahraničnímu publiku, u příležitosti Světových výstav, kde se jejich prostřednictvím mezinárodní publikum dozvídá o Latinské Americe. Společně s fotografií a pohlednicí se tak etnografický a dokumentární film stávají nositeli reprezentací „Nového Světa“ na Starém kontinentě.³³ V opačném směru byly prostřednictvím dokumentárního filmu informovány latinsko-americké společnosti o událostech ze „Starého světa“. Tato „zpravodajství“, vůči kterým se později dokumentární film vymezoval, splňovala některé z rolí dokumentu: roli informativní a z části již také didaktickou.

Ve čtyřicátých a padesátých letech se dále rozvíjí žánr reportáže, který je v tomto období „populismů“ často přímo financován z vládních zdrojů a plní roli propagandy, ale je zároveň u hlediska formy silně ovlivňován vývojem ve Spojených státech a v Evropě. Dochází zde tedy k výraznému odlišení autorského dokumentárního filmu, který se nově profiluje nejen vůči filmu fikčnímu, ale i vůči žánru reportáže. Roste zájem o dokument evropské produkce a evropští tvůrci jsou inspirací pro jihoamerické kolegy, kteří se na své povolání připravují na filmových školách v Evropě, případně ve Spojených státech³⁴. Vedle produkčních společností se zakládají také první filmové školy v Jižní Americe a vznikají první velké mezinárodní festivaly autorského nezávislého dokumentárního filmu³⁵, kterých se účastní nejen američtí, ale i evropští tvůrci.

V polovině šedesátých let dochází v historii dokumentárního filmu k převratné události: zavedení přímého zvuku. To umožňuje autorům přinášet přímé, „nezprostředkované“ svědectví o filmované realitě. Jak uvádějí autoři knihy *Cine documental en América Latina*, v této době plné politických tenzí se tak filmoví autoři často profilují jako zdroj paralelních informací k oficiální a dominantní rétorice³⁶. Angažovaný a militantní, často levicový, dokumentární film tak v různé míře reflektuje politickou a sociální situaci jednotlivých

³² Jedná se zejména o nedostupné tropické oblasti, jako je Amazonie, nebo hornaté regiony, kam vlády jednotlivých zemí organizují v první polovině dvacátého století výpravy za účelem „znovu-dobytí“ a přípravy osídlení regionu.

³³ PARANAGUA, Paulo Antonio. *Cine documental en América Latina*, 27.

³⁴ V tomto období studují jihoameričtí autoři především na akademiích v Paříži (Institut des Hautes Etudes Cinématographiques – IDHEC) a v Římě (Centro Sperimentale di Roma). *Ibid.*, 42.

³⁵ Festival v Sao Paulo, Mar del Plata, Río de Janeiro, Acapulco, Cartajena, a další.

³⁶ *Ibid.*, 54.

států³⁷. Antropologicky orientovaný dokumentární film rovněž nachází své místo na filmové scéně. Společnou charakteristikou tohoto období může být po formální stránce nárůst používání střihu. Ve stejné době, vlivem nárůstu „hybridních“ filmů, také pokračuje nekončící debata o definování hranice mezi filmem fikčním a dokumentárním, do které se zapojují rovným dílem dokumentaristé na obou stranách Atlantiku.

Konečně, na konci století se na poli dokumentárního filmu a filmu obecně otevírá debata o místě, které tento umělecký výraz zaujímá v mediální kultuře lokální i globální. Jedná se o debatu mezinárodní, jež překračuje hranice Amerického kontinentu, stejně tak jako dosah filmů je nutně chápán v globálním kontextu.

Presto, zrychlení a zhuštění oběhu obrazového materiálu na konci dvacátého století a na začátku století nového přinášejí nové otázky. V oblasti filmu se tváří v tvář cizincovu pohledu, nerovné výměně televizních programů a jednostrannému toku nových technologií rodí akademická diskuse. Ptáme se, zda Latinská Amerika bude dále podrobena cizímu pohledu nebo zda-li dokáže nabídnou kontinentu i světu svůj vlastní pohled.³⁸

V historii dokumentárního filmu spjatého s Latinskou Amerikou můžeme rozlišit dvě polohy, lépe řečeno dva různé pohledy: pohled zvenčí a pohled zevnitř. Pohled zvenčí je reprezentován cestovateli, kteří natáčeli filmy o latinsko-americkém kontinentu či jednotlivých zemích. Tito autoři se v dotyčných zemích zdrželi různě dlouhou dobu a ve svých filmech představují svůj pohled na latinsko-americkou realitu. Tradice latinsko-amerického dokumentárního filmu se rozvinula v závislosti na dialogu s tímto „pohledem zvenčí“ dokumentaristů-cestovatelů a antropologů. María Luisa Ortega v knize *Cine documental en América Latina*, rozlišuje mezi dokumentárními filmy „cestovatelů“ tři velké tematicko-časové kategorie: dokument etnografický a přírodopisný, dokument politický a tak zvaný dokument mediální. První ze zmíněných kategorií spadá podle autorky především do meziválečného a poválečného období, kdy v intelektuálních kruzích vládla jistá obliba

³⁷ Dvěma legendárními filmy tohoto období jsou argentinský film *La hora de los hornos* (Fernando E. Solanas, 1968) a film chilsko-kubánské koprodukce, *La batalla de Chile* (Patricio Gurmán, 1975, 1976, 1979). *Ibid*, 55.

³⁸ *No obstante, la aceleración y concentración del flujo de imágenes al final del siglo XX y al principio del nuevo siglo plantean una problemática específica. En el cine, la mirada exógena resulta una discusión académica, frente al intercambio desigual de programas de televisión y al flujo unilateral de programas al que tienden las nuevas tecnologías. La disyuntiva es saber si América Latina permanecerá sometida a la mirada ajena o si logrará proyectar su propia visión en la región y en el resto del mundo.* (překlad Šárka Malá) *Ibid*, 70.

exotismu, fascinace etnografií rovněž mýtus regenerativní síly „primitivních kultur“ na západní civilizaci. Autorka se zde dokonce zmiňuje o konvenci a stylu evropského dokumentárního filmu.³⁹ Druhá skupina zastupuje filmové dokumenty natáčené po Kubánské revoluci. V této době šedesátých a sedmdesátých let, označované také jako *Cine Nuevo Latinoamericano* (Nový Latino-americký film), přijíždějí často filmaři nejprve na Kubu a poté do ostatních socialistických států aby svými filmy podpořili revoluci. Jedná se nejspíše o mladé sympatizanty levicových vlád, jež ve svých filmech, okořeněných stereotypy a exotismem, vzdávají hold Kubě, jejímu lidu a vůdci Castrovi. Po Kubě se politicko-filmový dialog přesouvá do Chile, kde „cestovatelé“ natáčejí filmy na podporu režimu Salvadora Allende a následně dokumenty reflektující hrůzy Pinochetovy diktatury. Na konci dvacátého století potom podle slov autorky, nalézá „daleký pohled“ charakteristický svým účastným, často militantním postojem a vřelými sympatií, nový objekt zájmu v podobě sociálního hnutí EZELN (*Ejército Zapatista de Liberación Nacional*) a v postavě subkomandanta Marcase. Jedním z filmů, které se navracejí k tématu Kuby je film *Buena Vista Social Club* (Wim Wenders, Německo, 1999), který zaznamenal značný úspěch i v České republice a byl vysílán mimo jiné i Českou televizí. Po něm následuje celá řada dalších filmů na téma latinsko-amerického hudebního bohatství, vysílány taktéž televizními stanicemi. Nová vlna zájmu o Latinskou Ameriku nesleduje ovšem pouze hudební nadání zdejších občanů, snaží se reflektovat soudobou realitu kontinentu ve vší mnohosti globalizovaného světa. Ať se jedná o dokumenty reflektující význam televize v latinsko-americké kultuře, nedávnou či dávnou historii jednotlivých států, nebo o dokumenty militantní a sociálně angažované, bouřící se proti chudobě a sociální propasti v těchto zemích, jež stojí u zrodu organizovaného zločinu a kruhu násilí, zapisují se tyto do mediálního obrazu globalizovaného světa počátku dvacátého prvního století svým zájmem o individuum a svým obsahovým i formálním přístupem, jež překračuje hranice a snaží se zároveň překročit i obraz-mýtus „Toho druhého“.

Podobné otázky (...) otevírají zajímavé cesty poznání komplexních procesů konstrukce individuálních a kolektivních identit, procesů, kde hra zrcadel a vzájemná výměna obrazů a představivostí, jež předchází jakýkoli znalostní vztah, poznání a sebepoznání mezi kulturami, nachází v dokumentárním filmu výjimečné pole studia. Nabízejí nám úvahu nad způsoby, jakými kultury, státy, skupiny a jednotlivci

³⁹ *Ibid*, 100.

representují “jiné” a samy sebe pro publikum, kterému se často ukazuje to “jiné” prostřednictvím blízkého. ⁴⁰

Tato úvaha uzavírá kapitolu, ve které jsme nastínili historický kontext naší analýzy filmu *Abya Yala*. Představili jsme si některé klíčové aktéry bolivijské společnosti a z našeho pohledu nejvýraznější historické události, které nám pomohou lépe porozumět zkoumanému filmovému materiálu. Nakonec jsme se také zaměřili na historii latinsko-amerického dokumentárního a etnografického filmu a zasadili jsme tak náš snímek do rámce latinsko-americké tvorby. Poslední citát nám potom otevírá pole reprezentací druhého a otázek identity a tím i druhou kapitolu naší práce, ve které si ozřejmíme teoretické principy, jež při analýze budeme používat.

⁴⁰ *Preguntas como estas, y otras que de forma explícita o tácita s han planteado a lo largo de estas páginas abren interesantes caminos para explorar los complejos procesos de constitución de identidades individuales y colectivas, procesos donde el juego de los espejos y el intercambio de imágenes e imaginarios que preside toda relación de conocimiento, reconocimiento y autoconocimiento entre culturas encuentran en el cine documental un excepcional campo de desarrollo. Y por ello invitan a estudiar en estas películas las formas en las que culturas, países, grupos e individuos representan a los otros y se representan a sí mismos pensando en un público al que a menudo se introducirá en lo diferente a partir de lo cercano.* (překl. Š. Malá) *Ibid*, 101.

3. Teoretické aspekty

V této kapitole představíme stručný náčrt teorií, v jejichž rámci naše práce vzniká. Z této pozice potom přistoupíme k analýze filmu *Abya Yala*. Naše práce se nachází na pomezí několika disciplín, proto je tato skutečnost reflektována v množství přístupů, které tvoří naši teoretickou základnu.

Pro formální přehlednost bude proto tato kapitola složena z několika částí, z nichž každá představí konkrétní teoretický přístup, ze kterého bude naše analýza vycházet.

3.1. Konstruktivismus

Naše práce se začleňuje do teoretického přístupu konstruktivismu. Konstruktivismus je jeden z teoretických přístupů současné sociologie, který vznikl v druhé polovině šedesátých let ve Spojených státech. Autoři tohoto přístupu, sociologové Peter L. Berger a Thomas Luckmann, postulují, že sociální realita a společenské fenomény jsou výsledkem intelektuální konstrukce členů společnosti.⁴¹ Ta vyrůstá z konceptů a teorií, jež tvoří tradice a instituce dané země. Sociální aktéři tak realitu tvoří připisováním významů v tak zvaném procesu *objektivace*. K tomu dochází nejčastěji v průběhu sociální interakce a komunikace. Proto při konstrukci sociální reality hraje zásadní úlohu jazyk, prostřednictvím něhož je svět zobrazován a zároveň spoluvytvářen.

Realita tak není neměnná, ale je vytvářena prostřednictvím sociálních procesů. Vznikají tak sociální konstrukty, které jsou sice předávány formou tradic mezi příslušníky společnosti, avšak jejich obsah je neustále proměňován v procesu sociální interakce. Média, jakožto součást procesu sociální komunikace jsou jedním z vektorů sociální konstrukce reality. Film a dokumentární film jsou součástí těchto procesů.

Přes četné kritiky, jež tomuto přístupu vyčítají například přílišný determinismus subjektů společnosti nebo relativismus, je konstruktivismus vlivným směrem současné sociologie. Setkáme se s ním v mikrosociologii Ervinga Goffmana, v samotné sociologii vědění P. Bergera a T. Luckmanna, v teorii médií Denise McQuaila, ale také v teorii sociálních reprezentací Serge Moscoviciho. Ta poslední ze jmenovaných bude tvořit teoretický rámec naší práce a proto ji zde nyní stručně představíme.

⁴¹ KABELE, Jiří. "Sociální konstruktivismus". *Sociologický časopis* 42.

3.2. Sociální reprezentace

Kořeny konceptu sociální reprezentace, jehož autorem je francouzský sociální psycholog Serge Moscovici, bychom mohli nalézt u Emila Durkheima. Ten rozpracoval teorii poznání, ve které tvrdí, že je realita poznávána prostřednictvím sdílené zkušenosti předávané pomocí kolektivních reprezentací. Jak píše ve své studii Petr Novák, u Durkheima tyto kolektivní reprezentace zahrnují všechny sociálně produkováné fenomény, které jsou společností sdíleny, jako je náboženství, mýty, věda a jazyk, ale také představy, postoje, symboly a jiné kulturní komplexy.⁴²

Po Durkheimovi převzal a dále rozpracoval teorii kolektivních reprezentací Serge Moscovici. Durkheimův termín nahradil pojmem „sociální reprezentace“⁴³, jehož dosah zároveň zúžil a vyloučil z něj celospolečenské jevy jako jsou právě náboženství, mýty a jazyk. Podobně jako Durkheim se zamýšlel nad mechanismem poznání. Podle jeho teorie tak objektivní realita *a priori* neexistuje, neboť jí jedinec poznává pouze jako realitu reprezentovanou. Děje se tak skrze prizma diskurzu a zároveň sociálního a kulturního kontextu,⁴⁴ který určitým způsobem tuto realitu artikuluje, činí ji pro člena dané společnosti srozumitelnou a začleňuje ji do jeho osobní zkušenosti, hodnotového systému, historie skupiny, sociálního kontextu a ideologie, jež ho utváří. To zároveň znamená, jak uvádí francouzský sociolog Jean-Claude Abric, že realita neexistuje nezávisle na jedinci nebo skupině, nýbrž pouze ve vztahu k nim a pro ně. Jak uvádí ve své knize *Pratiques sociales et Représentations*, je to právě vztah mezi subjektem a objektem, který objektivní realitu determinuje.⁴⁵

Jestliže například vyjadřuje jedinec či nějaká skupina určitý názor (to znamená určitou odpověď) vzhledem k danému objektu nebo situaci,

⁴² Jako Durkheimův předchůdce na tomto poli je uváděn Immanuel Kant, jehož teorie označila poznání za omezené, determinované druhem smyslových zkušeností a mírou kognitivních schopností poznávajícího. Realita je tedy konstruktem lidské mysli, neboť sama o sobě zůstává poznávajícímu nedostupná. NOVÁK, Petr. „Teorie sociálních reprezentací“. *Psychologie, elektronický časopis ČMPS* 3.

⁴³ Jedná se o teoretický koncept, jež se nachází na poli sociální psychologie. Někteří autoři zde uvádějí právě dvouznačnost tohoto konceptu, který má složku kognitivní (na úrovni jedince) a složku sociální (na úrovni společnosti). Tu první teoreticky zkoumá soc. psychologie, tu druhou pak sociologie. Zároveň se teoretické pole konceptu sociálních reprezentací zčásti překrývá se *sociologií vědění*, tak, jak je definována například v díle Petera Bergera a Thomase Luckmanna *Sociální konstrukce reality*. BERGER, Peter, LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*.

⁴⁴ Sociální reprezentace se vytvářejí a předávají z velké většiny právě prostřednictvím diskursu. Proto je pro studium sociálních reprezentací důležité analyzovat podmínky vzniku tohoto diskursu. Navíc je nezbytné si vždy uvědomovat, že sociální reprezentace vzniká vždy z určité situace a pro určité publikum a že její obsah bude záviset i na konkrétních okolnostech, v nichž bude užívána. *Ibid.* a ABRIC, Jean-Claude. *Pratiques sociales et Représentations*, 15.

⁴⁵ ABRIC, Jean-Claude. *Pratiques sociales et Représentations*, 12.

*tento názor pak určitým způsobem spoluutváří a determinuje daný objekt. Objekt je tak (re)konstruován takovým způsobem, aby zapadal do hodnotového systému, do něhož ho jedinec zahrnuje.*⁴⁶

Jedinci i sociální skupiny si vytvářejí vůči nejrůznějším událostem, situacím, objektům či komunikačním procesům konkrétní postoj, který umožňuje na tyto skutečnosti daným způsobem reagovat. Vytváření postoje je umožněno právě existencí sociálních reprezentací, které si společnost a jedinci o daných skutečnostech vytváří.⁴⁷

Jak již samotné slovo „reprezentace“ napovídá, jedná se tedy o jakousi interpretaci vnějšího světa. Jde o dynamický proces, který se odehrává jak na úrovni jedince, tak na úrovni skupiny. Jak uvádí ve svém textu venezuelská socioložka Gladys Villarroel, tvorba sociálních reprezentací se aktivuje v okamžiku, kdy se jedinec či společnost nachází v situaci, kdy si musí přisvojit nějakou neznámou skutečnost, informaci či objekt, nebo musí reagovat na určitou nenadálou událost. Nová informace je tedy zpracována tak zvanou *objektivací* a začleněna do kulturního systému. Tak se neznámá skutečnost stává součástí srozumitelného světa dané kultury, ve kterém se jedinci pohybují.⁴⁸ Stává se součástí platného systému hodnot a norem a svým způsobem jej dále doplňuje.

Privlastněná reprezentace reality tvoří pro jedince či skupinu realitu samotnou. Tato reprezentace se však neskládá pouze z reprezentace daného objektu, ale je určitým druhem globální reprezentace objektu i subjektu a jejich vzájemného vztahu, interpretací, ve které hraje důležitou úlohu nejen sám jedinec, ale také jeho kultura a společnost.⁴⁹ Proto, jak uvádí Gladys Villarroel, může se tato teorie stát důležitým spojovacím článkem mezi chápáním jedince a společnosti.

Při vytváření sociálních reprezentací, jež Aubric nazývá *objektivací*, jsou vybrané segmenty reality“ zbaveny kontextu, jež je obklopuje, a stávají se tak snáze začlenitelnými do struktury dané sociální reprezentace. Její skladba pak umožňuje reprezentacím být zároveň hluboce zakořeněné v dané kultuře a zároveň být dostatečně pružné, aby mohly být obohacovány individuálními zkušenostmi.⁵⁰

⁴⁶ (Překl. Š. Malá) *Ibid*, 12.

⁴⁷ VILLARROEL, Gladys. “Las representaciones sociales: una nueva relación entre el individuo y la sociedad”. *Revista Venezolana de Sociología y Antropología* 17, 4.

⁴⁸ *Ibid*, 7.

⁴⁹ *Ibid*, 13.

⁵⁰ Moscovici totiž v definici sociálních reprezentací vymezuje také jejich strukturu. Každá reprezentace se tak podle tohoto sociálního psychologa skládá ze dvou subsystémů : centrálního jádra, jež je tvořeno zásadními a často neměnnými elementy, a z periferních elementů reprezentace, jež se mohou transformovat. Elementy v jádře tak podle Moscoviciho tvoří základ sociální reprezentace a determinují její strukturu. Jádro je ale zároveň i v

Sociální reprezentace tak umožňují jedinci strukturovat svět, ve kterém se pohybuje, porozumět mu a orientovat se v něm. Tvoří tak to, co bychom mohli nazvat obecným smyslem, tím co autoři, zabývající se touto tematikou často označují jako „naivní“ vědění, to znamená znalost světa orientovanou na její funkčnost a praktické užití pro každodenní život jedince ve společnosti a každodenní fungování společnosti jako takové. Proto existence sociální reprezentace daného jevu umožňuje jedinci zaujmout k němu určitý postoj, nebo o něm hovořit s dalšími členy společnosti, umožňuje anticipovat a dává vzniknout celému souboru očekávání a norem. Sociální reprezentace sebe sama jsou také základním kamenem při tvorbě identity dané skupiny.⁵¹ Hrají roli ale také při strukturování vztahů dvou různých skupin a dotváření smyslu těchto vztahů. Jsou tak základem četných stereotypů nejen vzhledem k mateřské skupině, ale také k druhým skupinám. Nejen, že determinuje postoj jedné skupiny k druhé, ale umožňují i *a posteriori* vysvětlit události, ke kterým ve vztahu těchto dvou sociálních aktérů došlo.

Sociální reprezentace jsou potom předávány mezi členy společnosti jako součást kulturně sdíleného vědění. V určitých okamžicích, například při změně kontextu, může dojít k proměně jejich obsahu a tím i ke změně postoje členů kultury k jevu, jehož se reprezentace týkají. Přesto, že jsou sociální reprezentace kolektivním fenoménem, je část jejich obsahu, podle Moscoviciho, vždy individuální a specifická u každého jedince. Je tomu tak právě proto, že sociální reprezentace se vytvářejí ve zkušenostním kontextu nejen celé společnosti, ale právě každého jedince.

Pro potřeby naší práce je zároveň zajímavý pohled Villarroelové na sociální hnutí a jejich vytváření, komunikaci a distribuci nových reprezentací. Podle venezuelské socioložky jsou sociální aktéři tvůrci nových reprezentací, které šíří prostřednictvím médií nebo v přímé komunikaci. Nové reprezentace pak dále přecházejí do celé kultury a stávají se základem pro tak zvané „veřejné mínění“. Zároveň tak umožňují integrovat do dané kultury nové poznatky a skutečnosti ale také orientovat jednání a interakce jejích členů tváří tvář nové skutečnosti.⁵²

úzkém vztahu s historickým, sociálním a ideologickým kontextem dané společnosti a je přímo provázáno s jejím hodnotovým a normativním systémem. Periferní elementy jsou potom více individualizované. Sociální reprezentaci doplňují a aktualizují, shromažďují a strukturují nové informace a stereotypy a zasazují tak reprezentace do kontextu jiných. Zároveň ji ale také ochraňují před náhlými změnami a transformacemi. Periferní elementy také podmiňují a řídí konkrétní jednání členů společnosti. *Ibid*, 21- 28.

⁵¹ Jean-Claude Abric uvádí, že auto-representace skupiny se vyznačuje často nadhodnocením určitých jejích charakteristik. ABRIC, Jean-Claude, *Pratiques sociales et Représentations*, 16.

⁵² VILLARROEL, Gladys. “Las representaciones sociales: una nueva relación entre el individuo y la sociedad”. *Revista Venezolana de Sociología y Antropología* 17, 4.

3.3. Studia ethnicity

První školou zkoumající etnicitu byla chicagská sociologická škola R. E. Parka a od šedesátých let se etnicita profilovala jako jedno z hlavních témat sociální antropologie. Studia ethnicity se v západním světě řadí do proudu sociálního konstruktivismu, který jsme definovali výše, v České republice je potom pohled na etnicitu krom některých výjimek stále spíše primordialistický.⁵³ Pro porozumění tomuto složitému jevu se v naší práci budeme inspirovat zejména dílem českému publiku známého a hojně překládaného norského antropologa Thomase H. Eriksena.

Eriksen etnicitu definuje takto:

Etnicita je aspekt sociálního vztahu mezi osobami, které se pokládají za zásadně odlišné od členů ostatních skupin, jejichž existenci si uvědomují a s nimiž vstupují do kontaktu. Lze ji proto definovat také jako sociální identitu (založenou na kontrastu ke konkrétním „druhým“) vymezenou metaforickým příbuzenstvím.(...) Etnicita se týká jak aspektů výnosů a ztrát v interakcích, tak sémantických aspektů tvorby identit. V tomto smyslu má jednak politickou a organizační, jednak symbolickou a významovou stránku.⁵⁴

Etnicitou tedy v tomto smyslu rozumíme fenomén, který vzniká v rámci sociálních interakcí mezi skupinami osob, které si prostřednictvím daného kontaktu uvědomují svou odlišnost a dále ji posilují, nebo ji využívají k vyjednávání svého individuálního či skupinového postavení ve společnosti. Individuální příslušnost ke skupině je chápána jako částečně situační a relační a někdy i částečně volitelná, což zároveň odkazuje k možnosti překračovat hranice jednotlivých etnických skupin vzhledem k fluiditě hraničních oblastí etnicity. Existence etnické skupiny závisí na uznání kulturních odlišností („skutečných“ nebo „domnělých“) svými členy ale zároveň musí být její legitimita akceptována i nečleny této skupiny.⁵⁵

Etnicitu lze studovat u domorodého obyvatelstva a proto-národů. Jedná se ale především o jev výsostně moderní, vyrůstající z dědictví Velké francouzské revoluce a jejího pojetí národa se

⁵³ JAKOUBEK, Marek. *Antropologie v České republice*, doslov ke knize, ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*.

⁵⁴ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*, 37.

⁵⁵ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*, 318.

selektivní interpretací dějin, podmíněný gramotností a využitím nejrůznějších masových komunikačních i dopravních prostředků. Etnicita se projevuje zejména u přistěhovaleckých skupin, etnik v plurálních společnostech nebo u post-koloniálních a post-otrokářských menšin. Platí zde pravidlo že čím intenzivnější výměna panuje mezi jednotlivými skupinami ve společnosti, tím vyšší je pravděpodobnost „etnicizace“ vzájemných vztahů. Etnicita se objevuje totiž zejména tam, kde se v průběhu sociální interakce stanou kulturní rozdíly relevantními.

Eriksen často cituje amerického antropologa Abnera Cohena a jeho názor na etnicitu jako politický jev expandující zejména při soutěži o nedostatkové zdroje považované všemi skupinami v interakci za cenné. Etnicita se proto aktivuje často v situacích intenzivního mezikulturního kontaktu, krizí a nestability

Pro vymezení odlišnosti své skupiny od „těch druhých“ jsou jedním ze stěžejních elementů představy o sdíleném původu. Proto mezi etniky dochází k vyjednávání a interpretaci historie či historické kontinuity skupiny, případnému vytváření mýtů o společných tradicích a minulosti. Etnická komunita tím může případně ospravedlnit nárok na lepší postavení svých členů ve společnosti. Tento fenomén se manifestuje často jako „znovuobjevování“ zapomenutého společného původu, nebo kříšení dávné minulosti. Při tomto procesu dochází k vyjednávání nové interpretace minulosti nejen v rámci dané skupiny, ale i ke komunikaci této nové historické identity směrem k nečlenům skupiny. Eriksen na několika místech zdůrazňuje, že pro úspěšnou komunikaci musí minoritní etnikum zvolit metody typické pro většinovou společnost a tím se, v případě izolovaných kmenů bojujících o přežití své kultury, „modernizovat“. Zmiňuje také roli, kterou v tomto procesu sehrávají moderátoři nebo prostředníci, kteří mohou pocházet jak z etnické skupiny samotné, ale i z antropologické obce nebo mezinárodních a neziskových organizací. Zároveň konstatuje, že výzkum moderace mezi etnické komunikace identit zůstává stále do jisté míry bílým místem etnických studií. V naší práci jsme se zaměřili právě na tuto oblast a proto se k dané problematice ještě vrátíme v průběhu analýzy.

Další důležitou skutečností, kterou je nutné mít při studiu etnicity na zřeteli je Eriksenův poznatek, že etnicita je jen jednou z možných identit členů společnosti a spolu s třídní, rasovou identitou, genderem a dalšími identitami může situačně vystupovat do popředí, nebo být potlačena na úkor jiných identit v závislosti na typu interakcí mezi skupinami nebo celospolečenském kontextu. Jak uvádí tento autor k našemu tématu,

Pro politiku konce 20. století je typické, že využívá etnické identity k politické legitimizaci. V sedmdesátých letech začaly některé nevládní organizace v Bolívii prohlašovat, že hájí zájmy utlačované třídy, a v současné době stejné skupiny zdůrazňují, že zastupují „předkolumbovské kultury“. Tento posun nemá v praxi pro chudé vesničany žádný význam. Posun od třídní analýzy k analýze etnických vztahů (...) je příznačný pro současnou etnifikaci politiky v mnoha částech světa.⁵⁶

Eriksen tomu ale dodává, že samotná existence etnicity nespočívá pouze v libovolné manipulaci s kulturními obsahy. Jak jsme si již ozřejmili dříve, k takovým manipulacím jistě dochází, musí se však zdát přesvědčivé jak svým nositelům, tak i lidem zvenčí. Musí tedy spočívat na základě, který je považován za legitimní. Platí to i pokud tvrdíme, že etnicita je fenoménem vztahu a je charakterizována vyjednáváním svých obsahů mezi skupinami a reinterpetacemi kulturních a historických obsahů. Aby byla validní musí obsahovat kromě společenské a politické i symbolickou a emoční hodnotu, nabízet svým členům pocit sounáležitosti a bezpečí a předkládat smysluplné uspořádání světa.

Jako pádný příklad takového jevu uvádí Eriksen quebecký indiánský kmen Hurónů, který byl v sedmdesátých letech úspěšný při prezentaci sebe sama jakožto utlačovaného indiánského lidu a na základě přiznaných práv začali jeho členové rozvíjet svou „původní kulturu“. Zjevná manipulace s historickými prameny stran lídrů tohoto hnutí však nemění nic na faktu, že pro členy etnika Hurónů je jejich identita naplněna symbolickým obsahem.⁵⁷ Tento příklad může být chápán jako předloha pro scénář renesance Aymarské etnicity, která se uskutečnila o tři dekády později a o které se norský antropolog zmiňuje v předchozích publikacích:

Fakt, že jakýkoli politický projekt získá silnější ohlas, je-li prezentován jako boj za kulturní práva, za práva lidu, je charakteristickým znakem současného světa. Právě proto se v posledních letech sedláci v Bolívii přestali organizovat jako “sedláci” (zemědělci) a namísto toho se okolnímu světu prezentují jako

⁵⁶ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*, 329.

⁵⁷ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*, 121.

“indiáni”, a jako takoví získají podporu mezinárodního společenství.⁵⁸

Zajímavým fenoménem je role kolonizátorů, misionářů, ale i antropologů, zahraničních badatelů či členů mezinárodních organizací v procesu vytváření etnických identit. Tito aktéři byli a jsou autory etiket, které si mnohdy etnická hnutí osvojují a používají k označení sebe sama. Mohou být v některých případech považováni i za nevědomé a pasivní prvotní hybatele procesu etnické geneze.⁵⁹

Jiným jevem je potom vývoj na mezinárodní scéně, který také do značné míry ovlivňuje tvorbu etnických identit. Takový příklad uvádí Eriksen z nedávné mezinárodní historie přijetí Deklarace práv domorodého obyvatelstva Valným shromážděním OSN v roce 2007. Od tohoto okamžiku, jak tvrdí, se být etnikem stalo politickou výhodou.⁶⁰ Přitom již od sedmdesátých let jsou práva etnických menšin vyjednávána ve čtveřici skupinových aktérů: etnickou menšinou samotnou, státem, mezinárodním společenstvím a kulturními vyjednaváči, mezi nimiž najdeme aktivisty z řad etnické skupiny i zvenčí, agentury, antropology, misionáře, nebo nevládní organizace⁶¹.

Zajímavým samostatným tématem je potom vztah mezi etnickou menšinou v plurální společnosti a státem. Zejména v případě bývalých kolonií, z nichž povstaly nezávislé státy, je tento vztah často plný konfliktů a tenzí. Jak ukazuje Eriksen je proces etnické revitalizace daných skupin jednou z možných odpovědí na útisk stran státu v případě domorodých společností. V případě etnického hnutí v rámci etablovaných či nově vznikajících minoritních skupin se potom jedná o výše zmíněný princip mocenského meziskupinového vyjednávání. Jak ale uvidíme na bolivijském příkladu, etnické hnutí si může nárokovat a, jak se ukázalo v tomto případě, i úspěšně použít nacionalistickou rétoriku a pokusit se o radikální přerozdělení sil v rámci moderního státu.

Závěrem této podkapitoly bychom rádi ocitovali několik bodů Eriksenovy politiky identit. Prvním postulátem je, že kulturní podobnost vítězí nad sociální nerovností. Za druhé, politika identit vyvolává obrazy minulého utrpení a nespravedlností. Za třetí, politická symbolika a politická rétorika se dovolávají osobní zkušenosti (lídři používají při oslovování svých příznivců mýty, kulturní symboly a příbuzenskou terminologii, bagatelizují rozdíly mezi

⁵⁸ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*, 22.

⁵⁹ Jak to na bolivijském případě vyčerpávajícím způsobem dokládá práce Verushky Alvizuri. ALVIZURI, Verushka. *La construcción de la aymaridad: Una historia de la etnicidad en Bolivia (1952 – 2006)*.

⁶⁰ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*, 204.

⁶¹ Amnesty International, Surfoval Inernational, IWGIA (International Work Group for Indigenous Affairs. *Ibid*, 208.

osobní zkušeností a skupinovými dějinami). Za čtvrté, „domácí“ jsou stavěni do kontrastu s „vetřelci“ (zkreslování historických faktů, rozdílná hloubka kulturních genealogií je vyzdvihována k ospravedlnění nerovného zacházení). Za páté, sociální komplexita dané společnosti je redukována na soubor jednoduchých kontrastů („my“ a „ti druzí“), je karikována.

Při výzkumu etnicity, jako i v ostatních společensko-vědních oblastech však jistě platí, že zaujímaná perspektiva může do značné míry ovlivnit závěry výzkumu. Jak jsme již uvedli na začátku této podkapitoly, je možné zkoumat fenomén etnicity z pohledu instrumentalistického, který prezentuje etnicitu jako nástroj při sledování skupinových cílů, a nebo primordialistického, jež vidí etnicitu jako vyjádření objektivních kulturních charakteristik skupiny. V naší práci bychom se rádi pokusili vzít v úvahu oba tyto aspekty studia etnických vztahů.

3.4. Vizuelní antropologie

Používání vizuelních záznamových prostředků jako je kresba, fotografie a film k uchování svědectví o studované kultuře se v antropologii vyskytovalo již od konce minulého století. Přesto se vizuelní antropologie jako odvětví studia lidských společností rozvinula poměrně s odstupem, po druhé světové válce. Tato relativně nová disciplína se zaměřila jak na zkoumání a interpretaci kultur vizuelními prostředky pořizovanými o dané kultuře ať již svými aktéry, nebo výzkumníky, tak na zkoumání vizuelních složek dané kultury.⁶²

V prvním případě připomínají vizuelní antropologové dlouhou historii symbiózy dokumentárního filmu a etnologie, oborů, které se zrodily ze shodného historického rámce kolonialismu a pozitivismu druhé poloviny 19. století. V tomto kontextu bylo pořizování etnografických filmů koncipováno jako projekt dokumentace, zprostředkování a uchování na filmovém materiálu života „těch druhých“, ohroženého ve své „čisté formě“ postupem civilizace. Jak uvádí Catherine Needhamová, v průběhu první poloviny dvacátého století se jednalo o obrazy „jiného“, zachycovány a interpretovány z perspektivy superiority členy západní, dominantní společnosti pro vlastní publikum.⁶³ Mezi dvěma světovými válkami, kdy se obě disciplíny – antropologie a kinematografie – vyvíjely částečně nezávisle na sobě, došlo zároveň k vytvoření prvních teoretických základů vizuelní antropologie. Stalo se tak zejména

⁶² SOUKUP, Martin. *Vizuelní antropologie: vznik, vývoj a milníky*. In ČENĚK, David a PORYBNÁ, Tereza. *Vizuelní antropologie – kultura žitá a viděná*, 15 - 16.

⁶³ HANSEN, Christian, NEEDHAMOVÁ, Catherine, NICHOLS, Bill. *Pornografie, etnografie a diskurzy moci*. In ČENĚK, David, PORYBNÁ, Tereza. *Vizuelní antropologie – kultura žitá a viděná*.

zásluhou Margaret Meadové a Gregory Batesona. Díky těmto dvěma americkým antropologům se etnografický film dostává znovu do popředí zájmů jako ideální metoda sběru vizuálních dat při výzkumu kultury. Etnografický film se stává svébytnou výzkumnou metodou a prostředkem interpretace a analýzy kultur.⁶⁴ Od šedesátých a sedmdesátých let dvacátého století potom dochází pod vlivem událostí konce koloniální éry a nových myšlenkových proudů relativizujících pozitivistický model společenských věd k diskusi v rámci antropologické obce, jež vyústila mimo jiné, v inovativní přístupy k pořizování filmového záznamu “z terénu”. O takové změně perspektivy svědčí například dílo nazvané *Through Navajo Eyes* z roku 1972 autorů Sol Yortha a John Adaira. V rámci tohoto ojedinělého projektu naučili antropologové Navahy pracovat s filmovou technikou a umožnili jim tak natočit etnografický film sami o sobě.⁶⁵ V etnografických filmech z tohoto období se umenšuje nebo úplně mizí komentář, který je nahrazován dialogem s informátorem, případně problematizací vztahu antropolog – informátor a samotného natáčení obecně.

Druhé směřování vizuální antropologie - studium vizuálních složek dané kultury – je mladší odnoží této disciplíny. Za jedny z jeho základních kamenů můžeme považovat analýzu nacistických propagandistických filmů Gregoryho Batesona nebo studii o hollywoodské filmové produkci americké kulturní antropoložky Hortense Powdermakerové, *Hollywood, the Dream Factory: An Anthropologist Studies the Movies Makers* (1950). V současnosti je potom tento směr otevřen analýze všech aspektů vizuality, neboť tyto jsou nositeli výpovědní hodnoty o dané kultuře stejně jako jiné kulturní projevy či artefakty z ní vzešlé. O tomto směru společně s prvně jmenovaným pojednává jedna z hlavních publikací oboru vizuální antropologie, sborníku *Rethinking Visual Anthropology* Markuse Bankse a Howarda Morphyho z roku 1997.⁶⁶

Jedněmi z aktuálních kapitol současné vizuální antropologie je kromě analýzy mocenských vztahů, problematiky pravdy a reality v etnografickém filmu nebo otázky analýzy filmového textu otázka pohledu. A sice kdo produkuje filmový materiál, jak a proč a o kom. Pro téma naší práce je v tomto směru velmi zajímavým esej Faye Ginsbourgové *Domorodá média:*

⁶⁴ Kritiku klasického etnografického filmu a jeho srovnání s pornografií nabízí esej *Pornografie, etnografie a diskurzy moci*. HANSEN, Christian, NEEDHAMOVÁ, Catherine, NICHOLS, Bill. *Pornografie, etnografie a diskurzy moci*. In ČENĚK, David, PORYBNÁ, Tereza. *Vizuální antropologie – kultura žitá a viděná*.

⁶⁵ O problémech a nejednoznačnosti této metody se zajímavým způsobem zmiňuje F. Ginsbourgová ve svém eseji *Domorodá média: smlouva s ďáblem, nebo globální vesnice?*. GINSBOURGOVÁ, Faye. *Domorodá média: smlouva s ďáblem, nebo globální vesnice?* In ČENĚK, David, PORYBNÁ, Tereza. *Vizuální antropologie – kultura žitá a viděná*, 194 - 195.

⁶⁶ SOUKUP, Martin. *Vizuální antropologie: vznik, vývoj a milníky*. In ČENĚK, David, PORYBNÁ, Tereza. *Vizuální antropologie – kultura žitá a viděná*, 17.

*Smlouva s ďáblem, nebo globální vesnice?*⁶⁷. Autorka se v něm zabývá aktuálním fenoménem vstupu domorodých populací do produkce vizuálního materiálu, tedy oblasti, která byla tradičně spravována představiteli západního světa. Jak uvádí Ginsbourgová, v posledních desetiletích začali původní obyvatelé a příslušníci menšin využívat médií včetně filmu a videa jako prostředků vnitřní a vnější komunikace. Vznikají tak nové mediální formy inovativní jak z hlediska filmového zobrazení, tak i po sociální stránce, odkazující svou existencí jak ke kulturnímu produktu, tak k aktuálnímu společenskému procesu zároveň a to v kontextu přeměn kulturních identit těchto skupin tak zvaného “čtvrtého světa”⁶⁸. Ginsbourgová k tomu připomíná:

*Domorodá média nabízejí v situaci, kdy jiné formy ztratily účinnost, možný prostředek – společenský, kulturní a politický – k reprodukci a přeměně kulturní identity lidí, kteří prošli ohromnými politickými, geografickými a ekonomickými otřesy. Schopnosti médií překračovat hranice času, prostoru ba dokonce i jazyka je účinně využíváno ke skutečnému překonání historicky vzniklých společenských rozporů a k vytváření identit, které spojují minulost s přítomností způsobem průměrným současným podmínkám.*⁶⁹

Takto pojatý typ vizuálního sdělení ovlivňuje i tradiční, západní kinematografii, která se často táže, zda-li mohou být tato domorodá média zahrnována do stejné kategorie, jako klasický etnografický film. Co je ale podle americké vizuální antropoložky společné pro oba proudy je vůle předat poselství o společné identitě a kultuře v rámci postkoloniálního vyrovnávání se s minulostí, jakési “etnické autobiografie”. Jak uvádí autorka,

At' jde o Inuity, Jupiky, kmen Hopim Nambiquara, Kajapo, Warlipiri nebo Pitjanjajara, počáteční činnost související s natáčením je téměř vždy spojena jak se snahou přihlásit se k tradiční identitě, tak se snahou ji uchovat. (...) Tato díla (...) nechtějí znovuvytvořit někdejší,

⁶⁷ GINSBOURGOVÁ, Faye. *Domorodá média: smlouva s ďáblem, nebo globální vesnice?* In ČENĚK, David, PORYBNÁ, Tereza. *Vizuální antropologie – kultura žitá a viděná*, 194 - 195.

⁶⁸ „Čtvrtým světem“ Eriksen rozumí autonomní či poloautonomní komunity, které usilují o opětovné zformování dříve potlačených identit a životních stylů. ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*, 276.

⁶⁹ GINSBOURGOVÁ, Faye. *Domorodá média: smlouva s ďáblem, nebo globální vesnice?* In ČENĚK, David, PORYBNÁ, Tereza, *Vizuální antropologie – kultura žitá a viděná*, 193.

neproblematické kulturní identity "venku, v terénu". Spíše se zabývají procesy tvorby identity.⁷⁰

Druhou problematikou současné vizuální antropologie, kterou zde pro potřeby naší práce zmíníme, je otázka fikce a objektivitě etnografického díla. Etnografická práce předpokládá, jak jsme již uvedli výše, věrný záznam reality při antropologově pobytu v terénu. Jak však připomíná francouzský filmový vědec Guy Gauthier, i zde se objevují četné přesahy do „fikce“.⁷¹ Je třeba brát v úvahu i skutečnost, že se tvůrce filmu v průběhu tvůrčího procesu stává fabulátorem bez ohledu na tematiku filmu. Oproti hranému filmu zde má však imaginární prostor své hranice dané právě vůlí po „dokumentu“. Již v jednom z prvních etnografických filmů *Nanook*, nechával Robert J. Flaherty své postavy přehrávat aktivity běžného dne. Autor tedy zůstal tvůrcem dějem avšak v zájmu zachování „dokumentární“ hodnoty filmu do něj zasahoval jen velmi málo. Jak však poznamenávají četní teoretici dokumentárního filmu, je nutné vnímat záběr kamery, scénu i stříh jako odkaz na autorovu přítomnost. Autor je totiž přítomen nejen jako tvůrce díla, ale také jako hlasatel jistého diskursu, který je vyjadřován a přenášen právě těmito formálními prostředky, jež umožňují zaujmout k filmované skutečnosti nějaké stanovisko a to potom promítnout do výsledného díla. Prezentace autorského pohledu je u dokumentárního filmu daleko zřejmější, než je tomu u hraného filmu.

Pro sémiotickou analýzu je etnografický film srovnatelný s filmem hraným, je tedy subjektem sám o sobě, vytvářejícím určitou výpověď. Ta je realitou sama o sobě a nikoli pouhou „imitací“ či „reprodukcí“ reality vnějšího světa.

Již od šedesátých let dvacátého století se pomalu přesouval zájem o realitu ve filmu ke zkoumání filmového realismu jako estetické konvence a volby. Film začal být zkoumán jako *reprezentace*, to znamená podle Jacobsonova modelu jako vztah označovaného, označujícího a referenta. Film začal být vnímán podobně jako text či promluva, tedy nikoli jako líčení dané události ale jako subjekt sám o sobě.⁷²

Problém „skutečnosti“ v dokumentárním díle zde setrvává tedy hlavně díky obecné představě o tom, že dokument vzniká zachycením „skutečného“ života a je tedy jeho obrazem. Tato rozšířená představa existuje i přesto, že dokumentární film často zachycuje výsledky autorova zúčastněného pozorování a vyznačuje se autorovou angažovaností. Místo vědomí o tom, že

⁷⁰ *Ibid*, 207 - 208.

⁷¹ GAUTHIER, Guy. *Dokumentární film, jiná kinematografie*.

⁷² STAM, Robert, BURGOYNE, Robert, FLITTERMAN-LEWIS, Sandy. *New Vocabularies in Film Semiotics: Structuralism, Post-Structuralism, and beyond*.

„dokumentární film není vytvářen dokumentem, ale způsobem nakládání s ním a jeho konečným užitím“⁷³, může být někdy chybně vnímán jako analogie skutečného světa. Iluze „skutečnosti“ promítané „dokumentární fikce“ je sdílena nejen „nepoučenou“ částí diváků, ale též podle názoru Jilla Godmilowa, autora významných dokumentárních filmů, i některých autorů.⁷⁴

V naší práci budeme tedy vycházet z předpokladu, že dokumentární a etnografický film je vždy narací, jež vychází z určitého místa a času vybraného svým autorem. Neexistuje neutrální bod, ve kterém by realita mluvila sama za sebe. Za dokumentem, jež jí zobrazuje, stojí autorova reflexe a výběr z mnoha možností natáčení. Rovněž není možné, aby autor ve svém díle zahrnoval najednou všechna názorová hlediska a úhly pohledu, ale vybírá z nich ať již vědomě či nikoli takové, které odpovídají tomu, co chce ve svém díle sdělit.

3.5. Mediální studia

Film je součástí širšího kontextu masových médií, masové komunikace. Patří tedy mezi aktivity veřejné sféry, jejichž cílem je šíření informací, idejí, tedy potažmo kultury. Vznikl na konci devatenáctého století a postupně začal přebírat pozici starších, tištěných médií, až se stal v současné době, společně s televizí, jedním z nejvlivnějších médií vůbec. Denis McQuail rozpoznává ve své knize několik zásadních milníků ve vývoji filmu. Jako jeden z nich uvádí právě vznik sociálního dokumentárního filmu, kladoucího důraz na menšinové vidění světa⁷⁵.

Co je pro naši práci velmi důležité je zároveň poznatek, že mediální obsahy jsou v současnosti kulturními produkty globalizované společnosti, jež je v mediální sféře charakterizována internacionalizací produkce i distribuce. Mediální obsahy se nejen stávají zastupitelným zbožím, ale jsou zároveň svým způsobem globalizovány. To, jak píše McQuail,

« (...) vedlo ke vzniku hypotéz a výzkumů zabývajících se důsledky tohoto jevu pro kulturní identitu a pro autonomii a svéráznost dříve existujících způsobů života a názorových soustav. Stejně otázky po kulturní autonomii a identitě se objevují na úrovni subkultur a

⁷³ GAUTHIER, Guy, *Dokumentární film, jiná kinematografie*, 249.

⁷⁴ GODMILOW, Jill. „How real is the reality in documentary film?“. *History and Tudory*“ 36, 87.

⁷⁵ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*, 37.

*zahrnují i způsob integrace a vnímání médií do bezprostřední
prožívané kultury a sociální zkušenosti. »⁷⁶*

Média zastupují nejen funkci informativní, a výchovnou, v globalizovaném světě navíc umožňují divákovi integrovat i skutečnosti a události jemu velmi vzdálené, utvářet si na ně názor a zahrnout je do svého pohledu na svět. Komunikační prostředky se tak stávají určitým zprostředkovatelem poznání či představ o světě.⁷⁷

V našem případě bychom mohli tyto myšlenky vztáhnout na problematiku dokumentárního filmu, kde navíc působí na diváka i známá iluze objektivity či realističnosti a nezprostředkovanosti. Vždy však záleží na postoji, který divák vůči médii zaujme. Jak o tom čteme v mnohých studiích, divák vždy může při sledování média rozhodnout, jakým způsobem bude toto vnímat, tedy « číst », což odkazuje k vnímání médií jako mediálních textů.

Denis McQuail uvádí, že v tak zvaném *kulturálním přístupu*, jež média pojímá jako součást kulturního kontextu dané společnosti (v kulturologickém přístupu) lze média chápat jako svébytné texty, ve kterých můžeme vypožorovat určitý proces konstrukce významu. Jedná se zde tedy především o studium *obsahu* mediovaných textů.

V rámci analýzy mediálního obsahu dokumentárního filmu se pro naši práci hodí připomenout některá teoretická stanoviska studia médií.

Základní otázkou, se kterou se při analýze médií setkáme, je otázka po tom, zda to, co médium zobrazuje odráží realitu. Popřípadě, jakou realitu média odrážejí? Jsou média nositeli objektivní výpovědi o sociální realitě?

Jednou z možných odpovědí je například předpoklad, že média nejsou nikdy zcela objektivní, ale jsou nositelem nějaké ideologie⁷⁸, nebo individuálního přístupu a pohledu svého autora. Proto také někteří teoretikové chápou média jako výpověď o kultuře a společnosti, ve které je daný obsah produkován spíše než jako objektivní obraz reálného světa.⁷⁹ Jak shrnuje Jean Paul Coellin,

⁷⁶ *Ibid*, 121.

⁷⁷ *Ibid*, 135 - 136.

⁷⁸ Od tohoto stanoviska se odvíjel tak zvaný koncept „hegemonie“ médií, jež předpokládá, že média jsou používána vládnoucí třídou k ovládnutí širokých mas. *Ibid.*, 123.

⁷⁹ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*, 268.

Natáčení není možností dotknout se věcí samých, ale způsobem setkání s reprezentací věcí.⁸⁰

Tímto způsobem je možné vnímat medium, v našem případě dokumentární film, jako naraci reality či mediální text. Součástí tohoto textu není pouze mluvené slovo, které bychom mohli převést do psané podoby textu, ale i neverbální složky médií, jako je složka vizuální a zvuková, určité formální aspekty jako je střih, a podobně. Takto je možné k mediálnímu textu přistupovat jako sémiotické soustavě znaků, jež jsou ve svém celku nositeli nějakého významu. Zkoumáním toho, jak je v textech organizován význam se zabýval strukturalismus a v rámci něj sémiologie vycházející z učení o znacích zakladatele lingvistiky Ferdinanda de Saussure. Na rozdíl od lingvistiky se však sémiologie nezaměřuje pouze na jazykovou složku, ale připouští různé jiné, nelingvistické soustavy znaků, které se opakovaně objevují v mediálních textech. Proto zde stále pracujeme s pojmy jako *znak*, *označující* a *označované*, *referent*, *mýtus*, a podobně. Tak je možné analyzovat hlouběji mediální text jako celek, ovšem za předpokladu důkladné znalosti kultury původce a konkrétního žánru textu. Jak uvádí McQuail,

„Jádro této teorie nabízí postup, ne-li přímo metodu, která může pomoci stanovit „kulturní význam“ mediálního obsahu. Zřetelně se zde ukazuje způsob, jakým lze popsat obsah: může vrhnout světlo na ty, kdo vytvářejí a přenášejí sdělení; má zvláštní využití v odkrývání vrstev významu ležícího pod povrchem textů a vzpírajícího se prostému popisu na „první rovině“ označování. Je rovněž užitečný pro výzkum, zaměřený na odrývání latentní ideologie a „předpojatosti“ mediálního obsahu.“⁸¹

Text má tedy podle této teorie svůj vlastní, objektivně daný význam bez ohledu na záměr autora či selektivní čtení příjemce. Čtení mediálních textů totiž není vždy stejné, ale závisí z části na divákovi a z části na charakteru samotných textů, které je možné, dle některých teoretiků klasifikovat na texty „otevřené“ a na texty „uzavřené“.⁸²

⁸⁰ COLLEYN, Jean-Paul. *Le regard documentaire*, 66.

⁸¹ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*, 279 - 280.

⁸² Denis McQuail však poznamenává, že různá úroveň interpretace závisí také na „otevřenosti“ nebo „uzavřenosti“ mediálních textů, kdy texty otevřené se naproti uzavřeným nesnaží divákovi vnutit nějaké stanovisko. Toto rozlišení je důležité i pro zkoumání přítomnosti ideologie v rámci mediálního textu. *Ibid.*, 271.

Mediální texty můžeme, podle jiných teoretiků, v jejich celku chápat jako součást narace, tedy vyprávění. Díky tomu jsou jednotlivé události spojovány do logických celků provázaných příčinnými vazbami. Vyprávění tak jistým způsobem vysvětluje zlomkovité výjevy a zasazuje je do jednotlicího rámce.⁸³ McQuail zmiňuje narativní struktury vzhledem k utváření zpravodajství. Dokumentární film, kterým se zde zabýváme, však vykazuje podobné znaky, jako zpravodajství, především iluzi přímého zobrazování reality, v určitých případech i objektivního postoje autora. Události jsou zde *vyprávěny* a zasazovány do jednotného rámce dle předpokladu obecné logiky událostí:

„Vyprávění často závisí na předpokladu o reálnosti a dojem své reálnosti se snaží posilovat dovoláváním se logiky, normality a předvídatelnosti lidského chování. Konvence realistické fikce byly utaveny ranými formami románu, předcházely jim ovšem realismus v jiných druzích umění. Mediální realismus závisí na určitém tváření se, že zobrazovaný obsah je „jako ze života“, pokud ne přímo pravdivý v tom smyslu, že se zobrazované skutečně odehrálo.“⁸⁴

Z hlediska divákovy čtení mediálních textů se potom uvádí poznatek, že čím je zobrazované pravděpodobnější, tedy čím více je zde propracován „dokumentární styl“, tím je čtení takového média jednoznačnější, tím méně existuje paralelních interpretačních variant. V odkazu na předchozí zmínku o tak zvaných „otevřených“ a „uzavřených“ textech, zde hovoříme o textech „uzavřených“. Tento poznatek si připomeneme později při obhajobě relevance obecné platnosti naší analýzy.

V této kapitole jsme podali stručný přehled teoretického rámce naší práce. Z perspektivy sociálního konstruktivismu budeme v další kapitole analyzovat dokumentární film o sociálním hnutí v Bolívii v roce 2005. K tomu, abychom tak učinili, použijeme výše uvedené koncept sociálních reprezentací. Budeme zkoumat, jakým způsobem je reprezentováno dané hnutí v těchto dokumentárních filmech. Budeme si všimnout, jaké elementy (reprezentace) se zde vyskytují nejčastěji a jakou pozici zaujímají k ostatním, řidčeji reprezentovaným elementům. To nám umožní charakterizovat v těchto dokumentárních filmech hlavní linie diskursu, jehož jsou nositeli. Pro vyjádření závěrů práce budeme výsledky analýzy

⁸³ *Ibid.*, str. 272.

⁸⁴ McQUAIL, Denis, *Úvod do teorie masové komunikace*, Portál, Praha 1999. str. 274.

interpretovat s ohledem na výše uvedené postuláty mediální teorie, teorie etnicity a sociálních reprezentací a principy vizuální antropologie.

4. Metodologie – empirický výzkum

V této kapitole se zaměříme na stanovení metodologických východisek výzkumu a definování základních pojmů analýzy. Nejprve zde popíšeme stanovené metody a dotkneme se jejich problematických bodů. Následně určíme výběrový soubor a specifikujeme obsahové jednotky analýzy.

4.1. Základní charakteristiky předmětu výzkumu

Předmětem mého zkoumání je dokumentární film *Abya Yala* z roku 2007 natočený francouzským režisérem Patrickem Vanierem. V průběhu osmdesáti minut představuje různé podoby sociálního hnutí semknutého okolo politického uskupení MAS před a v průběhu prezidentských voleb v roce 2005. *Abya Yala* je Vanierovým prvním samostatným filmem, kterým završil tříleté období spolupráce s Xocomil Producciones ve Guatemale, v jehož průběhu se věnoval tvorbě dokumentárních filmů se sociální tematikou zaměřených na indiánské hnutí.

Tento film byl představen na filmových festivalech ve Francii, na Martiniku a v Latinské Americe. Z francouzské strany byl film zastoupen na festivalech francouzského jihu, ve městech, ve kterých je rozšířen zájem o problematiku Latinské Ameriky jak na poli akademickém (přítomnost kateder iberoamerikanistiky), tak na úrovni občanské společnosti (přítomnost četných humanitárních, solidárních a zájmových spolků a neziskových organizací zaměřených na různé aspekty Jihoamerického kontinentu). Film *Abya Yala* představily festivaly v Bordeaux, *Rencontres Cinéma d'Amérique Latine Bordeaux*, kde získal cenu publika, v Toulouse, *Rencontres Cinéma d'Amérique Latine Toulouse*, a v městě Langon, *Les Nuits Atypiques de Langon*. V oblasti frankofonie byl film Patricka Vaniera prezentován na filmovém festivalu na Martiniku, *Rencontres Cinémas Martinique*, v zemi, jejíž nedávná historie je spjata s intelektuálním hnutím «Créolité» a jím otevřenou debatou nad charakterem martinické identity a potažmo “americké” identity obecně.⁸⁵ Film byl dále představen na festivalech v Argentině, *Latino Americano Rosario Argentina*, kde obdržel ocenění jako nejlepší zahraniční film, a na filmovém festivalu o lidských právech v Buenos Aires, *Festival Internacional de Cine de Derechos Humanos*, kde obdržel ocenění v kategorii Indiánské národy. V Peru byl film promítán na *Festival de Cine y Video de los Derechos*

⁸⁵ PRICE, Richard, PRICE, Sally. « Shadowboxing in the Mangrove ». *Cultural Anthropology* 12.

Humanos, *Sucre*, a v Guatemale při příležitosti setkání indiánských národností, *Sommet des Peuples indigènes d'Abya Yala, Iximiche*.⁸⁶ V širší distribuci společnosti Sycomore films byl potom film představen v kinosálech Francie a frankofonních zemí v průběhu let 2007 až 2009, často za podpory bolivijské ambasády.

Abya Yala byl dále inzerován prostřednictvím internetových stránek nejen bolivijské ambasády, ale především neziskových organizací zaměřených na problematiku Latinské Ameriky, práva indiánů a lidská práva obecně, humanistických a mírových organizací, příležitostně lze odkaz na něj nalézt na stránkách určených pro nezávislé cestovatele.

4.2. Stanovení metodologických východisek

Pro analýzu jakéhokoli média, lépe řečeno, pro výběr správného teoretického a metodologického přístupu je klíčovým úkonem definovat žánr vybraného média. Jedná se tedy o určení identity média, jež je takto chápána jak svými tvůrci, tak publikem.

V našem případě se jedná o dokumentární film. Jeho jednoznačnou definici sice filmoví vědci stále hledají⁸⁷, avšak v oblasti produkce a recepce díla se již dlouho jedná o zavedený pojem. V rámci této kategorie je možné rozlišit několik podskupin. V tomto směru převládají mezi autory značné rozdíly v konkrétním členění. V naší práci se proto přikloníme ke klasifikaci navržené Guy Gauthierem. Analyzovaný film *Abya Yala es nuestra* je tak zvaným autorským dokumentárním filmem, nebo také sociálním a sociálně angažovaným dokumentárním filmem, ve kterém autor díky hojnému užívání některých formálních prostředků, jako je střih, přiznává svou zprostředkující roli při představování „reality“ divákovi.

Existují dvě platné metody využitelné při analýze filmu: obsahová analýza, jež má znaky kvantitativní metody a sémiotická analýza, jež představuje znaky kvalitativní metody. Oba zmíněné přístupy mají své přednosti a svá slabá místa. S odvoláním na mediální teorie Denise McQuaila, který chápe média jako kulturní texty a nositele konstruovaného významu, nemůžeme v našem přístupu opomenout používat sémiotickou analýzu. Zároveň však použijeme i některé postupy kvantitativní obsahové analýzy. Zároveň s tím budeme v souladu s premisami výpovědní analýzy brát zřetel na začlenění jednotlivých komentářů do celkového kontextu zkoumaného mediálního obsahu. Kombinací těchto protichůdných přístupů předpokládáme nalézt přijatelný stupeň výpovědní hodnoty naší práce.

⁸⁶ <http://www.sycomorefilms.com/>

⁸⁷ Různí autoři nabízejí různé definice s odvoláním na pokračující debatu o hranicích dokumentárního filmu a místu, které zaujímá oproti filmu fikčnímu.

Přesto, jak se o tom zmiňuje McQuail, zůstává problémem těchto typů analýz rozdílnost jejich vnímání a porozumění mediálnímu textu oproti vnímání ostatních účastníků komunikačního procesu – autorům a divákům.⁸⁸ Metody, které by tento nedostatek odstranily mohou být například hojnější využití výpovědní analýzy (*discourse analysis*) a analýza vnímání sdělení příjemci (*reception analysis*), které však překračují rámeček naší práce. Pro ilustraci alternativního možného přístupu k analýze přikládáme k naší práci přílohu s příklady vnímání sdělení filmu nepoučenými diváky.

4.3. Základní segmentace filmu Abya Yala

Předmětem naší analýzy je osmdesátiminutový film *Abya Yala*, který chápeme, jak jsme již uvedli, jako mediální text. Tento textový prostor je jasně ohraničen svým začátkem a koncem a zkoumaný výběr se tedy nachází mezi těmito dvěma jednoznačnými body.

V jeho rámci jsme definovali dílčí jednotky jako jsou kapitoly, sekvence a záběry. Kapitoly rozumíme větší úseky filmového textu, které jsou definované jedním konkrétním tématem. Kapitoly jsou řazeny lineárně za sebou a představují narativní osu filmového textu. Kapitoly jsou složeny z několika sekvencí, které tvoří základní jednotku naší analýzy. Jedná se o menší a svou strukturou jednodušší, relativně autonomní celky, které v naší práci definuje jednotka komentáře. Ten je ve většině případů tvořen hlasovou sekvencí mluvícího, tedy verbální složkou, může mít ale i vizuální, textovou nebo zvukovou podobu. V naší práci jsme rozdělili film *Abya Yala* na 201 sekvencí. V rámci jedné sekvence nalezneme ale ještě menší jednotky, záběry. Ty můžeme definovat jako vizuální obsah mezi dvěma střihy. Filmová věda rozlišuje v záběru jako další, menší jednotky pohyby kamerou. V naší práci se však omezíme pouze na hrubé rozdělení uvedené výše, které našim cílům postačuje.⁸⁹

Film Patricka Vaniera je specifický dominancí střihu nad kontinuitou filmového textu. Záběry jsou zde relativně krátké, mnohdy rozdělené na několik částí o délce jen několika sekund do nichž jsou vkládány postupně další segmentované záběry, mající zejména ilustrativní funkci ve vztahu ke komentáři. Ten je v tomto filmu hlavní součástí, jemuž je vizuální a střihová složka podřízena. Proto jsme se v naší analýze přiklonili k výběru sekvence jako základní jednotky, v rámci níž nacházíme, i přes vsuvky v podobě ilustrativních záběrů, jistou jednotu mluvícího a promluvy. Hlasová, nebo také zvuková sekvence se tedy často nemusí shodovat

⁸⁸ McQUAIL, Denis, *Úvod do teorie masové komunikace*, Portál, Praha 1999, str. 310.

⁸⁹ Jednotlivé dílčí elementy segmentace jsme definovali s ohledem na publikaci MACUROVÁ, Alena, MAREŠ, Petr. *Text a komunikace: jazyk v literárním díle a ve filmu*.

s vizuálním obsahem. V tomto případě potom mluvíme o asynchronním zvuku nebo komentáři. Vizuální složka definuje v naší analýze sekvenci v případě, že zde hlasová složka chybí.⁹⁰

S výše uvedeným dělením budeme pracovat v obou typech analýzy, kvantitativní i kvalitativní. V sémantické a výpovědní analýze budeme však přihlížet i ke kontextu výpovědi, to znamená k sekvencím, které se nacházejí v blízkosti analyzované jednotky a posouvají tak její význam. V části věnované kvalitativní analýze budeme také považovat vizuální složku jako svébytnou významovou stránku filmu a proto ji budeme chápat jako rovnocennou ke komentáři.

Pro kvalitativní sémiotickou analýzu potom využijeme citací komentářů z větších logických celků, kapitol. Budeme si všímat posloupnosti a řazení jednotlivých témat v rámci celkového filmového textu a také se budeme zabývat vztahem komentářů k vizuální a zvukové složce filmu.

4.4. Obsahová analýza

Tradiční obsahová analýza, vypracovaná americkým sociologem Bernardem Berelsonem, je zavedenou analytickou metodou používanou hojně již od počátku dvacátého století ke studiu obsahu mediálních sdělení, jejich formy i adresátů. Předpokládá, že numericky vyjádřený poměr prvků v textu, například času věnovaného určitému tématu či osobě je spolehlivým ukazatelem souhrnného významu, tedy že význam lze odvodit z frekvence výskytu stanovených referenčních prvků. Obsahová analýza přitom chápe význam jako objektivní, neměnnou kategorii platnou stejnou měrou pro všechny účastníky komunikačního procesu, doloženou možností kvantifikace výsledků. Jedná se o selektivní a vysoce strukturovaný proces a jako její přednost je uváděna systematickosti a intersubjektivita vycházející z vědecky podloženého kladení otázek stejně jako vysoký stupeň ověřitelnosti.⁹¹

V rámci této analýzy je důležité si nejprve zvolit vzorek obsahu a stanovit pro něj relevantní rámec kategorií vnějších referentů. Dalším krokem je zvolení jednotky analýzy obsahu. Následuje potom kvantifikace frekvencí zvolených jednotek obsahu, které se zmiňují o relevantních tématech. Výsledky jsou vyjádřeny jako celková skladba vybraného vzorku

⁹⁰ *Ibid*, 135.

⁹¹ SCHULZ, Winfried, SCHERER, Helmut, HAGEN, Lutz, REIFOVÁ, Irena, KONČELÍK, Jakub. *Analýza obsahu mediálních sdělení*, 30.

obsahu podle frekvence výskytu hledaných referencí.⁹² Základním předpokladem je zde úvaha, že

„frekvence výskytu vybraných referencí přesvědčivě a objektivním způsobem vyjadřuje převažující „význam“ textu“ a že „spojení mezi vnějším objektem reference a referencí v textu je dostatečně zřejmé a jednoznačné.“⁹³

Jako nevýhody obsahové analýzy jsou uváděny nízká možnost hloubkové interpretace obrazů či formy mediálního sdělení, a nízká míra kontextualizace jednotlivých zkoumaných jednotek. Nejinak je tomu i pro připomínku arbitrarity stanovení souboru měřitelných veličin, kategorií a proměnných. Každý systém kategorií je nutně selektivní a potenciálně deformovaný a tak z jisté části reflektuje badatelův vlastní významový systém. V tomto směru mohou být přehnaně zdůrazněny některé dílčí „významy“ textu a opomenuty jiné. Obsahová analýza rovněž nezkoumá vnitřní vztahy mezi jednotlivými referencemi textu.

Pro potřeby naší práce využijeme kvantitativní přístup při zodpovězení na čtyři základních otázek:

- 1) Kdo se vyjadřuje?
- 2) Kde jsou respondenti zachyceni?
- 3) K jakým tématům se informátoři vyjadřují?

Analýza pro první tři otázky bude prováděna po jednotlivých sekvencích vzhledem k níže uvedeným kritériím. Četnost výskytu bude potom měřena na sekundy a přepočtena na procenta z výběrového souboru, jímž rozumíme celých osmdesát minut filmu. V případě sekvencí, jejichž zvuková složka je přerušována ilustrativními záběry, bude jako rozhodující složka sekvence chápána hlasová složka, charakterizující promluvu.

Předchozí otázky doplníme také úvahou nad frekvencí a podílem času, který ve filmu zaujímají sekvence bez komentáře.

⁹² McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*, 308.

⁹³ *Ibid*, 308 - 309.

4.5. Sémiotická analýza

Naopak, oproti obsahové analýze, kvalitativní, interpretativní metody zastoupené například sémiologickou analýzou se kvantifikaci vyhýbají. Zaměřují se spíše na zkoumání kontextu a textových vztahů a mohou se tak soustředit na významové aspekty mediálního textu, například na absenci některých a přebytek jiných znaků, a podobně. Výhodou sémiotické analýzy je její aplikovatelnost na texty, které jsou nositeli více než jednoho významového systému. To je příznačné právě pro mediální texty, které mohou mít mnoho různých alternativních významů a jsou tudíž primárně polysémické.⁹⁴ Proto byl tento typ analýzy tradičně hojně používán v mediálních a kulturních studiích. Jak uvádí Mc Quail, tento přístup je též vhodný pro odkrývání latentních (ideologických) významů mediálního textu. Sémiologický přístup zároveň předpokládá, že text má svůj více méně objektivní význam jež není závislý na záměru pozorovatele.

Historie tohoto přístupu sahá k lingvistickým strukturalistickým teoriím, vzešlých z strukturálně-lingvistického přístupu Ferdinanda de Saussure, jež hledaly znaky a jejich vztahy v rámci struktur jazyka. Jejich rozšířením na další pole znakových systémů pak došlo k rozvoji strukturálních, potažmo sémiologických typů analýz. Základními pojmy pro sémiotickou analýzu jsou tedy znak, jeho vztahy v systému dalších znaků, jeho arbitrárnost a složení z označujícího a označovaného, a jeho vztah k referentu. Důležitými pojmy pro sémiotickou analýzu jsou také termíny konotace a denotace. Přesným definicím a vymezení těchto pojmů se v této části práce nebudeme věnovat. Je však zřejmé, že úspěšná analýza předpokládá znalost těchto konceptů a orientaci mezi nimi.

Nevýhody kvalitativního sémiologického přístupu jsou potom uváděny zrcadlově k nevýhodám kvantitativních postupů.

Pro potřeby naší práce využijeme sémiologického přístupu zejména při analýze vizuálních složek sekvencí bez komentáře, ilustrativních záběrů v rámci hlasových sekvencí, zvukové a textové složky filmu. U vizuálních sekvencí si budeme všimnout typu jednotlivých záběrů, které budeme analyzovat nejen z hlediska pozice kamery (etnografická kamera), ale také s ohledem na popředí a pozadí záběru. U zvukové složky se potom zaměříme zejména na hudbu, která dokumentární film doprovází.

⁹⁴ McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*, 270.

4.6. Výpovědní analýza

Jako třetí metodu přístupu k analýze našeho filmu zmíníme výpovědní analýzu. Je tomu tak vzhledem k chápání našeho filmového materiálu jako textu a zároveň vzhledem k přesvědčení o důležité roli kontextualizace textu pro naši analýzu. Výpovědní analýza je chápána jako jedna z metod kvalitativního přístupu, komplementární k sémiotické analýze.

Výpovědní analýza vychází z lingvistické analýzy a dále jí rozvíjí. Základní jednotkou je zde „text“, který je zde chápán jakýkoli záznam verbální ale i neverbální komunikace. V úvodu k výpovědní analýze Gilian Brown a Gerorge Yule⁹⁵ definují různé přístupy a jejich konkrétní analytické nástroje. Hlavními dvěma, a pro naši práci stěžejními, postuláty výpovědní analýzy však jsou důraz na kontext výpovědi a připomenutí subjektivního charakteru její percepcce či interpretace. Kontextem autoři rozumí nejen neverbální kontext výpovědi, ale i verbální textové „pozadí“, na kterém je výpověď učiněna. Může se jednat o charakter adresáta, téma, čas a místo, prostředek přenosu informace, jazykový kód, charakter výpovědi (debata, monolog, atd.), příležitost, při které k ní dochází, účel výpovědi, její vyznění (patetické...), a podobně. Teprve po definování kontextu, jehož je výpověď součástí, může být výpovědní analýza zahájena.⁹⁶ Autoři tento požadavek shrnují:

„(...) Všechny úvahy o tématu zahrnují otázku proč mluvčí řekl, co řekl v konkrétní situaci promluvy.“⁹⁷

Co se týká subjektivního charakteru výpovědi, je třeba mít na zřeteli, že tato subjektivita je platná nejen pro výslednou interpretaci komunikačního aktu, ale rovněž pro původní interpretaci vycházející od mluvčího. Tedy že interpretace obou hlavních aktérů komunikace se mohou do určité míry lišit v závislosti na odlišnosti obrazu a vnímání světa.

Gilian Brown a Gerorge Yule však hned vzápětí vymezují, že se tyto rozdíly v interpretaci odehrávají v rámci širšího konsensu mezi mluvčím a adresátem, jehož předmětem jsou právě sdílené diskursivní reprezentace. Mezi jejich nejdůležitější elementy Gilian Brown a Gerorge

⁹⁵ BROWN, Gilian a YULE, Georgie. *Discourse Analysis*.

⁹⁶ Podobně považují autoři za důležité definovat tak zvaný „ko-text“, jež je souhrnnými charakteristikami širšího textu, jehož je analyzovaná výpověď součástí. *Ibid.* p. 60.

⁹⁷ „Any consideration of topic involves asking why the speaker said what he said in a particular discourse situation.“ (překl. Š. Malá) *Ibid.* p. 77.

Yule citují obecnou osobní zkušenost, socio-kulturní konvence, vědomí kontextu výpovědi, a konvence charakteristické pro komunikační akt.⁹⁸

Výpovědní analytik, jakožto příjemce, z této danosti neuniká. Jeho výklad, ač vedený akademickými prostředky, má tudíž také částečně subjektivní hodnotu. Může však navrhnout různé možné výkladové linie a přinést tak inovující přístup k dané výpovědi. Při samotné analýze pak interpret zkoumá rozvržení výpovědi, její vnitřní strukturu, posloupnost jednotlivých elementů, a podobně v rámci daného kontextu výpovědi a s ohledem na poznatky o diskursivních reprezentacích.

V našem případě se tyto zvýrazněné předpoklady diskursivní analýzy stanou důležitými teoretickými pilíři práce s naším filmovým textem. Jedná se totiž o text spjatý s několika velmi odlišnými kulturními prostředími – prostředím francouzského autora, samotného bolivijského hnutí a mezinárodním publikem, a proto i zde definování kontextu hraje mimořádně důležitou úlohu. Zároveň se jedná o text, jež je distribuován pomocí globálních virtuálních a sociálních sítí a adresován velmi širokému multikulturnímu publiku, pocházejícímu z různých sociálních vrstev. Proto si již v tomto okamžiku dovolíme tvrdit, že různost interpretací takového textu může být v závislosti na diskursivní reprezentaci různých příjemců značná.

Tento typ analýzy použijeme paralelně se sémiotickou analýzou při zamyšlení se nad jednotlivými komentáři a pro kontextualizaci a reflexi nad textovými složkami filmu. Zároveň nám bude užitečná při přemýšlení nad řazením jednotlivých kapitol a témat v kontextu filmové výpovědi.

V předchozích odstavcích jsme definovali základní segmenty analýzy filmu *Abya Yala* a nastínili jsme parametry a relevanci užití kombinace tří výzkumných metod, kvantitativní obsahové analýzy a kvalitativní sémiotické a výpovědní analýzy. Jak uvádí ve své práci Denis Mc Quail, přes jejich různorodost lze při analýze kombinovat kvantitativní i kvalitativní přístup jež se tak vzájemně doplňují. Jejich konkrétní aplikaci se budeme věnovat v následujícím textu.

⁹⁸ *Ibid.*

5. Empirická část

V této části přikročíme k samotné analýze filmu *Abya Yala*. Provedeme nejprve kvantitativní analýzu, v jejímž rámci se zaměříme na zodpovězení čtyř otázek definovaných výše. V druhé polovině empirické části potom budeme analyzovat snímek kvalitativní metodou sémiotické analýzy.

V rámci metodologie jsme objasnili rozdělení filmu *Abya Yala* na sekvence, které jsou pro naši práci základní jednotkou analýzy. Podle tohoto rozdělení se film skládá z 201 sekvence a vystupuje v něm celkem 54 osob.

5.1. Obsahová analýza

V našem kvantitativním šetření se zaměříme na zodpovězení otázky po tom, kdo, kde a o jakém tématu hovoří. Pro větší část šetření jsou výsledky vyjádřeny dvěma způsoby, vždy v procentech z celku filmu. V prvním případě jsou výsledky přepočteny na počet sekvencí věnovaných jednotlivým osobám, tématům nebo místu. V druhém případě jsou výsledky vyjádřeny poměrem celkového času.

5.1.1. Kdo se v sekvenci vyjadřuje?

V této části analýzy jsme se snažili najít odpověď na výše uvedenou otázku, tedy jaké jsou kategorie osob, které se v sekvencích dostávají ke slovu? Je jisté, že i k takové otázce je možné přistupovat z několika hledisek. Film *Abya Yala* je postaven na promluvách respondentů. Z celkové délky osmdesáti minut připadá na sekvence s ústředním mluvčím 56 minut 5 sekund. Vzhledem k zásadní úloze, kterou zde mluvčí zauímají, jsme se rozhodli rozšířit pole této první otázky a rozdělit ji pro větší přesnost na tři dílčí podotázky:

1. Kolik respondentů je anonymních a naopak, u kolika respondentů se divák dozví jejich jméno a čím se zabývají?
2. Kolik respondentů je v jedné kategorii?
3. Kolik z celkového počtu sekvencí a celkového času je věnováno jednotlivým kategoriím respondentů?

Co se týká hlediska anonymity či identifikace respondentů převažuje z celkově dotázaných 57 osob podíl mluvčích představených divákovi. Nalezneme zde 34 osob (59, 6%), u kterých se při jejich prvním vystoupení dozvíme jejich jméno a čím se zabývají díky textové vizitce umístěné v levém dolním rohu záběru. Avšak u 40, 4% (23 osob) k takovému představení nedojde.

Grafické znázornění 1

Údaje o celkovém množství respondentů nám dává první informace o dokumentárním filmu. Převažuje v něm množství krátkých monologů na kameru, kdy se za 80 minut vyjádří mnoho osob. Pokud bychom mezi nimi rozdělili čas rovnoměrně, připadlo by na jednoho respondenta zhruba 1 minuta 40 sekund filmového času. Ovšem vzhledem k tomu, že skoro 14 minut celkové délky filmu tvoří záběry, ve kterých se nikdo nevyjadřuje, je poměrný časový podíl na jednoho mluvčího menší a tvoří pouze zhruba 1 minutu 15 sekund. Na respondenty, kteří byli představeni, připadá potom celkem zhruba 39 minut 20 sekund filmového času a na anonymní respondenty 26 minut 40 sekund. To znamená, že jeden představený respondent by měl podílem zhruba 1 minutu a 35 sekund k vyjádření, zatímco anonymní mluvčí by měl hovořit poměrně zhruba 0 minut a 35 sekund. Představení mluvčí mají tedy zhruba o dvě třetiny více času než anonymní respondenti na osobu. To ilustruje a zároveň podtrhuje význam, který je dán těmto osobám už „přidělením“ textové vizitky. Anonymní osoby, vzhledem k podílu jejich času promluvy, bychom tedy mohli chápat jako druhořadé respondenty.

V druhé části první otázky jsme si přáli zjistit, kolik respondentů je v jedné kategorii. Celkem jsme si stanovili šest kategorií mluvčích:

Jako první kategorii jsme si stanovili politické činitele – zahrnuli jsme do ní nejen politiky hnutí MAS, ale i opoziční kandidáty, bývalé a současné prezidenty Bolívie.

Druhá proměnná zastupuje reprezentanty odborových organizací, které jsou v našem filmu spjaty s agrárním sektorem. Konkrétně se jedná o agrární odbory *CUC (Confederación Única Campesina – La Paz)* a *CSUTCB (Confederación Sindical Única de Trabajadores Campesinos de Bolivia)*. Do této kategorie jsem také zařadila koordinátorku Setkání sociálních alternativ a to i přesto, že se v jejím případě nejedná o členku odborové organizace ale o zástupkyni občanské iniciativy.

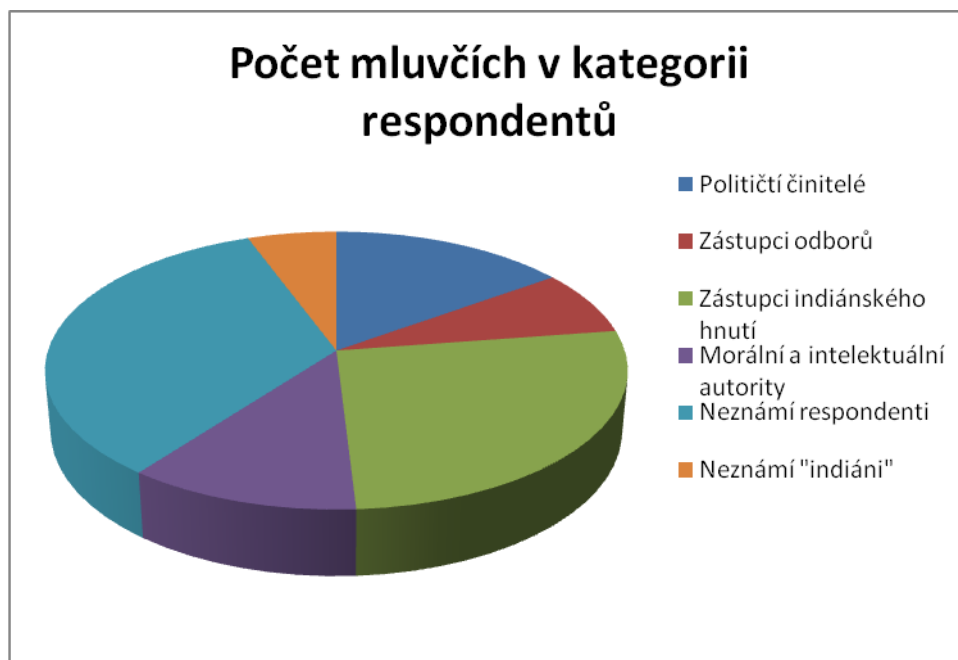
Třetí kategorie je složena z osobností spjatých s indiánským hnutím, jako jsou zástupci bolivijských indiánských etnik (například vůdce etnika *Chiquitanos* nebo ředitel indiánského projektu *PROCESO* nebo šamana), reprezentanti nebolivijských indiánských etnik (zástupkyně etnika *Mapuche* z Argentiny, či mluvčí indiánských etnik Hondurasu) ale i například zástupci panamerických indiánských organizací (reprezentant Fondu na rozvoj indiánských etnik v Guatemale nebo zástupkyně Stálého Fóra indiánských etnik při OSN). Do této kategorie jsem nezařadila osobnosti spojené s indiánským hnutím, které však zároveň zastupují i politickou funkci. Jako příklad může sloužit bolivijský vice-prezident Alvaro García Linera, který je jednou z vůdčích osobností bolivijského indiánského hnutí, avšak v naší analýze náleží do kategorie politických činitelů. Je tomu tak proto, že je ve filmu *Abya Yala* zachycen v období volební kampaně, kdy byl již plně zapojen do politické strany MAS a figuroval v ní jako kandidát na vice-prezidenta.

Čtvrtou kategorií, kterou jsme si zvolili a kterou je třeba objasnit, jsou „neznámí indiáni“. V první řadě se jedná se o anonymní respondenty. V druhé řadě byla tato kategorie definována s ohledem na vizuální složku filmu, a sice ve vztahu k oblečení respondenta. Vzhledem k výše uvedeným úvahám o etnicitě a jejích manifestacích v pluralitních společnostech, jako je ta bolivijská, jsme si dovolili se v tomto bodě řídit kritériem sebeurčení, vyjádřeným typem oděvu. Pokud tedy informátor vystupuje před kamerou v „nepříznakovém“ oděvu, nechápeme ho jako indiána. Naopak, tak zvaný „tradiční oděv“ je rozhodujícím faktorem pro zařazení do této kategorie.

Pátá kategorie zastupuje neznámé informátory, které nespádají do kategorie „indiáni“. Často jsou takovými osobami respondenti zachycení v místech politických manifestací, nezřídka při vyjádření se do kamery drží tito lidé v ruce transparent se sloganem, nebo vlajku MAS či *wiphala*. K tomuto bodu se však ještě vrátíme v průběhu kvalitativní analýzy.

Jako šestou proměnnou jsme určili „morální a intelektuální autority“. Tato proměnná je pro naši úvahu důležitá. Spadají do ní osoby různého původu ať již Bolivijci, nebo cizinci z jiných latinsko-amerických států. Jedná se například o politického analytika, právního poradce, profesora z texaské univerzity nebo spisovatele.

V této části šetření jsme zjistili, že množstvím respondentů převládají anonymní mluvčí neindiánského původu s osmnácti osobami. Jako druzí jsou zastoupeni informátoři z řad osob činných v indiánských etnických hnutích (14 osob), na třetím místě se potom vyskytují političtí činitelé (8 osob). Naopak nejméně zastoupeni jsou respondenti z řad neznámých indiánů. Poměr počtu mluvčích v kategorii respondentů ukazuje grafické znázornění 2.

Grafické znázornění 2

Pro naši úvahu se jedná o zajímavé zjištění. Velikost skupiny anonymních informátorů si vysvětlujeme s ohledem na zjištění první otázky této části práce, tak, že se tito jednotliví informátoři objeví na obrazovce pouze jednou a na velmi krátký časový úsek. Zajímavější je ale převaha druhé skupiny mluvčích, osob činných v indiánských etnických hnutích, vzhledem k ostatním. Autorovými neanonymními respondenty jsou tedy převážně osoby spjaté s indiánským hnutím, činné v hnutích za práva původních obyvatel, nebo členové bolivijských nebo jiných jihoamerických indiánských etnik. Proč tomu tak je se můžeme pouze domnívat: je to výsledkem autora napojení na tyto struktury ve své profesní minulosti? Nebo jde o cílený záměr? Nebo je to kombinací obou těchto variant či přítomnosti

další alternativy? V každém případě je třetí kategorie politických činitelů umístěna za druhou s odstupem šesti bodů, tedy vyšším, než jaký rozděluje první a druhou skupinu.

Konečně se dostáváme k třetí z výše uvedených otázek, tedy kolik z celkového počtu sekvencí a celkového času snímku je věnováno jednotlivým kategoriím respondentů? Toto šetření nám nejprve ukáže frekvenci s jakou se jednotlivé kategorie mluvčích objevují ve filmu a potom podíl času, který daná kategorie ve snímku zaujímá celkem.

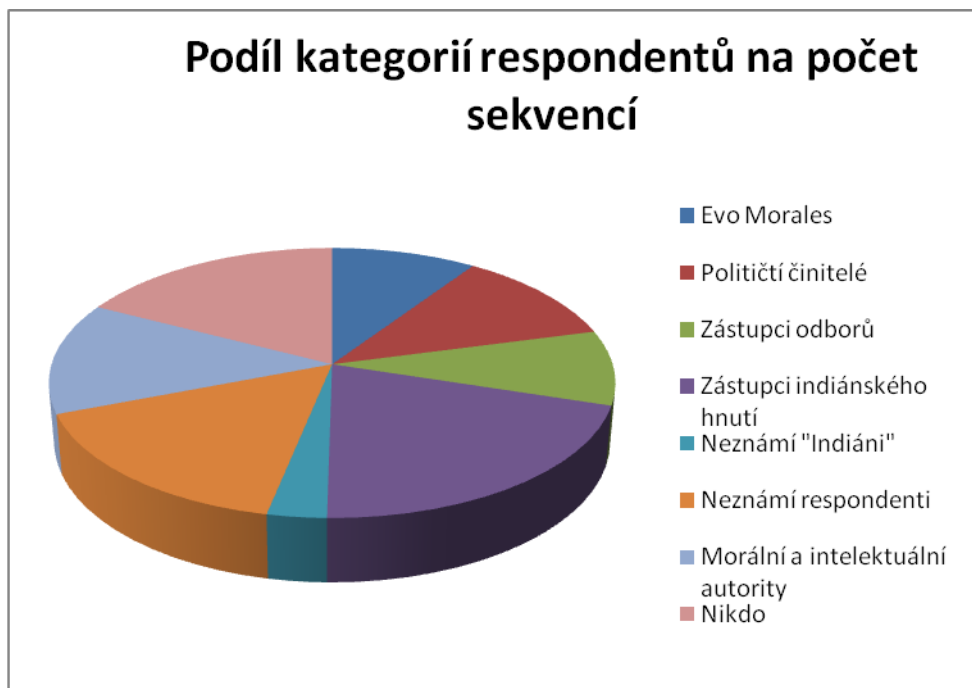
V tomto šetření jsme použili výše zmíněné kategorie a doplnili je o dvě další:

První doplňkovou kategorií zaujímá Evo Morales, který je tak výraznou postavou tohoto filmu, že bude v naší analýze tvořit zvláštní samostatnou skupinu.

Druhá proměnná je tvořena sekvencemi, ve kterých se nevyjadřuje žádný respondent ani přímo na kameru, ani v asynchronním zvuku. Mohou to být vizuální sekvence složené ze série krátkých záběrů bolivijské krajiny, přírody, měst, obyvatel, nebo tiché portréty mlčících respondentů, ale také záběry manifestací na kterých se nikdo přímo nevyjadřuje. Do této kategorie spadají také sekvence záběrů starých fotografií nebo portrétů. Tyto sekvence jsou nejčastěji podbarveny hudbou, tradiční bolivijskou nebo etnickou, eventuálně elektronickou či pop-rockovou, výjimečně jsou spojeny s kontaktním zvukem.

Pro jednu sekvenci jsme v naší analýze definovali vždy pouze jedinou kategorii respondentů.

Na grafickém znázornění 3 vidíme podíl kategorií respondentů na celkový počet sekvencí. Nejvýrazněji jsou zde zastoupeny osobnosti spjaté s indiánským hnutím, které vystupují ve 20, 4 % celkového počtu sekvencí. Na druhém místě se potom vyskytují sekvence, kde se nikdo nevyjadřuje (17, 4%) a na třetím místě sekvence, v nichž promlouvají neznámí respondenti neindiánského původu (16 %). Naopak nejméně často se na obrazovce vyskytují sekvence „neznámých indiánů“. Odstup mezi prvními dvěma proměnnými jsou tři procentní body a mezi druhou a třetí proměnnou je to pouze jeden procentní bod.

Grafické znázornění 3

Tyto poměry ilustrují výraznou frekvenci vystupování osob spojených s indiánským hnutím. Ačkoli tento údaj dopředu neznamená, že je tématu indiánského hnutí věnován podobně výrazný podíl času, svědčí o četnosti výskytu na obrazovce mluvčích této kategorie. Podstatným je pro nás také zjištění o četnosti výskytu sekvencí, v nichž se nikdo nevyjadřuje, nepromlouvá ani na kameru ani v asynchronním zvuku a jsou často podbarvené tradiční bolivijskou nebo indiánskou hudbou. Ty tvoří hned druhou nejčastěji se vyskytující kategorii. To tedy znamená, že jsou jednotlivé promluvy prokládány velmi často sekvencemi se záběry bolivijské krajiny, přírody, lidí a měst, nebo fotografiemi. Tyto sekvence nikdo nekomentuje. Můžeme se ptát po důvodu takové volby. Z hlediska chápání filmu jako vyprávění je možné, že vizuální sekvence tvoří jakousi dějovou protiváhu ke statickým sekvencím s jedním mluvčím a jsou do filmové narace umístěny z důvodů vytvoření určité dynamiky filmového textu. Myslíme si však, že kromě této dynamizující funkce mají sekvence bez mluvčího v našem filmu i jiný význam. Nad dalšími interpretacemi vztahujícími se k vizuálním sekvencím bez komentáře se pozastavíme ještě v kapitole věnované sémiotické analýze.

Třetí v zastoupení četnosti jsou potom neznámí respondenti neindiánského původu. Jak však uvidíme v následujícím znázornění, což zároveň vyplývá i z výsledku předchozího šetření, je této skupině věnována velmi malá část z celkového času. To znamená, že jejich komentář musí být velmi krátký, v záznamu filmu (viz příloha) si lze všimnout, že se někdy omezuje dokonce jen na 4 nebo 5 sekund. V tak krátké sekvenci není prostor na rozsáhlou úvahu či

argumentované stanovisko. Proto si zde dovolíme znovu připomenout již výše zmíněnou úvahu o druhořadosti těchto respondentů. Vzniká dojem, že ve filmu figurují spíše jako komparsisté, než jako mluvčí, jimž je věnován prostor pro smysluplné sdělení.

Grafické znázornění 4 ukazuje podíl kategorií respondentů z celkového času filmu. Proporce u jednotlivých proměnných je následující: 20,8 % z celkového času zaujímá kategorie morálních a intelektuálních autorit, 19,8 % hovoří zástupci indiánského hnutí a 17,1 % času zaujímají sekvence bez komentáře. Nejméně času je potom věnováno kategorii neznámých indiánů s 3,8 % z celkového času. Interval mezi prvními dvěma kategoriemi je velmi těsný, tvoří ho pouze jeden procentní bod. Druhý interval je výraznější, vyjádřený více než dvěma procentními body.

Grafické znázornění 4

Z výpočtu podílu, který jednotlivé kategorie zaujímají z celkového času filmu vyplývá, že skupina morálních a intelektuálních aktivit, která je co do frekvence výskytu sekvencí na čtvrtém místě zde zaujímá první pozici. To znamená, že jednotlivé promluvy jsou v této skupině nejdelší ze všech ostatních kategorií s mluvčími. Toto zjištění ilustruje důležitost role, která je autorem snímku připsána humanitním vědcům, právníkům nebo umělcům. Jelikož jsou jejich intervence dlouhé, můžeme v kontrastu s tím, co platí pro neznámé respondenty neindiánského původu, tvrdit, že promluvy „intelektuálů“ budou spíše více rozvedené a podložené. Zde je možné znovu připomenout postuláty filmových teoretiků, která podtrhuje

tvůrčí úlohu autora. Délka promluv by z této perspektivy tedy nevyplývala z podstaty věci, tedy z komplexnosti vyjádření autorit, ale spíše by naopak mohla odkazovat k použití obrazu morální a intelektuální autority v rámci tohoto filmu. Lze se možná odvážit tvrdit, že v tomto filmu morální a intelektuální autority nejdéle ze všech ostatních vysvětlují divákům, co mají vidět a co se v Bolívii odehrává. Vytvářejí reprezentace bolivijských událostí a navíc skrze kredit, který jim dává kromě společenského statusu také množství času k promluvě, propůjčují těmto reprezentacím punc věrohodnosti.

Druhou příčku v porovnávání podílů kategorií respondentů z celkového času filmu zauímají reprezentanti indiánského hnutí, což se shoduje s vysokou frekvencí výskytu této kategorie mezi sekvencemi. Zjistili jsme, že tito mluvčí se nejen objevují velmi často, ale také jejich jednotlivé promluvy jsou dosti obsáhlé. Můžeme již nyní usoudit, že tato skupina je nejvlivnější proměnnou filmu.

Třetí kategorií, u které se též shoduje četnost výskytu sekvencí kategorií mluvčích s proporcí času z celkové délky snímku, je skupina sekvencí bez komentáře. Nejen že se tyto sekvence vyskytují často a vytvářejí tak rytmus filmového textu, zároveň je jim také věnován značný prostor. To pro nás odkazuje nejen k jejich dynamizující funkci, ale také k funkci významotvorné, sémiotické.

Posledním příznačným zjištěním je znovu shoda frekvence výskytu a podílu času u sekvencí kategorie neznámých indiánů. To je v příkrém rozporu k množství prostoru věnovanému osobnostem indiánského hnutí. Oproti této kategorii jsou neznámí indiáni zastoupeni vysloveně marginálně, způsobem ještě výraznějším, než je tomu u neznámých osob neindiánského původu.

V této části šetření jsme se zaměřili na mluvčí, kteří se v sekvencích vyjadřují, respektive na sekvence s mluvčími i bez nich. Zjistili jsme, že většinu času filmu tvoří sekvence, ve kterých se vyjadřuje některý z kategorií respondentů, avšak sekvence bez mluvčího jsou zastoupeny velmi výrazně jak z hlediska frekvence, tak z hlediska času, který je jim věnován. Mezi respondenty je většina identifikována pomocí textových vizitek objevujících se na obrazovce při jejich prvním vystoupení. Neidentifikovaní respondenti se ve filmu objevují velmi často, ale dostávají málo prostoru k vyjádření, jejich promluvy jsou velmi. Naopak neanonymní respondenti mají času více. Mezi nimi je skupina reprezentantů indiánského hnutí zastoupena jak frekvencí tak časem k promluvě nejvýrazněji. V této části jsme se dále vyjádřili k zajímavému zjištění velkého množství času věnovaného intelektuálním a morálním

autoritám a rozvedli jsme úvahu o tom, co toto zastoupení pro filmový diskurz může znamenat.

5.1.2. Jaké místo se v sekvencích zobrazuje?

Nyní se zaměříme na místa, která se v sekvencích objevují. Nejprve si budeme všimnout jednoduchého zastoupení jednotlivých kategorií v celkovém počtu sekvencí filmu a v poměru k celkovému času. V druhé části této otázky se pokusíme vyvodit některé závěry z křížové analýzy kategorií zobrazených míst a skupin respondentů.

Pro tuto část šetření jsme si stanovili pět proměnných:

Jako první proměnnou jsme určily manifestace. Ty jsou v tomto snímku většinou politického charakteru. Manifestací však také rozumíme i sekvence zobrazující slavnostní uvedení prezidenta Evo Moralese do funkce nebo kolektivní oslavy jeho vítězství.

Druhou proměnnou tvoří veřejný prostor. V našem případě se jedná zejména o záběry z náměstí a ulic města, na kterých neprobíhají manifestace či shromáždění.

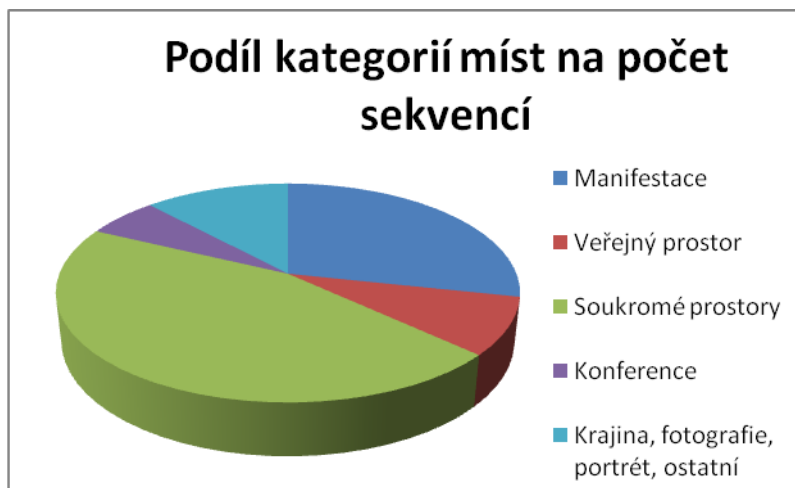
Třetí proměnnou tvoří soukromé prostory. Do této kategorie jsme zařadili sekvence zobrazující respondenty s neidentifikovatelným pozadím, u kterých je ale navozena intimita místa. Rovněž jsme považovali za soukromé místo uzavřenou kancelář nebo chodbu v neznámém domě. Dalším soukromým prostorem bylo pro naši úvahu taxi.

Jako čtvrtou kategorií jsme si stanovili konference. Samostatnou kategorií zaujímají proto, že podle našeho názoru by nesplňovaly kritéria ani manifestace ani veřejného prostoru.

Jako pátou kategorií jsme potom zvolili krajinu, a jiná místa.

Pokud se v rámci jedné sekvence vyskytovaly ilustrativní záběry zobrazující jiné místo, než je lokace mluvčího, jako určující faktor stanovení místa sekvence bylo bráno takové, které bylo spojené s hlasovou nebo zvukovou složkou. Taková propojenost je pro nás potom dána buď přímo kontaktním zvukem - většinou v případě sekvence s respondentem, kdy je jako základní údaj chápáno místo, na kterém se mluvčí nachází – nebo jednotlívým hudebním či zvukovým doprovodem.

Z výsledků analýzy podílu kategorií míst na počet sekvencí (grafické znázornění 5) vyplývá, že nejčastěji jsou zobrazovány soukromé prostory (45,3%). Jako druhé nejčastější pozadí se objevují manifestace (28, 3%). Třetí nejčastěji zobrazené sekvence jsou potom takové, na kterých figuruje krajina (12%).

Grafické znázornění 5

Co se týká podílu kategorií míst z celkového času filmu (grafické znázornění 6), soukromé prostory zaujímají největší prostor, téměř polovinu z celkové délky snímku (49%). Manifestace jsou zastoupeny ve 31% délky filmu a krajina zaujímá 11%.

Grafické znázornění 6

Z výsledků této analýzy jasně vidíme shodné zastoupení podílu kategorií míst z celkového počtu sekvencí i z celkového času. Skutečnost, že nejvíce jsou zastoupeny sekvence, ve kterých se mluvčí vyskytuje soukromém prostoru naznačuje, že byl výběr osob určitým způsobem předem plánovaný. Autor ve většině sekvencí nezastavuje respondenty na ulici, ale vyhledává je v soukromých prostorách. Toto zjištění lze ostatně učinit již při pouhém prvním shlédnutí filmu, kdy divák vidí, že hlavní slovo mají respondenti, jejichž výběr není náhodný. Vidíme v tom další z ukazatelů jasného autorského záměru, který může být, mimo jiné, pozorován taktéž v převaze stříhu nad jinými technikami výstavby filmové výpovědi.

Další zajímavé ukazatele dostaneme, pokud v analýze zkřížíme kategorie respondentů z první otázky a místa z otázky druhé (Příloha č. 2). Co se týká poměru sekvencí z celku, pokud sledujeme pouze kategorie respondentů, kteří se ve statistice třetí části prvního šetření objevili na prvním, druhém a třetím místě, zjišťujeme, že zástupci indiánského hnutí jsou zobrazováni v drtivé většině na soukromých místech (32 sekvencí z celkových 41). V případě sekvencí bez konkrétního respondenta převažují, celkem očekávaně, zobrazení krajiny, avšak v 10 sekvencích z 35 jsou tyto sekvence natočeny na manifestacích. U neznámých respondentů převládají taktéž jako pozadí manifestace: 14 sekvencí z 32. Pokud dále budeme mluvit o morálních a intelektuálních autoritách, jejichž sekvence zaujímají poměrně nejvíce času z celku filmu, vyjadřují se v 19 sekvencích z 27 na soukromém místě.

Zde si můžeme všimnout, že soukromá sféra převládá u morálních a intelektuálních autorit, zástupců indiánských hnutí, politiků a zástupců odborů (sestupně). Jsou to kategorie osob, které dostávají vizuální prostor k tomu, aby v záběru jejich obraz nic nerušilo. Je na ně (a tedy i na to, co říkají) upřena všechna pozornost. Pozadí je klidné, ve většině z těchto případů ho tvoří zeď, nebo rozostřený neutrální prostor. Jak jsme také v této části analýzy naznačili, není to výběr náhodný, ale značí selekci důležitých respondentů, kterým je v dokumentárním filmu dáno „hlavní slovo“.

Naopak, co se týká manifestací, nevyskytují se na nich jako mluvčí nejčastěji politici (třetí místo) nebo Evo Morales (druhé místo), jak bychom mohli očekávat. Nejčastěji tvoří manifestace pozadí pro neznámé respondenty a nebo pro záběry v nichž nikdo nevystupuje (druhé místo shodně s Evo Moralem). Na manifestacích je také zachyceno pět ze šesti neznámých indiánů, kteří se vyjadřují na kameru, jeden je zachycen na ulici města.

Z tohoto rychlého výčtu můžeme usuzovat, že autor filmu vybíral své náhodné respondenty na stejných, nebo podobných místech, na kterých natáčel projevy budoucího prezidenta Evo Moralese, tedy na manifestacích. Na těchto místech se samozřejmě nejedná o náhodný vzorek populace, ale o osoby, které jsou politizované a které se účastní takové události z důvodu svého přesvědčení. Dozvíme se od nich často jinými slovy to samé, co si můžeme přečíst na transparentech, které jsou na záběrech vidět, nebo které dokonce tvoří pozadí samotného záběru s respondentem v popředí. Proto tedy z hlediska této úvahy autorův záměr představit díky náhodným mluvčím „hlas lidu“, který je ve filmu prezentován právě poměrně velkým množstvím respondentů, nevyjadřuje pluralitu názorů, ale pouze jedno stanovisko proklamované mnoha hlasy. Ještě markantnější je tento přístup pokud se zaměříme na anonymní indiány, kterých ve filmu *Abya Yala* vystupuje jako respondentů celkově velice málo. Jsou zachyceni také na manifestacích. Pozoruhodné je, že žádný z mluvčích této

kategorie se nenachází mimo veřejný prostor. Tyto osoby jsou tedy zobrazeny pouze v kontextu politického a veřejného dění a divák může mít dojem, že v jiném kontextu se ani nevyskytují, to znamená, že „všichni“ indiáni jsou mobilizováni.

5.1.3. K jakým tématům se informátoři vyjadřují?

Poslední částí našeho kvantitativního šetření se otázka tématu, k jakému se respondenti vyjadřují. V první řadě se znovu zaměříme na podíl tematických kategorií z celku sekvencí a času filmu a poté se opět podíváme na údaje, které jsme obdrželi pomocí křížové analýzy témat a respondentů.

V této části šetření jsme si stanovili dvanáct tematických kategorií. Stejně jako v předchozích bodech analýzy, považujeme komentář v sekvenci za určující faktor při definici tématu. Pokud je sekvence bez komentáře, doprovázena pouze hudební složkou, pak je za tematicky určující element považována vizuální složka, tedy společné téma záběrů v sekvenci.

První kategorií je Politický slogan.

Druhou tvoří Evo Morales jako osoba i jako lídr politické strany MAS.

Třetí kategorii zastupují témata věnovaná volbám a straně MAS, jejímu volebnímu programu nebo jejím dalším důležitým politickým činitelům, jako je například její vice-prezident Alvaro García Linera.

Čtvrtou kategorií tvoří Indiánská etnika. Zahrnuli jsme sem sekvence, jejichž tématem je indiánské obyvatelstvo, jejich kultura, rozdíly mezi bolivijskými etniky. Od tohoto tématu jsme odlišili následující, páté téma, tedy Hnutí původních obyvatel. Učinili jsme tak proto, že samotní respondenti toto hnutí označují za politický nástroj boje za práva původních obyvatel, tedy tematicky odlišnou oblast.

Šestá kategorie je složena ze sekvencí s tematikou koloniální minulosti. Tyto sekvence jsou vizuálně často doprovázeny černobílými záběry starých fotografií nebo záběry ze starých filmů. Někdy jsou zde vloženy černobílé záběry, které jsou však pořízeny v současné době.

Sedmou kategorií v našem rozlišení tvoří Kapitalismus a neoliberalismus. V této souvislosti se ve stejné sekvenci objevují i podtémata jako západní imperialismus, oligarchie nebo korupce.

Další, osmou kategorií je Diskriminace a chudoba. Zařadili jsme sem sekvence, ve kterých je tématem současná diskriminace. O diskriminaci v minulosti je zmiňováno v sekvencích spolu s koloniální dobou, proto jsme je do této skupiny nezařadili.

Devátou kategorií zastupuje téma zdrojů. Jsou zde uskupeny všechny sekvence, v nichž se hovoří jak o přírodních zdrojích Bolívie, tak o penězích nebo o politické moci.

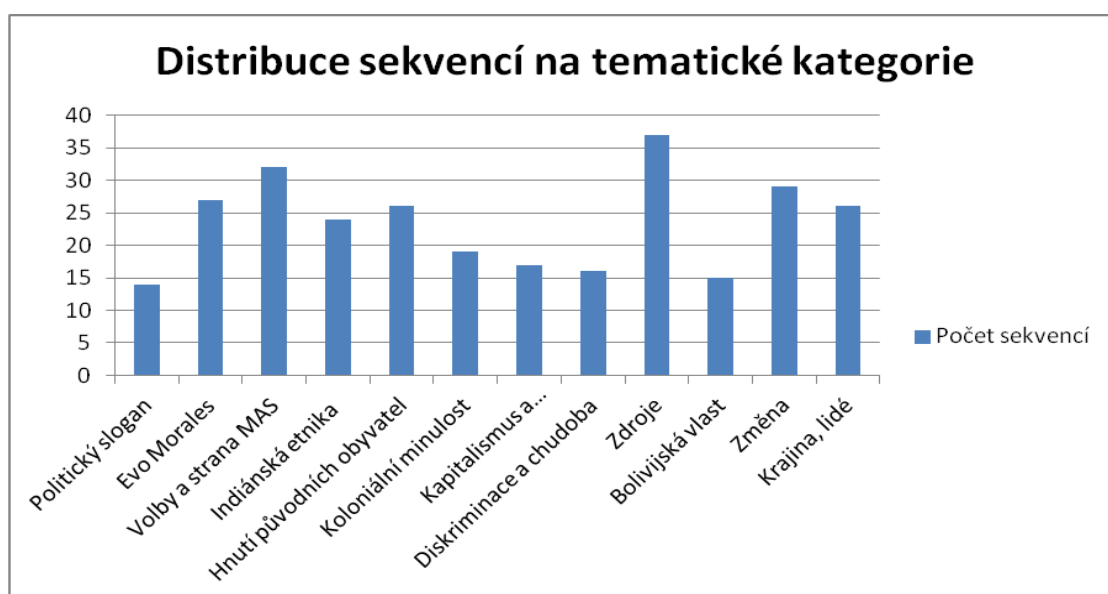
Desátá kategorie je tvořena sekvencemi s tematikou vlasti Bolívie. Jedná se tedy o výrazy bolivijského nacionalismu. Často se zároveň s tímto tématem objevuje téma budoucnosti a budování „naší“ vlasti Bolívie.

Jedenáctou kategorií potom tvoří téma změny, spojené s požadavky vznesenými na tuto změnu.

Poslední, dvanáctá kategorie je zastoupena sekvencemi, jejichž tématem jsou krajina a lidé. Ve většině případů se zde jedná o sekvence bez komentáře.

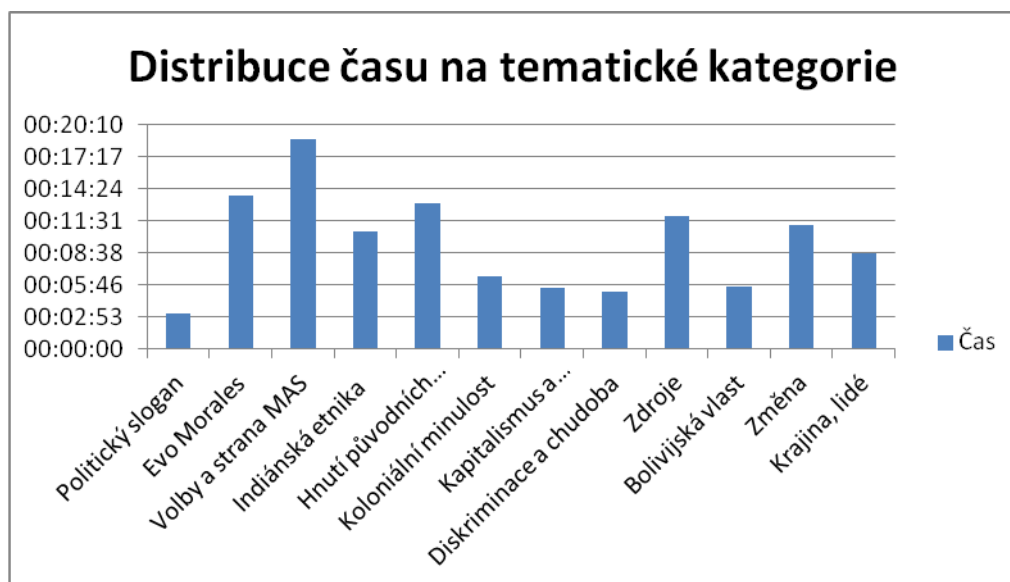
V této otázce jsme si dovolili přiřadit k jedné sekvenci i více témat zejména v sekvencích s komentářem. Rozhodli jsme se tak proto, že v sekvencích často informátoři hovoří o více tématech, nebo skáčí z jednoho tématu do druhého. Tento jev je vcelku běžný pro spontánní promluvu, která ne vždy dodržuje přesnou logickou výstavbu výpovědi tak, jak je to běžné u psaného textu nebo u předem připravené promluvy. Nevýhodou takové volby je však nižší reprezentativita výsledků.

Jak můžeme vidět na grafickém znázornění 7, nejčastěji se objevují sekvence, ve kterých jsou tématem zdroje, a sice ve 37 případech. Na druhém místě se nejčastěji hovoří o volbách a straně MAS a jejím programu. Na třetím místě je nejčastějším tématem změna nebo požadavky na změnu. Na druhé straně nejméně zastoupené jsou překvapivě, vzhledem k vizuální stránce filmu, politické slogany.

Grafické znázornění 7

Co se týká celkového času, ukazuje výsledek analýzy jisté odlišnosti (grafické znázornění 8). Nejvíce času je v celku filmu věnováno tématu voleb a politické straně MAS (18 minut 49 sekund). Na druhém místě figuruje Evo Morales (13 minut 45 sekund). Třetí největší podíl času ve filmu má téma hnutí původních obyvatel (13 minut 03 sekund). Naopak nejméně času je věnováno, shodně s předchozí částí šetření, politickým sloganům (3 minuty 11 sekund).

Grafické znázornění 8

Z předchozích dvou zobrazení vidíme, že téma voleb je časově i frekvencí výskytu sekvencí hojně zastoupeno. Tento údaj jasně ukazuje, že film *Abya Yala* je tematicky zaměřen na bolivijské volby v roce 2005. Z tím souvisí i další dvě proměnné, které se k tomuto tématu váží. Prvním je kategorie změny. Tematicky tedy sekvence prezentují tyto volby jako okamžik změny a zároveň okamžik, kdy jsou požadavky na změnu vznášeny. Druhým je kategorie zdrojů. Frekvence výskytů sekvencí s touto kategorií odkazuje k prioritnímu postavení, které téma zdrojů zaujímá v rámci filmu. Můžeme toto dílčí zjištění naší analýzy považovat za zajímavý ukazatel mocenského boje o zdroje mezi různými společenskými skupinami, a především znak vědomí informátorů o důležitosti zdrojů a jejich přivlastnění pro projekt MAS. Skutečností, že kategorie změny a zdrojů jsou shodně frekvenčně četné a z hlediska poměru k celkovému času zaujímají také podobné místo, rozumíme tak, že jsou tato dvě témata spojena logickou vazbou, kdy přístup ke zdrojům je v sekvencích spojen s myšlenkou změny. Pokud si všimneme, že se co do poměru k celkovému času nachází tato témata v těsném intervalu na pátém a šestém místě, můžeme usoudit, že je v sekvencích zmíněn požadavek na změnu nebo na zdroje poměrně často, avšak není dlouze nerozvíjen.

Opačným jevem je téma hnutí původních obyvatel, které se co do frekvence výskytu sekvencí umístilo pátém místě. Jak ale vidíme z hlediska času je zastoupeno výrazně. Z toho tedy vyplývá, že respondenti se u tohoto tématu zdržují více a podrobněji ho rozvádějí.

Díky křížové analýze sekvencí klasifikovaných z hlediska témat a sekvencí rozdělených podle respondenta (Příloha č. 3) jsme došli k dalším zajímavým výsledkům. Předně, co do počtu frekvence výskytu sekvencí, hovoří o volbách nejčastěji Evo Morales. To by pro nás nemělo být překvapivé, už proto, že se Evo Morales objevuje v sekvencích nejčastěji na manifestacích. Konkrétně se navíc ve většině případů jedná o předvolební mítink MAS, kde téma voleb vychází ze samotné podstaty věci. Evo Morales se také hojně věnuje tématu zdrojů a bolivijské vlasti. Od budoucího prezidenta hovořícího na předvolebním mítinku lze znovu předpokládat, že se bude vyjadřovat k celému národu a probouzet vlastenecké cítění. O zdrojích však hovoří ze všech respondentů nejčastěji a zároveň nejdéle zástupci indiánského hnutí. To je informace, která může značit klíčovou roli, kterou zástupci hnutí původních obyvatel připisují získání zdrojů. Tento údaj nám může ale v souladu s instrumentalistickou teorií etnicity evokovat úvahy o existenci hnutí za práva domorodých obyvatel jako nástroji k získání politické a ekonomické moci, tedy přístupu ke zdrojům. Z tohoto hlediska je také zajímavý pohled na ostatní témata, kterým se tito, frekvencí výskytu v sekvencích nejčastěji zastoupení informátoři, vyjadřují. Logicky ústředním tématem je u těchto osob samotné indiánské hnutí. Pro nás zásadnějším zjištěním jsou však témata umístěná shodně na druhé příčce frekvence výskytu. Tématem, které obsadilo druhou příčku v podílu jemu věnovanému času jsou indiánská etnika. Jak si ukážeme v sémiotické analýze, jedná se zde nejen o popis etnik, které tyto osobnosti indiánského hnutí zastupují, ale velmi často se zde objevují definice a charakteristiky „indiánů“. Tedy různé odpovědi na otázku „Kdo jsou indiáni?“ a hledání esence „indianity“. Tomu se tito respondenti věnují skoro pět minut z celkového trvání filmu. Shodně na druhém místě co do poměru času k tématu je koloniální minulost. Opět si zde můžeme připomenout Eriksenovu teorii etnicity a to, co nazývá „reinterpretací minulosti“. Takové „vyprávění o koloniální době“ zaujímá celkově dvě a půl minuty délky filmu. Neznámí respondenti se vyjádří k oběma výše zmíněným tématům pouze jednou a neznámé osoby indiánského původu ani jednou. To znamená, že tématu indiánských etnik a odpovědi na otázku „Kdo jsou indiáni?“ se neznámí respondenti skoro nevěnují a neznámí indiáni už vůbec ne. Stejně tak reinterpretace minulosti je záležitostí výlučně vůdčích osobností těchto hnutí. Můžeme si zde připomenout citát z Eriksena:

V sedmdesátých letech začaly některé nevládní organizace v Bolívii prohlašovat, že hájí zájmy utlačované třídy, a v současné době stejné skupiny zdůrazňují, že zastupují „předkolumbovské kultury“. Tento posun nemá v praxi pro chudé vesničany žádný význam.⁹⁹

Téma, ke kterému se ovšem neznámí respondenti shodně s neznámými „indiány“ vyjadřují nejvíce je Evo Morales. Vidíme v tom především shodu s místem jejich intervence, tedy manifestacemi za Moralesovo zvolení prezidentem a také vliv období natáčení – přípravy na prezidentské volby, a tedy aktuálnost tématu budoucího prezidenta. Zajímavé je, že neznámí „indiáni“ hovoří ze svých celkových 3 minut 03 sekund o Moralesovi celé 2 minuty 07 sekund, tedy ještě více než neznámí respondenti (1 minuta 49 sekund). To může ve filmu odkazovat k identifikaci neznámých „indiánů“ s budoucím prezidentem Evo Moralesem, který se představil jako „indiánský“ kandidát.

V sekvencích, ve kterých vystupují morální a intelektuální autority, jsou nejčastěji zastoupena témata změny, hnutí původních obyvatel, voleb a strany MAS. Nejvíce času je v těchto sekvencích věnováno volbám a poté Evo Moralesovi. Zde je třeba dodat, že hlavní slovo zde jako respondent dostává argentinský novinář a politický analytik Pablo Stefanoni, který činí v druhé části filmu exkurz do nedávné historie Bolívie, představuje biografii Evo Moralese a Alvaro García Linery. Celkem ve filmu jeho sekvence zaujmají 9 minut a 14 sekund z celkových 80 minut. Pablo Stefanoni je tedy respondentem, který ve filmu dostává ze všech ostatních mluvčích nejvíce prostoru.

Konečně v sekvencích, ve kterých nikdo nevystupuje, převažují ty, jejichž tématem je příroda a lidé a sice ve 35 ze 46 sekvencí. Celkový čas, který sekvence se záběry přírodních, městských motivů nebo s portréty lidí zabírají je 8 minut 37 sekund celkového času filmu.

5.1.4. Závěry obsahové analýzy

V této části naší práce jsme provedli kvantitativní analýzu zkoumaného snímku *Abya Yala*. Dílčí cíle našeho šetření jsme si zformulovali do tří otázek. Z výsledků šetření vyplývá, že autorským záměrem našeho filmu bylo představit explikativní formou dění v Bolívii v období prezidentských voleb. Takto rozumíme jednak velké převaze sekvencí, kdy respondent mluví do kamery nad sekvencemi, ve kterých respondent chybí, a také značnému zastoupení

⁹⁹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*, 329.

identifikovaných osob a jejich převaze z hlediska celkového času filmu, který zaujímají sekvence, v nichž vystupují. Navíc, jak jsme z analýzy zjistili, nejvíce času snímku zaujímají respondenti z kategorie morálních a intelektuálních autorit a shrnuli jsme, že tak autor symbolicky dodává vysvětlení k událostem v Bolívii na věrohodnosti. Konstatovali jsme však, že téměř shodné množství času zaujímají ve snímku osoby spojené s indiánským hnutím a že se navíc tyto osoby objevují na obrazovce v daleko větším počtu sekvencí, než morální a intelektuální autority. Zjistili jsme tedy skutečnost, že ačkoli jsou nejčastěji zastoupeným tématem snímku prezidentské a legislativní volby v Bolívii, nevyjadřují se k nim především politici, ale autority indiánského hnutí, intelektuálové a umělci. Můžeme zde tedy shrnout, že film je především explikativní prezentací pohledu těchto skupin na bolivijské události roku 2005. S ohledem na teorii sociálních reprezentací zde vidíme, že autority indiánského hnutí publiku reprezentují bolivijské události a určují jejich interpretace.

Shodně s výše uvedeným jsme také konstatovali, že z hlediska místa zobrazeného v sekvencích je nejčastěji zastoupena soukromá sféra a vyvodili jsme z toho jednak záměr volby respondentů (autor snímku musel respondenty kontaktovat s předstihem a dostavit se na určité soukromé místo), jednak znovu akcent na sdělení respondentů. Dalším často zobrazovaným místem v sekvencích byly manifestace. Uvedli jsme, že se na nich objevuje nejvíce Evo Morales ale také neznámí respondenti a neznámí „indiáni“. Neznámí respondenti zachycení na manifestacích nejsou neutrálním vzorkem populace a proto nemohou být ve snímku považováni za „hlas Bolívie“. Tyto dvě poslední skupiny v podstatě jinými slovy formulují to, co Morales říká na tribunách. Proto z hlediska typu sdělení mají neznámí respondenti indiánského i neindiánského původu i přes sociální vzdálenost k budoucímu prezidentovi ve filmu *Abya Yala* velmi blízko.

Z hlediska tématických okruhů jsme se zamýšleli nad převahou témat spojených s volbami a programem stran MAS, stejně jako s požadavky na získání zdrojů. Křížovou analýzou jsme zjistili, kteří respondenti se věnují jakým tématům a vyslovili jsme některé dílčí závěry k tématům spojených s indiánskými etniky s odkazem na teorii etnicity Thomase Hyllanda Eriksena.

V průběhu našeho šetření jsme také konstatovali výrazný podíl času, který zaujímají sekvence bez komentáře. Navíc jsme v průběhu analýzy definovali témata, kterým se tyto sekvence věnují. Jak jsme viděli, je téma přírody a lidí v sekvencích bez komentáře poměrně výrazné. Proto jsme se vyjádřili k jejich významu pro výstavbu filmového vyprávění a oznámili jsme záměr zabývat se jimi dále v sémiotické analýze.

5.2. Sémiotická analýza

V této části se budeme věnovat kvalitativní, sémiotické analýze filmu. Po nezbytné úvaze nad názvem a citátem, jež otevírá náš film budeme pokračovat zkoumáním hlavních témat, které jsme definovali v analýze sekvencí z hlediska tématického zastoupení. Tímto způsobem se pokusíme o prohloubení a doplnění kvantitativní analýzy z předchozí podkapitoly. Protože je film postaven na rychlém sledu komentářů, budeme si zde také zvláště všimnout jednotlivých promluv respondentů, jejich řazení za sebou. Zaměříme se také na vizuální složku, kde si povšimneme skladby záběru, případně řazení jednotlivých záběrů po sobě a jejich tematiky. V tomto bodě se také zamyslíme nad zvukovým a hudebním doprovodem, který ve filmu zaznívá. Konečně se také zaměříme na celkovou výstavbu filmu ve smyslu výpovědní analýzy.

U sekvencí, či záběrů, kde to bude pro výsledky analýzy přínosné budeme brát v úvahu všechny aspekty sekvence zároveň – vizuální, zvukovou a hlasovou. V případě analýzy vizuální složky budeme vždy pro lepší ilustraci tuto část doplňovat fotografií ze sekvence filmového textu.

5.2.1. Název filmu

Jako v každém typu textu či promluvy je název či titulek významným označujícím díla. Odkazuje k celku a svým způsobem ho shrnuje. Proto mu i v naší práci přísluší věnovat díl pozornosti.

Název filmu, *Abya Yala es nestra*, tedy *Abya Yala je naše*, je odvozen, jak napovídá synopsis, od starého indiánského označení amerického kontinentu. Takto nazýval svou zemi kmen Kuna, obývající oblast dnešní Panamy a Kolumbie. Označení v překladu znamená „země ve své plnosti“.¹⁰⁰ V roce 1992, po vzniku kontinentálního indiánského hnutí, bylo toto označení mezinárodním hnutím přijato jako alternativa pro „koloniální“ označení „Amerika“.¹⁰¹ Název filmu je pro naši úvahu zajímavý hned z lingvistického hlediska. Autor v něm kombinuje dva různé jazyky v relativně krátkém titulku. Oproti výběru jednoho z bolivijských oficiálních jazyků, mezi kterými zaujímá z hlediska počtu mluvčích první místo španělština, je zde prvenství věnováno jazyku Kuna tedy jazyku, který se nikterak neváže k Bolívii. Není to ani jeden z mnoha bolivijských jazyků původních obyvatel. Můžeme se tedy domnívat, že název

¹⁰⁰ <http://jaures-et-bolivar.hautetfort.com/archive/2008/01/21/abya-yala.html>

¹⁰¹ <http://www.franceameriquelatine.org/index.php?m=3&idnews=78>

odkazuje především k mezinárodní scéně, konkrétně k panamerickému hnutí původních obyvatel.

Titulek by v českém překladu mohl znít: *Země je naše* a shrnoval by to, oč reprezentanti hnutí bolivijských etnik původních obyvatel usilují – získat znovu přístup ke zdrojům své vlastní země, stát se důležitou společenskou silou a účastnit se vlády v zemi. V kontextu předchozí úvahy mu však můžeme rozumět i tak, že Zemí, o které je řeč, je celý americký kontinent a film tak vypráví o „znovudobytí“ dalšího z jeho států hnutím původních obyvatel a triumfální úspěch, který tato nová reprezentace jedné skupiny bolivijského obyvatelstva slaví.

Za zmínku stojí uvést, že *Abya Yala* je Vanierovým prvním samostatným filmem, kterým završil tříleté období spolupráce s Xocomil Producciones ve Guatemale, státu s druhým největším podílem domorodého obyvatelstva v Latinské Americe. V průběhu svého guatemalského pobytu se francouzský režisér věnoval tvorbě dokumentárních filmů se sociální tematikou zaměřených na indiánské hnutí. Filmu *Abya Yala* bychom tedy mohli také rozumět jako pokračování produkce filmů ke stejné tématice, či využití kontaktů z předchozí práce k zachycení událostí v Bolívii. To by možná vysvětlilo i důvod, proč dokument o aktuálním politickém dění v Bolívii ve svém titulku neoznačuje nic bolivijského ani politického, ale odkazuje především k mezinárodní etnické rétorice.

Spolu s titulkem se ve druhé minutě filmu objevuje též úvodní citát napsaný na pozadí záběru rozbřesku jitra na bolivijském Altiplanu. Znovu zde máme co do činění s geograficky vzdáleným kontextem: film o Bolívii otevírá citát Eduarda Glissanta, frankofonního básníka a filozofa z Martiniku, jednoho z předchůdců literárního (ale i celospolečenského) hnutí „Kreolity“:

Způsob, jakým můžeme odolávat globalizaci není v jejím popření, ale v tom, že ji budeme chápat jako součin všech možných jednotlivin a, když si uvědomíme, že pokud jedna z těchto součástí bude chybět, nebude pro nás globalizace tím, čím by měla být.¹⁰²

Hnutí Kreolity se zrodilo v druhé polovině osmdesátých let dvacátého století na Martiniku, jako společenské hnutí na obranu jazyka a kreolské kultury. Bylo lokální odpovědí na vznik hnutí za identitu a práva původních obyvatel Amerického kontinentu, které dosáhlo plné síly v šedesátých a sedmdesátých letech na celém americkém kontinentu. V rámci tohoto, původně literárního hnutí, se rozvinula diskuse o původu a povaze martinické kulturní

¹⁰² (překl. Š. Malá)

identity, jež v sobě mísí, stejně jako ostatní americké země, předkoloniální, koloniální a postkoloniální vlivy a dědictví. Devízou hnutí se tak stala slavná fráze z úvodu Manifestu Kreolity: « *Ni Européens, ni Africains, ni Asiatiques, nous nous proclamons Créoles.* » (« *Ani Evropané, ani Afričané, ani Asiati, prohlašujeme se za Kreoly.* ») (překl. Š. Malá). Při definici « Kreolity » se hnutí ve značné míře inspirovalo právě u Eduarda Glissanta, jehož označovalo jako svého « staršího bratra », a u jeho konceptu tak zvané « Antillanity », svébytné kulturní identity obyvatelů Antil.¹⁰³ Hned v úvodu nás tedy autor odkazuje na své zdroje inspirace a uvádí nás do kontextu, ve kterém bychom měli celou filmovou výpověď chápat, tedy jako jednu z manifestací mezinárodního hnutí původních obyvatel.

Zajímavým je pro nás i obsah uvedeného citátu. Odkazuje ke globalizaci, tedy fenoménu, který bychom mohli zdánlivě považovat za odtržený od tematiky filmu. Pokud na něj však budeme nahlížet z optiky Eriksenovy teorie etnicity, zjistíme, že citát označuje právě tento postmoderní kontext globalizovaného světa, do kterého náleží mimo jiné i nárůst hnutí původních obyvatel. Obsahem citátu je složitě vyjádřená myšlenka o důležitosti zachování jednotlivostí a specifik ve světě, který se čím dál tím více vzájemně přibližuje. Podle teorie etnicity je však právě sbližování komunit v globalizovaném světě důvodem « zpříznakování », vytvoření či reinterpretace jejich vzájemných rozdílů a vzniku etnických identit, které jsou nadále prezentovány jako jedinečné, specifické a hodné ochrany před asimilací do šedivého globálního světa.

5.2.2. Evo Morales a strana MAS

V úvahách nad jednotlivými tématy a výpověďmi jsme vybrali jako první téma Evo Moralese a strany MAS vzhledem k největšímu podílu času, který je těmito dvěma tématům věnován z celkové délky filmu, tak jak jsme to zjistili v části věnované kvantitativní analýze.

Osobnost Evo Moralese a Alvaro García Linery, druhého muže MAS, nám ve filmu podrobně představuje Pablo Stefanoni, argentinský politický analytik, jehož specializací je právě Bolívie. Dozvíme se detailní biografie obou těchto důležitých osobností MAS. Projev Stefanoniho je neutrální a je doplněn archivními záběry z událostí let 2000 – 2005. Líčí Moralese jako politického vůdce, který vzešel pomalou cestou z prostředí pěstitelů koky. Několikrát dokonce zmíní i Moralesovy úspěchy ve fotbale jako počáteční zdroj autority,

¹⁰³ Manifest hnutí Kreolity, *Mouvement de Créolité*, poprvé vydaný v roce 1989, je podepsán autory tak zvané « první generace » hnutí Kreolity, J. Bernabém, P. Chamoiseau a R. Confiantem. PERRET, Delphine, *La Créolité*, Ibis Rouge éditions, Matoury (Guyane), 2001.

kteřou tento budoucí politik dokázal úspěšně využít při organizaci mobilizací proti likvidaci kultur koky. Jediný Stefanoni ozřejmuje divákům klíčové období vzniku hnutí MAS. Ostatní respondenti, ani ti z kategorie autorit se k tomu nevyjadřují, nebo pouze okrajově. Argentinský analytik zaujímá tedy ve Vanierově snímku zcela privilegované postavení toho, který podává vysvětlení. Je pozoruhodné, že žádný z bolivijských respondentů není představen ve stejně explikativní a autoritativní roli. Bolivijsí informátoři se vyjadřují zejména k současné situaci, pokud hovoří o minulosti, zabývají se koloniálním obdobím nebo vykořisťováním chudých Bolivijsců oligarchií. Doplňují a rozvíjejí argumenty, které zaznívají v sekvencích natočených na manifestacích. Pablo Stefanoni je uznávaným specialistou na oblast Bolívie, citovaným velmi často v renomovaných periodikách a univerzitních publikacích zabývajících se tímto regionem. Jeho intervence je prezentována i díky vloženým ilustrativním záběrům jako promluva seriózní a nestranné autority. Je v něm zastoupen západním světem respektovaný pohled na « ty druhé ».

Vrátíme-li se k postavě budoucího prezidenta Bolívie, podobně osamocený pohled na Moralesa jako odboráře vyslovuje zástupce « Moralesova » etnika, tedy Aymarů, Joaquin:

“Na mezinárodním poli nás reprezentuje Evo Morales, protože on se považuje za původního obyvatele. Ale jako Bolivijsci a jako původní obyvatelé víme, že on není lídř původních obyvatel. Stala se z něj vůdčí osobnost v odborech. A odbory jsou velice odlišné od hnutí původních obyvatel, tak, jak to chápeme my.”(sekvence č. 144: JOAQUIN, představený Rady pro původní “Ayllus” v Potosí)

Většina ostatních respondentů se však Moralesovu postavu zasazuje do kontextu hnutí původních obyvatel a podtrhuje jeho etnický původ:

“Ted’ přichází syn bratra, pro nás to není všechno. Je to malá....cesta, po které jdeme pomalu. Snad náš bratr ukáže, že přišel do vlády jako syn Indiána.” (sekvence č. 184: Adolfo TUNUPA, šaman z Copacabany. Neznámé místo.)

“Poprvé v Latinské Americe, poprvé od povstání Manko Inky, Tupaka Katari, Sarateho Mirky, dnes hrdě řekne Bolívie světu a Latinské Americe, že máme prvního indiánského prezidenta vlasti, kterým bude přítel Evo Morales Ayma.” (sekvence č. 36: Alvaro García LINERA na stadionu při předvolebním mítinku MAS)

“V momentě, kdy se objevuje přítel Evo Morales, planeta se dozvídá, že existují národy, které chtějí být svobodné, které už nechtějí být utlačované.” (sekvence č. 38: Neznámý muž na manifestaci.)

“Pokud bude Evo prvním indiánským prezidentem v Latinské Americe, my, Bolivijci, znovu získáme své sebevědomí, naši kulturu, naši kulturní hrdost, která byla po staletí vnitřního i vnějšího kolonialismu rasistických elit pošlapávána.” (sekvence č. 25: Neznámý muž.)

Vidíme, že výše zmíněné komentáře chápou Moralese jako “bratra Indiána”, který stojí po boku slavných představitelů rolnických povstání minulosti jako byli Manko Inka a Tupac Katari. Ve svém projevu ho dokonce Alvaro García Linera zasazuje do historického kontextu jako milník na cestě za svobodou a rovnoprávností pro indiánská etnika. Z těchto projevů vidíme, že etnický původ budoucího prezidenta je oslavován a zasazován do historického diskursu hnutí původních obyvatel. Morales se stává “otcem Bolívie” jako “syn Indiána”, zakladatelem nové vlasti. Jeho zvolení je poselstvím pro “celou planetu” o tom, že původní národy znovu získávají svou kulturu ohrožovanou v koloniální době.

Slovem, které se v těchto komentářích objevuje je “hrdost”. Morales je nositelem nové hrdosti a pýchy pro celé hnutí, stává se emblematickou postavou indiánského, či spíše aymarského nacionalismu. Dozvídáme se zde také, jak by “celá planeta” měla této volbě rozumět, tedy co volba Moralese reprezentuje nejen pro účastníka manifestace, ale pro celý svět. Vzpomeneme-li si na úvahy socioložky Gladys Villarroel o sociálních reprezentacích, vidíme v těchto komentářích snahu začlenit novou skutečnost procesem *objektivace* do existujícího rámce reprezentací. Zároveň se tu také objevuje ambice komunikovat tyto nové reprezentace vnějšimu světu, celé planetě.

Podobně vyznívají komentáře k MAS. “Téměř automaticky” je indiánský svět zahrnut do logiky politické strany MAS:

“Tento jev sjednocení, který nabízí MAS, zahrnuje, podle mého názoru, téměř automaticky indiánský svět do logiky svého diskurzu. Podle mého názoru nepotřebuje dělat oficiální prohlášení nebo projednávat mnoho věcí. Nějakým způsobem jak MAS, tak hnutí původních obyvatel, zkoušejí hledat to samé. A volby jim nabízejí sjednocení výhodné pro obě hlediska, která jsou si nesmírně podobná.” (sekvence č. 153: Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO)

“Najednou se utvořila určitá strategická spolupráce mezi všemi identitami, které v této zemi existují: Quechuy, Aymary, Guaraníemi, bílými, mesticy...všemi možnými skupinami.” (sekvence č. 133: Mirna Cuentas ALARCON, socioložka)

Zajímavá je zmíněná “automaticnost” spojení odborů s indiánským světem pod barvami MAS. Používání výrazů “nějakým způsobem” nebo “najednou” jako by odkazovalo ke kouzelnému procesu, alchymistickému splynutí, které se odehrálo samo od sebe a neneslo známky žádného konfliktu ani problematičnosti. Takový komentář je zajímavý, srovnáme-li ho se strohou deskripcí aliance MAS Pabla Stefanoniho nebo výše citovaného Joaquina. Můžeme v něm snad i nalézt echo mýtu o jednotné Bolívii, národě, ve kterém se spojují a rozplývají všechny rozdílnosti a který je konečně jednotný.

Závěrem bychom rádi upozornili na používání slov jako “syn”, “bratr”, “otec” nebo “přítel” v souvislosti s Evo Moralesem. Označení příbuzenských vztahů je typické pro fenomén etnických identit. Všichni jsou bratři, neboť všichni patří do jedné skupiny. Rozdíly mezi účastníky manifestace a prezidentským kandidátem se stírají, zůstává příbuzenské pouto. Mimo to zde ale můžeme identifikovat i klasickou rétoriku užívanou v souvislosti s charismatickými národními vůdci často populistických režimů Latinské Ameriky. V tomto pojetí můžeme chápat právě zmínku o “otci Bolívie”. V Moralesově případě je to ale specifické jeho deklarovanou příslušností k aymarské etnické skupině. V tom je jeho prezidentská kandidatura zvláštní a považována za přelomovou. Poprvé¹⁰⁴ se na “planetě” objevuje *caudillo*, který zdůrazňuje svůj etnický původ, jež je dále doplňován členy MAS, jako je například Alvaro García Linera, o další konotace. Postava Evo Moralese je v průběhu filmu opakovaně zasazována do širšího kontextu indiánského hnutí a jeho kořenů, které pro toto hnutí představuje například mytizovaná postava hnutí, Tupac Katari¹⁰⁵.

S ohledem na svůj původ je Morales v rámci snímku také vizuálně prezentován: nejčastěji ho nacházíme ověnceného lístky koky, s bolívijskou vlajkou nebo vlajkami hnutí MAS a vlajkou indiánského hnutí, *wiphala*, za zády, jak ilustruje následující snímek ze sekvence číslo 1.

¹⁰⁴ V prologu ke knize Verushky Alvizury francouzský vědec Jean-Pierre Lavaud dekonstruuje také tento mýtus Moralesova prvenství jakožto indiánského prezidenta. Již od prvních let bolívijské nezávislosti byli totiž prezidenti smíšené či indiánské krve v prezidentském úřadě také zastoupeni. ALVIZURI, Verushka. *La construcción de la aymaridad: una historia de la etnicidad en Bolivia (1952 – 2006)*, 10.

¹⁰⁵ Postava Tupaca Katariho, vůdce indiánské revolty proti španělské koloniální nadvládě z roku 1871, je jedním z klíčových symbolů aymarského nacionalismu a jeho boje proti centrální bolívijské vládě.

Sekvence č. 1.

5.2.3. Indiánská etnika

Dalším bodem, kterému se zde budeme věnovat jsou indiánská etnika, a jejich reprezentace. Kdo jsou Indiáni se dozvídáme, jak jsme viděli v kvantitativní analýze, právě z toho, co říkají respondenti z kategorie reprezentantů hnutí původních obyvatel. Jak tyto informátoři popisují sami sebe jako Indiány?

“Dědictví, které si my mladí neseme není dědictvím, které se zrodilo včera nebo v nějaké knize nebo v nějakém filmu, je to dědictví, které si neseme v krvi.” (sekvence č. 62: “Sergio” - mládež MAS, El Alto.)

V prvním citátu vidíme “esencialitu” etnické identity. Sergio nám vysvětluje, že příslušnost k indiánskému hnutí nevzniká sama od sebe, ale je založena na společném původu. “Dědictví zapsané v krvi”, je esenciální, neměnná kultura, na kterou nemělo žádný vliv míšení a úzké kontakty mezi skupinami bolivijské společnosti v průběhu několika set let koloniální a republikánské éry. Sergio nám zde, podle Eriksena, definuje jasné hranice vlastní etnické skupiny vůči ostatním a tak konstruuje tuto identitu nejen pro sebe, ale vzhledem ke kontextu mluvního aktu, tedy natáčení, zejména pro diváky. Říká nám, že indiánská identita je “dědičná”, neměnná. Pozoruhodným způsobem vylučuje komunikační média jako zdroje “falešné” identity a vymezuje se proti nim. Přesto ale stejná média používá, aby diváky přesvědčil o pravosti své etnické příslušnosti. Neboť, jak jsme konstatovali v teoretické části,

etnicita se stále vyjednává mezi jejími příslušníky a vnějším světem. Uznání relevance etnické identity vnějším světem je klíčové pro její existenci.

“Všechna indiánská etnika jsme diskriminováni, možná nezávisle na jazyce, kultuře, zvycích. Máme společného jmenovatele, diskriminaci, chudobu spojenou s našimi pány.” (sekvence č. 48: Nelly ROMERO, předsedkyně valné hromady etnika Guaraní.)

Zde vidíme další fázi tvorby identity, prezentaci sebe sama jako utlačovaných a chudých kultur. Nelly Romero zde mluví o “společném jmenovateli”, tedy znovu o charakteristice, která je společná všem těmto skupinám a zároveň je odlišuje od zbytku společnosti. Navíc zde odkazuje k nespravedlnosti dané situace a koloniálnímu vztahu “pán – otrok”. Spojuje tak diskriminaci s etnickou příslušností.

“Z posledního sčítání lidu národního statistického úřadu vyplývá, že přibližně 70% bolivijské populace přiznalo svůj indiánský původ.” (sekvence č. 51: Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO)

Ředitel indiánského projektu udává zajímavá čísla, která ukazují, že skoro tři čtvrtiny bolivijské populace jsou indiánského původu. Pomocí statistiky zde Jauregui definuje početní převahu indiánského etnika a sjednocuje ho. Nehovoří zde o vnitřních odlišnostech jednotlivých frakcí hnutí, ale prezentuje “Indiány” jako homogenní a jednotný element. O které konkrétní statistiky se jedná se ale nedozvíme¹⁰⁶, stejně jako informace o tom, jak se vytvářely a jak v nich byla příslušnosti k etniku zjišťována. Zmínka statistiky jako exaktní metody a uvedení vysokého čísla příslušníků indiánského etnika ale samo odkazuje k dostatečné početní pevnosti hnutí.¹⁰⁷ Jauregui používá čísla a odkaz na vědu, aby podtrhl relevanci a věrohodnost indiánského hnutí.

“Měli jsme své formy organizace, které nejen garantovaly rovnováhu mezi mužem a ženou, harmonický život mezi lidmi ale také mezi lidmi a přírodou. To je to, co hledáme. (...) My nechceme žít lépe, nechceme, aby někdo žil lépe, co chceme, je jednoduše žít dobře.

¹⁰⁶ Před uvedením filmu *Abya Yala* do kin se při posledním velkém sčítání v roce 2001 61% bolivijského obyvatelstva přihlásilo etnického původu. Toto sčítání bralo v potaz zejména autodefinici etnického původu a jazyk.

¹⁰⁷ K tématu sčítání lidu v Bolívii a „produkcii etnicity skrze sčítání lidu“ se vyjadřuje francouzský sociolog Jean Pierre Lavaud v zajímavém článku bolivijského periodika Eju. LAVAUD, Jean- Pierre. “La producción de la verdad étnica mediante el Censo“. eju.tv/2012/03/la-produccion-de-la-verdad-tnica-mediante-el-censo/.

Nepracovat, lhát, zneužívat bližního a přírodu, podvádět bližního není žít dobře. To, co hledáme, je dobré žítí. A to znamená khapak.” (sekvence č. 29 a 76: David Choquehuanca CÉSPEDES, Ministr zahraničních věcí.)

“Je třeba vzkřísit náš jazyk, naši kulturu, naše teritorium. Odkud jsme? Je třeba to vědět. Někdy člověk zapomene. To se stalo.” (sekvence č. 61: Christina CHOQUE, předsedkyně Agrární konfederace CSUTCB. Neznámé místo.)

Předposledním komentářem v této podkapitole je výpověď Ministra zahraničních věcí nové Moralesovy vlády. Můžeme z ní vyčíst hledání ztraceného ráje, harmonie mezi lidmi a přírodou, který je podle Davida Choquehuancy typický pro indiánské populace. Romantická idealizace původních etnik a jejich způsobu života tu je doprovázena idealizovaným pohledem na minulost. Už se nejedná o etnografický či exotizující pohled cestovatelů, kteří by hledali “nezkaženou a čistou” kulturu za hranicemi západního světa. Je to samotná skupina, která vnímá svou “ztracenou” kulturu tímto způsobem a aspiruje na její znovunalezení.

“Rozvzpomínání se” na minulost je považováno za jeden ze základních elementů konstrukce etnické identity. Zapomněli jsme, kdo jsme a odkud pocházíme, říká Christina Choque, je třeba to nalézt. A to i přesto, že víme, že se v drtivé většině bolivijské společnosti ještě před padesáti lety považovali tito lidé především za rolníky a sdružovali se v odborech a před osmdesáti lety se jejich předkové považovali především za mestice. Minulost, na kterou příslušníci indiánských etnik chtějí navázat, je však hledána ještě dále, před pěti sty lety a počátkem kolonizace.

Neměli bychom však zapomínat závěry učiněné v předchozí kapitole kvantitativního výzkumu s ohledem na poměry mluvčích a témat. K tématu indiánské identity se vyjadřují členové indiánských hnutí, avšak nikoli “indiáni” samotní, nebo dokonce neznámí respondenti. Můžeme si zde tedy položit otázku po původci pohledu, který je zde reprezentován. Je-li indiánská identita důležitým tématem i pro náhodné postavy z vizuálních sekvencí, oblečené do “tradičních šatů”, se ve snímku *Abya Yala* nic nedozvíme.

5.2.4. Hnutí původních obyvatel

“V Latinské Americe není žádné sociální hnutí, které by mělo koordinační schopnosti, koherenci svého diskurzu, vizí a požadavků jako indiánská hnutí na tomto kontinentu.” (Guillermo PADILLA, profesor na Universidad of Texas)

Intelektuální autorita profesora texaské univerzity¹⁰⁸ potvrzuje svým komentářem sílu a věrohodnost bolivijského hnutí a zasazuje ho do rámce kontinentálního hnutí indiánských etnik. Guillermo Padilla je jediným univerzitním profesorem, který ve snímku vystupuje. Když se ale podíváme zblízka na tuto osobnost zjistíme, že Padilla sám o sobě prohlašuje, že více než 32 let pracuje s indiánskými komunitami¹⁰⁹. Jeho specializací je Latinská Amerika a multikulturní společnost. Působil taktéž v Guatemale v Xocomil Producciones pro které také pracoval autor našeho snímku Patrick Vanier. Padilla je autorem dokumentárních filmů s tematikou lidských práv indiánských komunit, které se promítají právě v zemích Latinské Ameriky s výrazným identitárním hnutím.

Můžeme si tedy položit otázku zda považovat tohoto respondenta za akademickou autoritu, nebo máme-li ho spíše chápat jako jednu z osobností hnutí původních obyvatel. Vzhledem k tomu, že se ve snímku Guillermo Padilla objevuje celkem ve čtyřech sekvencích zaujímajících celkově 1 min 28 sekund ho lze považovat za středně důležitého respondenta. Tento respondent se nám však jeví zajímavým právě z hlediska režisérovy volby zamlčení části jeho identity a upřednostnění jeho akademické identifikace. Tématem, kterému se tento mluvčí věnuje, jsou indiánská etnika a hnutí původních obyvatel. Může-li se divák prostřednictvím textové vizitky, přidělené tomuto respondentovi, dozvědět, že k němu hovoří univerzitní profesor, dovoluujeme si tvrdit, že bude jeho vnímání respondentova sdělení touto informací ovlivněno jiným způsobem, než kdyby si myslel, že k němu hovoří aktivista indiánského hnutí. V této části analýzy si můžeme tedy připomenout základní postuláty filmové vědy o vytváření svébytné reality v rámci filmového vyprávění a nikoli o jejím zachycování a zprostředkování. Vanierův snímek nezachycuje realitu v její čisté formě, ale již svou samotnou existencí ji modeluje a vytváří specifický, od reality odlišný objekt, kterým je film sám.

“Indiánské hnutí tu není proto, aby bylo zavřeno do Ministerstva kultury nebo diapozitivu nebo do turistické pohlednice. Indiánské hnutí je politickou mocenskou strategií.”(sekvence č. 79: Alvaro García LINERA, na prvním setkání Amerických indiánských vůdců v La Pazu, 20.1.2006)

« Pokud je indiánský svět schopen uvědomit si svou politickou moc, může vyhrát prostory daleko snáze než v otevřeném boji, v boji s vlastníky půdy, který může být dokonce násilný.

¹⁰⁸ Nepodařilo se nám zjistit, zda-li byl Guillermo Padilla součástí texaské univerzity pouze v akademickém roce 2005/2006, tedy v období natáčení filmu, nebo byl-li součástí určitého akademického ústavu také v předchozích či pozdějších letech.

¹⁰⁹ <http://www.isuma.tv/lo/iu/members/guillermo-padilla>.

Původní obyvatelé vědí, že jejich moc, a moc, kterou jim dává demokracie je daleko přímější cestou k vykonávání státní moci. » (sekvence č. 66: Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO.)

“Naši synové a dcery jsou profesionálové, advokáti, doktoři, architekti. Budou moci vládnout lépe než oni.” (Neznámý Aymara. Pochod Aymarů na Tiwanaku u příležitosti slavnostního jmenování Moralese prezidentem 21.1.2006.)

Ve výše uvedených komentářích nalezneme zcela vědomou instrumentalizaci indiánského hnutí v boji o omezené zdroje. V rámci předvolební kampaně se setkáme i s tak otevřeným prohlášením o vztahu etnického hnutí a mocenské strategie, jaké činí Alvaro García Linera. Můžeme pochybovat zdali by se vyjádřil stejně v jiném prostředí, než jakým je první setkání Amerických indiánských vůdců, na kterém se objevují osobnosti politického a etnického světa celé Jižní Ameriky.¹¹⁰ Tento místní a časový kontext “koordinace” hnutí je možná důvodem komentáře, který opakovaně ve filmu zazní, ovšem nepříměji formulován.

Jak tvrdí Eriksen, je etnicita užívána v boji o moc v okamžicích nestability a krize. Ve filmu *Abya Yala* se ostatně dozvídáme z komentáře argentinského analytika Pabla Stefanoniho, že definování MAS a spojeného bolivijského indiánského hnutí předcházely dramatické události tak zvané “Války o vodu” v roce 2000, “Války o plyn” v roce 2003 a dlouhodobě vedené “Války o koku”. Bolivijská renaissance indiánského hnutí byla podle teorie etnicity formována těmito podmínkami, a zároveň v reakci na ně.

“V rámci tohoto modelu společenského rozvoje, který máme my, indiánská etnika, jsou centrálními elementy kulturní identita a teritorium.” (Daniel Millan GUTIERREZ, člen rady původních obyvatel Potosí)

Zde vidíme, že základními kameny hnutí původních obyvatel není jen boj o moc a zdroje. Jeho důležitou složkou je tak zvaný “symbolický kapitál”, do kterého patří právě kultura a kulturní identita. Připomeňme si, že podle teorie etnicity je pro příslušníky etnické skupiny právě symbolický kapitál jednou z důležitých složek umožňujících emoční naplnění jejich členů. Navíc Daniel M. Gutierrez hovoří o “modelu společenského rozvoje”, tedy o projekci hnutí do budoucnosti na základě těchto dvou typů kapitálu: zdrojů a kultury. Je zde naznačena

¹¹⁰ Na obrazovce spatříme i reprezentanty původních obyvatel ze vzdálených zemí Latinské Ameriky, či členy vlád a nových „etnických“ ministerstev – příkladem může být Venezuela, která proces Moralesovy volby prezidentem dlouhodobě podporovala.

ambice, formulovaná nakonec v našem filmu i přímo, na realizaci kulturní revoluce, zásadní kulturní změny společnosti. Tuto myšlenku vidíme i v následujícím komentáři:

“Indiánské hnutí je společenským projektem protože indiánské komunity urbánní i venkovské, moderní i tradiční jsou základnou, semínkem, post-kapitalistické, post-neoliberální společnosti.” (Alvaro García LINERA, na prvním setkání Amerických indiánských vůdců v La Pazu, 20.1.2006)

Alvaro García Linera v tomto komentáři zdůrazňuje modernitu indiánského hnutí a jeho začlenění do současného světa. Tak, jak to postuluje Eriksen, ačkoli se etnická hnutí obracejí svou rétorikou často do minulosti a oslavují tradice, jedná se o výsostně moderní fenomény zrozené z koloniální tradice a tradice moderního státu. Ve snímku *Abya Yala* navíc vidíme v sekvencích z výše uvedené konference García Linera v košili a saku hovořícího od řečnického pultíku k pestrobarevně oděným zástupcům indiánských etnik v sále. Modernitu a alternativní model ke kapitalistickému systému nachází toto hnutí právě v indiánském elementu.

Zajímavé je pro nás pozorovat, do jaké míry jsou komentáře budoucího bolivijského vice-prezidenta Alvara García Linery otevřené. Porovnááme-li je s teoretickými pasážemi o etnicitě a identitárních hnutích a zjišťujeme, že se jedná o tytéž koncepty, vyjádřené tímtež jazykem. Ze samotného snímku se dozvídáme, že tento politik, původně profesor matematiky, se účastnil jako jeden z intelektuálních vůdců indiánského povstání Felipe Quispeho, jež patří do první vlny indiánského identitárního hnutí sedmdesátých let. Vůdci jako Felipe Quispe vzešli z intelektuálního prostředí bolivijských měst a navrátili se na venkov s vizí osvobodit indiánské obyvatelstvo. Jejich hnutí bylo výrazně ovlivněno pracemi antropologů a jiných společensko-vědních badatelů. Proto můžeme prohlásit že v případě García Linery se jedná o člověka obeznámeného s antropologickými pracemi a akademickými úvahami o identitě. Při setkání vůdců dílčích indiánských identitárních hnutí potom v našem filmu vidíme předávání takových konceptů mezi osobnostmi kontinentálního hnutí za práva indiánských populací.

5.2.5. Koloniální minulost

“Prakticky jsme byli zapomenuti oficiální historií. Zkusili nás nechat zmizet. Nikde se nevypráví o vědě, technologii, kultuře Guaraní. Jazyk, náboženství zmizely z národního kontextu.” (Guido Cheumiray ROJAS, ředitel TEKO indiánského etnika Guaraní.)

V této výpovědi zaznívá požadavek reifikace historie. Ta byla napsána z tohoto pohledu někým jiným, “my” jsme z ní byli vyřazeni. Jak se dozvídáme z ich-formy, která je ostatně velmi často používána všemi mluvčími ve vztahu k tématu indiánské identity, je skupina “My” stavěna jako protiváha ke skupině “Oni”. Tato dichotomie, tak typická pro konstrukci identity, je velice dobře čitelná právě u tématu koloniální minulosti. Indentitární hnutí zdůvodňuje nutnou opravu historie tím, že při jejím vytváření nebyli původní obyvatelé bráni v úvahu. Je třeba přepsat historii a bude se tak dít stejně jako v případě Hurónů z Quebecu tvůrčím způsobem, který užívá historických elementů poměrně volně.¹¹¹

Řeč je také o národě. Jak jsme si ukázali výše, etnická identitární hnutí se z národa vyvazují, tvoří svůj samostatný, na státu nezávislý symbolický systém. Jejich cílem je “získat zpět historii”, opravit ji a distribuovat tuto novou reprezentaci vně své skupiny. Kuriózní je v kontextu celkového filmového textu nepřímě vyjádřený požadavek Guida Cheumiraye Rojas na vyprávění o vědě, technologii a kultuře Guaraní, ačkoli právě tyto kategorie jsou kategoriemi západními a dle výše uvedených charakteristik do původních kultur nespádají.

“Když v roce 1892 skončila poslední válka, celé toto teritorium bylo zabráno těmi kteří tehdy válčili a jejich potomky. My jim říkáme haciendisté nebo patronové. Oni si přivlastnili tu nejlepší půdu a vodu a prakticky celou ekonomiku. A udělali z etnika Guaraní své otroky a služebníky bez nároku na jakoukoli odměnu.” (Guido Chumiray ROJAS, ředitel TEKO indiánského etnika Guaraní.)

Rozdělení na “my” a “oni” je v této výpovědi flagrantní. Vidíme, že “oni” zabrali nejlepší pozemky a podrobili si “nás”. Mechanismy reifikace historie mohou mít formu vyprávění o tragickém osudu stejně jako oslavu bývalých velkých dějin. Tragická část historie indiánských etnik je viděna v celém koloniálním i republikánském období. Jak vidíme z komentáře Guido Rojas, původní obyvatelé se ve filmu prezentují jako “oběť dějin”. Jak jsme však již uvedli, kategorie původních obyvatel, tak, jak ji chápe bolivijské hnutí, je velmi široká a zahrnuje, podle jednoho z respondentů, celých sedmdesát procent populace. Respondenti se nezmiňují o faktu, že v průběhu dlouhého koloniálního i republikánského období byla ale bolivijská společnost vysoce komplexní a mezi jednotlivými jejími skupinami existovaly nejrůznější formy mobility. Interpretují historii tak, že jednotlivosti a komplexita

¹¹¹ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus*, 121.

mizí. Reprezentace utrpení etnika v minulosti slouží k jeho upevnění a homogenizaci v přítomnosti.

“Pět set třináct let útisku, diskriminace a zneužívání indiánských populací : aymarů, quechuů, dnes končí.” (sekvence č. 36: Alvaro García LINERA na stadionu při předvolebním mítinku MAS)

“Pět set let útlaku, za pět set let jsme ztratili naše čisté, krásné a harmonické náboženství a vnutili nám cizí náboženství.” (Adolfo TUNUPA, šaman z Copacabany.)

Druhým mechanismem reifikace dějin je oslavné vyprávění o minulých dobách. Ve Vanierově snímku nalezneme i tuto rétoriku. Jak to vidíme na výše zmíněných komentářích, indiánské hnutí se navrácí o pět set let zpátky do historie, aby tam našlo slavnou inckou říši. Šaman a vůdce etnika nám líčí porobu indiánů za španělské nadvlády a postupnou ztrátu kulturní jedinečnosti. Nicméně předkoloniální doba je zde líčena jako harmonické a “čisté” období. Nevinnost je ztracena až s příchodem Španělů. Jelikož v ní kolonizátoři vidí barbarství, kmeny se podvolují jejich síle a opouštějí svůj jazyk a kulturu. Vidíme, že předkolumbovské období je zde prezentováno v idealizované formě jako “ztracený ráj”.

Ve snímku *Abya Yala* je odkazování k předkolumbovské době velmi časté. Nejedná se pouze o komentáře, neboť jedna z dlouhých závěrečných sekvencí snímku je věnována uvedení prezidenta Moralesa do funkce ve znovu nalezené “kolébce bolivijské identity”¹¹², zříceninách Tiwanaku. Je zajímavé konstatovat, že se tímto bolivijské hnutí neobrací pouze do předkoloniálního období, ale také do pre-inckého období, situovaného v období mezi pátým a jedenáctým stoletím našeho letopočtu.

Je zde ale třeba připomenout důležitý postulát Eriksenovy teorie etnicity: etnická “konstrukce” historie může být arbitrární pouze do té míry, do které zůstává věrohodná pro své členy a také pro vnější společnost. Oproti ryze instrumentalistickému pojetí reifikace historie bolivijským indiánským hnutím Jean-Pierre Lavauda, Eriksen zdůrazňuje, že historická interpretace musí mít vždy jisté věrohodné základy. Nelze vytvořit historii “z ničeho”, aneb “věrohodných verzí historie je jen omezené množství”¹¹³.

¹¹² Verushka Alvizuri. La construcción de la aymaridad: una historia de la etnicidad en Bolivia (1952 – 2006), 20.

¹¹³ ERIKSEN, Thomas H., *Etnicita a nacionalismus. Antropologické perspektivy*. Slon, Praha 2012, str. 156.

5.2.6. Změna

“Čtyři světové strany vlasti se sešly aby oslavily to, co nám předpovídal po dlouhých pět set let Pachakutik, návrat času hojnosti, rovnováhy, cti, spravedlnosti, lásky a bratrství.”
(Neznámý muž z ulice)

“Co rozumí indiánská etnika pod pojmem ‘demokracie’? Co rozumí indiánská etnika pod pojmem ‘moc’? Indiánská etnika pod pojmem ‘moc’ rozumí: ‘Moc k čemu?’.” (Ramiro VILLALPANDO, právní a sociální poradenství, Potosí)

“V Bolívii právě probíhá přechod od jednoho způsobu myšlení k druhému. Původní obyvatelé mají svůj způsob života vlastní jejich tisíciletým kulturám. Znovu založit stát, jak nám to vláda Bolívie říká, to znamená hledat jak umístit to, co po tisíce let své kulturní historie tito původní obyvatelé nosí, do institucionálního rámce, který je jim cizí. Je to nový způsob myšlení.”
(Guillermo PADILLA, profesor na Universidad of Texas)

Jako zásadní změna v bolivijské historii je prezentována volba “indiána prezidentem”. Podle neznámého respondenta, který zmiňuje mýtus Pachakutik o příchodu nového harmonického období, to je návrat do ztraceného ráje. Aymarský mýtus takové období předpověděl, současné události jsou tedy jeho pokračováním a realizací. Jak ale vyplývá z druhého a třetího komentáře, není taková reprezentace voleb v roce 2005 ojedinělá. Publiku, jemuž je dokumentární film určen, vysvětlují to samé jinými slovy mluvčí z kategorie morálních a intelektuálních autorit. V Bolívii dochází podle těchto respondentů k zásadní změně, “kulturní revoluci”. Starý pořádek je volbou Moralese opuštěn a ke slovu se dostává “nový způsob myšlení”, který bude spojovat kulturní specifika původních etnik s institucionálním rámcem západního stříhu. Divákovi zde slibují něco zcela jiného, dosud nevídaného, neboť vzešlého z “tisícileté” kulturní historie.

V tomto smyslu vnímáme i komentář Ramira Villalpanda, který odkazuje také k zásadní rozdílnosti kategorií v indiánském a západním světě, k obrazu idealizovaného “indiána”. Ten touží po moci pouze proto, aby mohl změnit věci k lepšímu, nikoli pro moc samotnou. Přerod bolivijské společnosti je vysvětlován výše obhájenou esencí “indiánskosti”. Publiku se navozuje očekávání zcela jiného pořádku věcí s tím předpokladem, že divák přijal postulát o indiánské “jinakosti” a tudíž ho chápe jako “jiného” od sebe sama. Vracíme se tedy zpět k Eriksenovu vyjednávání etnických hranic.

5.2.7. Vizualní složka, sekvence bez komentáře

V této části se zaměříme na vizuální složku filmu. Budeme jí věnovat samostatnou podkapitolu právě proto, že film je vizuálním médiem a obraz tu hraje stejně důležitou úlohu jako komentář. Nejprve definujeme vztah mezi komentářem a obrazem, poté charakterizujeme úlohu obrazu v sekvencích s komentářem a naposledy se detailněji zaměříme na sekvence bez komentáře.

Abya Yala je filmem s převažující rolí komentáře nad vizuální složkou. Komentář není pronášen autorem, jako v klasických etnografických filmech, ale samotnými respondenty. Dostáváme se zde na půdu domorodých médií tak, jak je známe z dějin vizuální antropologie a projektu *Through Navajo Eyes* nebo jak o nich hovoří Faye Ginsbourgová¹¹⁴. Je zde však oproti zmíněné metodě zásadní rozdíl: kameru drží v ruce a natáčení řídí francouzský režisér. Uvedli jsme, že autor je v našem snímku zdánlivě „neviditelný“. Na kameru nevystupuje ani nepronáší přímý komentář. Autor se tímto přístupem snaží zamlčet svou přítomnost a vytvořit dojem objektivního zprostředkování reality. Upozorňuje na sebe však již samotnou existencí snímku a jeho formální výstavbou: stříhem, výběrem respondentů, výběrem záběrů, asynchronní hudbou. To vše vytváří nepřímý autorský komentář. Proto netvrdíme, že film *Abya Yala* je dílem, ve kterém jeho autor není přítomen a přináší pouze stanoviska a pohledy respondentů. V našem pojetí je právě vizuální a hudební složka klíčovým znakem autorovy přítomnosti a jeho pohledu.

Sekvence s komentářem začínají ve většině případů portrétem mluvčího. Kamera ho zabírá čelně, sekvence je doprovázena synchronním zvukem promluvy. Při prvním vystoupení mluvčího se na začátku sekvence objevuje textová vizitka, o které jsme se již zmínili dříve, sloužící k identifikaci respondenta. Tyto záběry jsou statické a nutí diváka do plné koncentrace na verbální složku sekvence. Respondent je zabírán ze vzdálenosti portrétu, která navozuje intimitu a důvěrnost, což dále podtrhuje nutnost divákova soustředění a naznačuje důvěryhodnost informátorova sdělení. Pozadí je ve většině případů neutrální, na příkladu sekvence Adolfa Tunupy se jedná spíše o výjimku, kdy pozadí „ilustruje“ Tunupovu vizitku.

¹¹⁴ GINSBOURGOVÁ, Faye, *Domorodá média: smlouva s ďáblem, nebo globální vesnice?*. In ČENĚK, David a PORYBNÁ, Tereza, *Vizuální antropologie – kultura žitá a viděná*, Pavel Mervart, 2010, str. 194 a 195.

(Adolfo Tunupa, Šaman z Copacabany) Sekvence č. 26.

Zejména u delších sekvencí jsou vkládány ilustrativní záběry, které doprovázejí mluvené slovo obrazem. Jsou to často černo-bílé záběry starých fotografií, nebo mini-sekvence ze starých černo-bílých filmů. Tento černo-bílý formát je ve filmu *Abya Yala* používán vždy k ilustraci komentářů vztahujících se ke koloniální nebo republikánské době, nebo pojednávajících o vykořisťování a diskriminaci původních obyvatel. Výjimečně se vyskytují záběry ze starých encyklopedií. Ilustrativní funkci vůči komentáři splňují také barevné záběry se současné doby, záběry na televizní obrazovky.

Zde si můžeme vzpomenout na úvahy vizuálních antropologů o používání koloniálních vizuálních materiálů v hnutích etnického revivelu. Podle této teorie se z původního objektu těchto fotografií nebo filmů se stává subjekt, který si tento materiál zpětně přivlastňuje a reinterpretuje ho.¹¹⁵ V našem případě je však zajímavé si povšimnout, že se záběry na „dokumentární“ fotografické materiály vyskytují ve snímku *Abya Yala* k ilustraci promluv morálních a intelektuálních autorit a zástupců indiánského hnutí a nikoli samotných „indiánů“ nebo neznámých respondentů. Ilustrativní záběry zde splňují stejnou funkci jako odkaz na oficiální statistiky, který jsme komentovali výše. Značí věrohodnost předešlého tvrzení. Obrací se také do historie a pomocí první osoby („my“), kterou respondenti používají při svých promluvách utvářejí spojení mezi sebou a původními obyvateli z koloniálního období. Použití takového typu ilustrativních záběrů chápeme tedy jako Vanierovu filmovou rétorickou figuru identickou k rétorice respondentů z těchto dvou dominantních kategorií mluvčích.

¹¹⁵ *Ibid*, 195.

Vidíme, že pomocí podobných vizuálních metod režisér přidává uvedeným sdělením na věrohodnosti a podtrhuje jejich význam.

Při použití podobných záběrů je navíc divákům vjem umocněn asynchronní hudbou často etnického charakteru, která rovněž podbarvuje některé z komentářů výše uvedených skupin respondentů. Příkladem nám může být ilustrativní záběr koloniální fotografie, který doplňuje komentář sekvence číslo 40.

„Prakticky jsme byli zapomenuti oficiální historií. Zkusili nás nechat zmizet. Nikde se nevypráví o vědě, technologii, kultuře Guarani. Jazyk, náboženství zmizely z národního kontextu.“ (Guido Cheumiray Rojas, ředitel TEKO indiánského etnika Guarani.)

Sekvence č. 40.

Druhým typem sekvencí jsou sekvence bez komentáře. Jak jsme mohli shrnout v kvantitativní analýze, je jejich přítomnost v dokumentárním filmu velmi častá. Tvoří ji více než 17% celkového počtu sekvencí a stejný podíl času. Zobrazují v menší míře manifestace, ve větší míře se jedná o sekvence rychlých záběrů bolivijské krajiny, měst a portrétů lidí. Ani jedna z těchto dvou skupin sekvencí nepřesahuje svou délkou 45 sekund filmového textu.

U sekvencí jejichž tématikou jsou manifestace zabírá kamera účastníky z větší vzdálenosti, než u sekvencí s komentářem. Obvykle je také v záběru několik osob zároveň. Z povahy manifestací se v záběru vyskytují vždy symboly některého z hnutí prezentovaného filmem *Abya Yala*: MAS je zastoupen typickými modro-černo-bílými barvami, hnutí původních obyvatel vlajkami *wiphala* a hnutí bojovníků za půdu nebo koku zelenou barvou. Z vizuálního

hlediska to znamená, že se v záběru nevyskytují jen transparenty nebo vlajky příslušného hnutí, ale manifestující jsou také zabíráni oblečení v barvách příslušné iniciativy. Vizuální složka těchto sekvencí je tak „politizována“ nebo „etnizována“ a divák se velmi rychle zorientuje a uvědomí si, jakou manifestaci právě vidí. Tyto záběry doprovází synchronní zvuk, asynchronní hudba se zde téměř nevyskytuje.

Následující příklad je zvolen ze sekvence znázorňující manifestační pochod politické strany MAS. Vidíme zde barvy strany, indiánská nebo rolnická symbolika v záběru chybí. Sekvence je doprovázena synchronním zvukem fanfár.

Sekvence č. 166.

Jako druhý příklad jsme zvolili záběr ze sekvence indiánského pochodu k místu slavnostní „etnické“ nominace do funkce budoucího prezidenta Moralese ve zříceninách hlavního města civilizace Tiwanaku. V této sekvenci se objevuje série symbolů bolivijského indiánského hnutí: vlajka *wiphala* (zde ji vidíme vyšitou na čepici muže vlevo), barevné indiánské látky, typická vínová ponča Aymarů pod nimi, ženské a mužské pokrývky hlavy. Taktéž se v této sekvenci vyskytuje synchronní zvuk ruchu příprav na odchod manifestace.

Sekvence č. 2.

Pro naše úvahy o etnicitě je zde zajímavý detail výšivky na čepici muže vlevo. Pod *wiphalou* totiž najdeme vyšité datum 2006, tedy rok zobrazeného pochodu na Tiwanaku. Tento detail, který je v rychlosti krátkých záběrů sekvence nepostřehnutelný, nám podává zajímavou informaci o „tradičním“ oblečení těchto osob. Záběr, který by mohl být použit jako exotizující ilustrace článku o „indiánech“ západních cestovatelských periodik, zde skrývá háček v podobě zcela moderního zobrazení data na „tradičním“ oděvu. Nejedná se ani o antropologicky atraktivní obrázek „domorodce“ s hodinkami, rádiem nebo zaujatého sledováním televizní obrazovky. Zajímavostí tohoto detailu je, že „domorodý oděv“ se zde obratem stává propagačním materiálem rozdávaným u příležitosti voleb. Zajdeme-li daleko, možná je i povinným politicky korektním oděvem pro ceremoniál na Tiwanaku, distribuovaným z vládních zdrojů. Napadá nás tedy zda-li i ty tradiční barevné látky domorodců, kombinujících s čepicí muže, nejsou stejného data.

To, co v tomto záběru ukazuje Vanier divákovi není datum vyšité na čapce, ale „tradiční oděv“ a jeho exotickou tvář. Nejde zde o přiblížení aktérů záběru divákovi, ale naopak o jejich jinakost, o akcentuaci toho, v čem se liší. Západní, exotizující a tradičně etnografický pohled se zde pozoruhodně snoubí se záměrem reprezentace indiánského hnutí v jeho odlišnosti. Tím je posílena hranice identity. Jedno přechází v druhé, západní exotismus (či neo-exotismus) je používán pro účely etnického identitárního hnutí a zároveň se tento západní zápal pro jinakost a hledání „původního“ vědomě živí identitární symbolikou. Je to symbióza dvou rozdílných zájmů, které mohou ale kdykoli přecházet jeden do druhého a vzájemně se podporovat.

Vyšité datum na „tradiční“ andské čepici nás však rychle přenáší do současné doby a odkazuje na post-moderní Bolívii rozdělenou na identitární hnutí a opoziční část společnosti, která je však snímkem *Abya Yala* ignorována.

U sekvencí, jejichž tématikou je krajina a lidé nacházíme podobný exotizující pohled. Jak vidíme na několika záběrech vybraných ze sekvence číslo 50, záběry zde přejímají estetiku cestovatelských fotografií či cestopisných filmů a ukazují západnímu divákovi Bolívii takovou, jakou jí on očekává. Nechybí zde žádná z turistických atrakcí Bolívie: solná planina Salar de Uyuni, jezero Titicaca, silnice smrti, Altiplano i tropický les, chaos v ulicích La Pazu a chudinské čtvrti. Vidíme tu v rychlém sledu záběrů typickou bolivijskou krajinu, lamy, exotické ptáky či opice stejně jako selektivní portréty „indiánů“ ze všech možných úhlů a vzdáleností. Všechny tyto sekvence podbarvuje potom tradiční hudba bolivijských etnik, zejména ta aymarská.

Sekvence č. 50.

Sekvence č. 50.

Sekvence bez komentáře zobrazující krajinu a portréty lidí se v průběhu filmu pravidelně opakují a tvoří tak určitý refrén filmového textu. My v nich vidíme jeden z hlavních znaků přítomnosti autora. Mohli bychom spolu s Catherine Needhamovou říci, že se jedná o „momenty dokumentární důkaznosti“¹¹⁶, kdy autor filmu dokazuje, že „byl u toho“ a že film vznikl opravdu v Bolívii a tudíž je věrohodný. V těchto okamžicích pozorujeme nezkalený etnografický pohled, který se zaměřuje především na „kulturně autentická témata a místa“ z perspektivy západního pozorovatele. Ukazují-li záběry život ve městech, pak způsobem typickým pro klasickou etnografii, jako tristní znečištění původní neposkvrněnosti industriální společnosti. Jsou to okamžiky mimo časový rámeček filmu, které film rytmizují a jejich pravidelné pasáže po několika explikativních sekvencích potvrzují to, co bylo řečeno, ale zároveň film odlehčují a uspokojují divákovu očekávání od filmu s tematikou Bolívie. K takovému uspokojení dochází opakovaně, po složitém sdělení informátorů přichází uvolňující pomrkávání po západním publiku, jeho uklidnění očekávaným a zároveň očekávané vzrušení exotikou.

¹¹⁶ HANSEN, Christian, NEEDHAMOVÁ, Catherine, NICHOLS, Bill, *Pornografie, etnografie a diskurzy moci*. In ČENĚK, David a PORYBNÁ, Tereza, *Vizuální antropologie – kultura žitá a viděná*, Pavel Mervart, 2010, str. 173.

Sekvence č. 50.

5.2.8. Závěr sémiotické analýzy

V této části jsme v rámci sémiotické analýzy zkoumali film z perspektivy několika kategorií. Vzhledem k povaze takové analýzy jsme mnohdy kategorie překračovali a vyslovovali jsme závěry, vztahující se obecně na celý snímek.

V první části naší analýzy jsme zkoumali název filmu a konotace které ho váží s širším, kontinentálním kontextem indiánského hnutí. Konstatovali jsme, že podobně působí i citát Edouarda Glissanta uvedený v prologu. Úvodu filmu můžeme rozumět jako autorově deklaraci subjektivity a přítomnosti, jakési vstupní scéně etnografických filmů, kdy subjekt přijíždí do “terénu” a setkává se se svým objektem, s “jiným”, který bude natáčen.

Jak jsme však viděli v další analýze jednotlivých témat, oproti klasické etnografické kinematografii je v tomto filmu objektu dovoleno samostatně se vyjadřovat ke své kultuře. Komentáře k jednotlivým tématům, definovaným v průběhu kvantitativní analýzy, jsou četné a pocházejí od mnoha kategorií respondentů. Opakovaně jsme připomněli roli dokumentárního filmu jakožto média přenášejícího sociální reprezentace bolivijského indiánského hnutí mezinárodnímu publiku v souladu s tím, co o těchto nových formách reprezentace uvádí Faye Gisbourgová¹¹⁷.

Často jsme také v průběhu analýzy připomněli relevanci kontextu, ve kterém daný diskurz vzniká, a sice situaci natáčení. Tomu je třeba rozumět jako veřejné promluvě, prezentaci

¹¹⁷ GINSBOURGOVÁ, Faye, *Domorodá média: smlouva s ďáblem, nebo globální vesnice?*. In ČENĚK, David a PORYBNÁ, Tereza, *Vizuální antropologie – kultura žitá a viděná*, Pavel Mervart, 2010.

stanoviska, které mluvčí zamýšlí předat receptorům sdělení. V naší úvaze jsme proto opakovaně zmiňovali diváka a publikum, pro které je snímek určen. Specifikem filmového materiálu je skutečnost, že jde o sdělení zprostředkované, vytržené z kontextu momentu natáčení a aranžované v rámci filmového textu dle vůle autora. Konstruovali jsme, že ač Vanierův snímek usiluje o nastolení iluze filmové rekonstrukce reality, musíme ho chápat jako svébytný mluvní akt.

Jednotlivá témata jsme v naší analýze zkoumali dle optiky teorie etnicity a vizuální antropologie a konstatovali jsme, že respondenti prezentují celou škálu jevů popsaných Thomase Hyllandem Eriksenem. Ať se jednalo o reifikaci historie a její přepisování, opakované oddělování a definici “nás” a “jich” nebo esencializaci kultury a nalézání klíčových kulturních elementů a tím i opakovanou redefinici hranic mezi členy skupiny a vnějším světem, nalézali jsme v těchto jevech jasné známky kulturně - identitárního procesu tvorby a upevňování etnických hranic. Naznačili jsme však, že takové komentáře je třeba vždy zkoumat s ohledem na kategorii respondenta, či přímo na jeho osobní biografii. Viděli jsme totiž, že kategorie neznámých “indiánů” a neznámých respondentů se k těmto tématům nevyjadřují, ačkoli právě jich se týkají. Výše uvedené kategorie totiž v našem snímku definují zejména osoby spojené s indiánským identitárním hnutím nebo intelektuální autority.

Instrumentální charakter bolivijského indiánského hnutí jsme viděli v komentářích týkajících se politické strany MAS. Ta je svými příslušníky i respondenty z řad intelektuálních a morálních autorit definována jako nástroj obnovení přístupu ke zdrojům pro dané hnutí. Viděli jsme také, že pro neznámé respondenty je důležitým faktorem změna prostřednictvím bolivijských voleb roku 2005, kterou si spojují s obratem k lepšímu.

Při analýze vizuální složky filmu jsme kromě autorovy přítomnosti přiznané typem záběru kamery a nadvládou střihu konstatovali důležitou roli vizuálních sekvencí bez komentáře v rámci filmového vyprávění. Zamysleli jsme se nad jejich rytmizující funkcí a vyslovili jsme několik hypotéz o funkci, kterou tyto sekvence ve filmu naplňují. Přemýšleli jsme také nad typem záběrů v rámci těchto sekvencí a jejich exotizujícím potenciálem a v neposlední řadě jsme se také dotkli přítomnosti tradiční bolivijské hudby jako doprovodu těchto sekvencí a jako hudebního doprovodu vůbec v rámci celého Vanierova snímku.

Můžeme se tedy na závěr naší analýzy zeptat: kdo ve snímku mluví a čí stanovisko je prezentováno? Podle názoru, ke kterému jsme v průběhu analýzy dospěli, to není rolník aymarského původu, který by hovořil o tom, co to znamená být “indiánem”, ale často cizinec – intelektuál, který divákům tuto definici v průběhu filmu opakovaně poskytne. Díky střihu, který umožňuje autorovi hned v zápětí umístit záběr na “indiány” na manifestaci, může divák

získat pocit, že “indián” to vnímá stejně. Je to však pouze filmová iluze. “Indián” zůstává stále mlčenlivým a stejně jako v koloniálním etnografickém filmu za něj mluví ti, kteří o něm samém “vědí více”. Již to nejsou západní kolonizátoři, cestovatelé nebo antropologové, ale intelektuální a morální elity samostatných amerických států. Tento neo-koloniální pohled, toto přivlastnění Indiána, je potom znásobeno na druhou osobností francouzského autora filmu, který svou přítomnost zdůrazňuje exotizujícím pohledem kamery. Na závěr si můžeme snad dovolit tvrzení, že Vanier a respondenti z kategorie “autorit” přísluší ke stejné skupině globalizovaných intelektuálů a umělců, kteří vytvářejí a distribuují stejné druhy reprezentací a sami si své reprezentace navzájem reifikují.

6. Závěr

Mediální a filmové zobrazení jakékoli události je formou vyprávění, kdy autor předkládá divákovi svou tvůrčí reprezentaci skutečnosti a divák si tento obraz vykládá a interpretuje taktéž tvůrčím způsobem. Způsob takové interpretace závisí na sérii faktorů, které podmiňují divákovo čtení konkrétního mediálního textu. Nejinak je to i v našem případě. Analýza a úvahy, který jsme o filmu *Abya Yala, es nuestra* výše předložili jsou ovlivněny celou sérií našich situačních podmíněností. S vědomím limitů své činnosti jsme v této diplomové práci vyslovili několik závěrů a odpovědí na otázky po způsobu a charakteru sdělení, které je tímto mediálním textem předáváno.

Konstatovali jsme, že se ve snímku projevují rétorické mechanismy typické pro angažovanou výpověď, kdy se autor přiklání na jednu z konfliktních stran. Není to však pouze angažovanost politická v klasickém pojetí politických stran. Viděli jsme, že autor ve filmu výrazně upřednostňuje etnickou interpretaci událostí v Bolívii v roce 2005 a to jak výběrem respondentů, tak výběrem témat komentářů i vizuální složky. Pozorovali jsme způsoby konstrukce filmové výpovědi, které autorovi slouží k vytvoření angažované etnické rétoriky filmu. Události jsou reprezentovány takovým způsobem, který nabízí čtení Moralesovy volby jako krystalizaci bolivijského indiánského revivelu. Vanier tak prezentuje podobnou výpověď, jakou divákovi zprostředkovává prostřednictvím mluvčích z řad globalizovaných intelektuálů nebo vůdčích osobností kontinentálního indiánského hnutí.

Z hlediska historie Vanierovy tvorby jsme konstatovali, že film *Abya Yala* je pokračováním autorovy tříleté práce na tematice indiánských hnutí pod značkou guatemalské Xocomil Producciones. Francouzský autor se tak začleňuje do globální sítě umělců angažovaných v otázce indiánských hnutí. Proto v jeho filmové výpovědi nacházíme v souladu s teorií etnicity Thomase Hyllanda Eriksena mediátorskou roli při vyjednávání reprezentace bolivijských událostí mezi novou bolivijskou vládou, kontinentálním indiánským hnutím a mezinárodní komunitou. Vanier zde mezinárodnímu společenství zprostředkovává etnicky orientovaný pohled na prezidentskou volbu roku 2005 a pomáhá tak vytvářet a distribuovat etnické reprezentace těchto událostí. Účastní se tak v roli kulturního vyjednávače procesu vytváření etnických hranic indiánsko-aymarského hnutí a jeho nové identity. Formování způsobu, jakým mezinárodní komunita hnutí chápe je totiž pro legitimitu této nové identity klíčové.

Takové interpretaci odpovídá i naše zběžné šetření distribuce filmu, v rámci něhož jsme zjistili, že byl snímek představen na mnohých filmových festivalech v Evropě a Latinské

Americe a distribuován za pomoci bolivijské ambasády. Detailní šetření distribuce tohoto snímku by nám mohlo otevřít další pole výzkumu a odpovědět na otázky po tom, jakými cestami se podobné vyjednávání etnických hranic šíří.

V limitovaném rozsahu naší práce jsme však mohli vyslovit ještě úvahu nad vizuální reprezentací bolivijské tematiky. Kromě etnicky angažované kamery, která se soustředila zejména na zachycení indiánské složky populace a vytvoření dojmu „indiánské Bolívie“ jsme konstatovali výrazně exotizující přístup. Vizuální stránka filmu odkazuje na autorův subjektivní pohled na „jiné“ a na vytváření exotického objektu pozorování podobně jako tomu je v klasické etnografické kinemagorafii nebo v cestopisných filmech. Bolívie je zde prezentována tak, jak to západní divák očekává, způsobem, který naplňuje klišé cestovních kanceláří. Je tomu tak proto, že autora „zrazují“ vlastní kulturní stereotypy a exotizující pohled se zde objevuje jako potvrzení autorovy přítomnosti a „západního“ pohledu na Bolívii? Nebo je tomu tak proto, že se autor vědomě snaží vzbudit divákův zájem představením exotických a vzrušujících vizuálních témat a vědomě pracuje s diváckými emocemi za účelem účinnější propagace daných etnicko-politických reprezentací?

Podobně jako otázky recepce filmu *Abya Yala* různými kategoriemi diváků, ilustrované přílohou č. 1, přesahují i výše uvedené úvahy rámec naší práce. Otevírá se nám s nimi ale další možné pole výzkumu, v rámci kterého bychom mohli danou problematiku dále prohlubovat.

Příloha č. 1

Abya yala es nuestra

Tento text píše pro Šárku Malou pro účely její diplomové práce, kterou bude obhajovat na katedře kulturologie Filosofické fakulty Univerzity Karlovy. Ve své práci se zabývá dokumentárním filmem Patricka Vaniera *Abya yala es nuestra* a poprosila mě, abych jí napsala pár poznámek k tomuto filmu. Požádala mě o pár prvních dojmů z filmu, bez nějaké hlubší analýzy. Já sama se dějinami Bolívie nijak nezabývám a bohužel mi chybí znalosti místních dějin, abych mohla dokument posoudit v širším kontextu. Tímto jí tedy mohu poskytnout jenom pár osobních postřehů.

Dokument se podle mého snaží ukázat, jaké události předcházely volebnímu vítězství socialistické strany MAS a zvolení Evo Moralese prezidentem Bolívie. Činí tak prostřednictvím vyjádření různých osobností, politických činitelů Bolívie, zástupců různých společenských institucí, novinářů i běžných občanů. Opozice se ke slovu nedostává prakticky vůbec, o případné kritice se dozvídáme pouze velmi málo a zprostředkovaně. Jestliže skutečně bylo cílem filmu najít vysvětlení tohoto volebního vítězství, tak se to myslím podařilo celkem srozumitelným způsobem. Jelikož opozice ve filmu nemá žádný prostor, tak nezasvěcenému divákovi, jako jsem já, připadá, že to prakticky ani jinak dopadnout nemohlo.

Zajímavé na filmu je, že klade velký důraz na kulturní dějiny země. Leitmotivem celého filmu jsou oslavné zmínky o hnutí za emancipaci domorodých obyvatel. Jak z dokumentu vyplývá, tak v Bolívii žije doposud na třicet domorodých kmenů, které stále udržují svoji vlastní kulturu. Je zde idealisticky popisováno jejich původní harmonické společenské uspořádání i soužití s okolní přírodou, historicky poprvé narušené příchodem španělských kolonizátorů a pokračující ovládnutím strategicky významných přírodních nalezišť úzkou vrstvou obyvatelstva a nadnárodními společnostmi.

Objektivně je potřeba řešit problém země s velmi bohatými nalezišti nerostných surovin, kde ovšem většina původního obyvatelstva žije v chudobě a ještě v nedávné době byla výrazně diskriminována pro svůj původ.

Začíná se rozvíjet hnutí za emancipaci domorodých obyvatel a v tento moment začíná stoupat hvězda Evo Moralese, který se jeví jako velmi schopný komunikátor. Prezentuje se jako ten, který rozumí problémům svých lidí, sám se velmi hrdě hlásí ke svému domorodému původu. Je mistrem plamenných projevů, v dokumentu se podařilo vystihnout atmosféru předvolebních masových shromáždění, kde nikdy nechybí folklórní vystoupení domorodých obyvatel. Sám Morales, jako obhájce hnutí pěstitelů koky se na těchto shromážděních téměř vždy objevuje s věncem spletených z listů této rostliny kolem krku. Neopomene zdůraznit její kulturní význam pro obyvatele Bolívie a zároveň se vymezuje proti politice „imperialistických“ Spojených států, které spojují pěstování koky výhradně s obchodem s drogami. Jako jeho nejbližší spolupracovník je šikovně vybrán Alvaro García Linera, který jako prototyp „univerzitně vzdělaného bílého muže“ má demonstrovat, že strana MAS má hájit zájmy veškerého obyvatelstva. Vtipně svoji politiku definují jako politiku „ponča a kravaty“. V dokumentu se objevují nadšená vyjádření občanů, kteří volí svého domorodého prezidenta. Znárůdnování, které následuje po volebním vítězství, je prezentováno jako návrat k tradici kolektivního hospodaření, které vždy bylo vlastní domorodým kmenům.

Myslím, že dokument otvírá velmi zajímavou otázku, jaký společenský systém je vhodný pro zemi, která musí řešit soužití tolika kulturně i společensky rozdílných skupin obyvatel, kde se navíc hovoří více než třiceti různými jazyky. Kde se obyvatelé tolika rozdílných kmenů dokázali spojit v hnutí za práva „indiánů“, jakkoliv se s tímto označením neztotožňují a uvědomují si svoji vzájemnou rozdílnost. Evo Morales svými populistickými vystoupeními dokázal domorodé kmeny spojit získat většinu obyvatel na svoji stranu. Tímto začal svůj socialistický experiment.

Myslím, že na tento dokument by měl navázat další, kde by měli dostat prostor také kritici tohoto systému a kde by se ukázalo, jak bude tento model v Latinské Americe úspěšný. V dokumentu zazní nesouhlas s kritikou tohoto systému, podle kterého se takto země vrací o pár set let zpět ve svém vývoji. To je podle mě dost zajímavý moment. Já bych brala tento dokument jako úvod do místní problematiky, který by získal na významu, pokud by následoval další díl, kde by se zastánci systému i odpůrci mohli setkat v otevřené diskusi. Ani netuším, jestli je to vůbec možné, zda by potom odpůrci měli ve své zemi problémy? Po našich vlastních zkušenostech se socialismem je nedůvěra myslím na místě.

V Praze dne 7.8.2012, Bojana Škaroupková

Příloha č. 4

Číslo sekvence	Čas počátku sekvence	Postavy v sekvenci, místo a čas.	Vizuální a zvukový obsah sekvence	Citace	Celkový čas sekvence v sekundách
1	0 : 02	Evo Moralese na tribunách při oslavách vítězství MAS ve volbách v roce 2005.	Evo Morales skanduje a dav mu odpovídá – “Ať žije!”	“Ať žije bolivijský lid!” “Ať žije lid z Cochabamby!” “Ať žijí Aymarové!” “Ať žije MAS!” “Ať žije osvobození bolivijského lidu!” “Kawasachun koka!”	0: 22
2	0:24	Příprava Aymarů na pochod ke “korunovačnímu” místu na ceremoniál uvedení do funkce prezidenta Moralese. Neupřesněné místo na Altiplanu brzy ráno.	Vizuální složka: shromáždění Aymarové v tradičním oblečení, v pozadí stany, aymarský muž troubí na roh, transparenty. Detailní portréty tváří Aymarů. Textová složka: Titulky – název filmu, režie a citát Edouarda Glissanta	“Abya Yala ... es nuestra!!” (název filmu) “ <i>Způsob, jakým můžeme odolávat globalizaci není v jejím popření, ale v tom, že ji budeme chápat jako součinn všech možných jednotlivin a, když si uvědomíme, že pokud jedna z těchto součástí bude chybět, nebude pro nás globalizace tím, čím by měla být.</i> Edouard Glissant, francouzský karibský spisovatel.” Nápis na transparentu: “Podporujeme indiánské hnutí.”	1: 14
3	1: 38	Aymarský muž mluví v aymarštině se španělskými titulky. Na Altiplanu brzy ráno. (stejně místo jako v předchozím záběru)	Vizuální složka: muž v tradičním aymarském oblečení. V pozadí altiplano a stanový tábor, přecházející postavy Aymarů. Verbální složka: muž hovoří o zvolení Evo Moralese prezidentem.	“Morales tak dlouho bojoval, až se z něj stal Prezident.”	1: 08
4	1: 46	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Ulice neznámého bolivijského města.		0: 13

			Prezidentská kampaň. Skupina rychlých záběrů na nápisy, reklamy, portréty na zdi z prezidentské kampaně, opoziční strana Podemos zastoupena jen dvakrát. Zvuková složka: tradiční bolivijská hudba.		
5	1: 59	Hrstka neznámých skandujících na ulici.	Vizuální složka: v záběru několik kamer, skandující jsou oblečeni do barev MAS. Bez komentáře.	“Evo, Evo, Evo!”	0: 04
6	2: 03	Tisková konference s novináři, v popředí E. Moralese a García Linera. Dne 20. 12. 2005.	Vizuální složka: v pozadí transparent MAS a indiánští účastníci konference. V průběhu sekvence záběr na lístky koky na indiánské látce zřejmě na stejné konferenci. Textová složka: titulek. Verbální složka: Evo Morales vysvětluje jak vzniklo hnutí MAS.	Titulek: “Evo Morales, zvolený prezident Bolívie.” Komentář: “MAS byl zrozen z boje za koku a z boje za zemi a teritorium.” (tyto dva boje) “probudily bolivijský lid a učinily aby na sebe vzal zodpovědnost nejen odborovou a komunitní, ale i politickou.”	0: 17
7	2:23	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: La Paz. Pohlednicové záběry a momentky z ptačí perspektivy i z ulic La Pazu. Zvuková složka: asynchronní tradiční indiánská bolivijská hudba.		0: 16
8	2: 39	Tatáž tisková konference s novináři jako v sekvenci č. 6, v popředí E. Moralese a García Linera. Dne 20. 12. 2005.	Vizuální složka: záběr na fotoaparáty a kamery novinářů, záběr na Evo Moralese a García Linera u mikrofonů. Stejně pozadí, jako v předminulé sekvenci. Verbální složka: Evo Morales deklaruje program nacionalizací přírodních zdrojů –	Titulek: “Tisková konference. Povolební. 20. 12. 2005.” Evo Morales: “ Znárodníme přírodní zdroje, zemní plyn a fosilní paliva. Nebudeme znárodnovat vlastnictví nadnárodních korporací.”	0: 08

			zemního plyn a fosilních paliv.		
9	2: 47	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Záběry La Pazu z jedoucího auta. V popředí momentky tržiště, aymarů a aymarských látek. V pozadí lidé v “západním” oblečení. Zvuková složka: tradiční hudba asynchronně.		0: 10
10	2: 57	Tatáž tisková konference s novináři jako v sekvenci 6, v popředí E. Moralese a García Linera. Dne 20. 12. 2005.	Vizuální složka: tatáž jako v sekvenci č.6. Téma mezinárodních vztahů se Spojenými Státy – Morales prosí o respekt bolivijských politických procesů.	“K tématu Spojených států. Pokud je to demokratická vláda, musí respektovat suverenitu našeho lidu.”	0: 08
11	3: 05	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: La Paz, život na ulici. Portréty Aymarů. Zvuková složka: tradiční hudba asynchronně.		0: 09
12	3:14	Tatáž tisková konference s novináři jako v sekvenci 6, v popředí E. Morales a García Linera. Dne 20. 12. 2005.	Vizuální složka: Evo Morales, detailní portrét. Verbální složka: Téma mezinárodních vztahů se Spojenými Státy. Zvuková složka: zvonění mobilního telefonu asynchronně.	“Dialog a diplomacie byly vždy nejlepší cestou k vyřešení vnitřních i vnějších problémů. Jsme pro dialog. Ale chci vás upozornit: Nebude zde diplomacie podřízenosti a ponížení”.	0: 18
13	3: 32	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Ulice La Pazu. Záběr na kostel, trh, portréty indiánů. Zvuková složka: tradiční hudba asynchronně.		0: 06
14	3: 38	Tatáž tisková konference s novináři jako v sekvenci 6, v popředí E. Moralese a García Linera. Dne 20. 12. 2005.	Vizuální složka: v pozadí transparent MAS a indiánští účastníci konference. Verbální složka: vymezení tématu koky. V druhé části sekvence: Vizuální složka:	“Když slyšíme mluvit o koce, jako by se nepřímou mluvilo o kokainu. Koka není kokain. A proto producent koky (<i>cocalero</i>) není narkotrafikant.” “Není možné, aby byla koka depenalizována pro Coca-	0: 15

			<p>Nejasné místo v lese. V popředí přenosné rádio, v pozadí pracující cocalero. Záběr na indiánku sušící kokové lístky.</p> <p>Zvuková složka: z rádia pokračuje deklarace vládního programu Evo Moralese přenášená rozhlasem z tiskové konference. Synchronní zvuk.</p>	Colu a penalizována pro kulturu zemí Latinské Ameriky.”	
15	3:53	Sekvence bez komentáře.	<p>Vizuální složka: Na ulici, tržiště. Dav lidí, někteří oblečení do tradičního oděvu.</p> <p>Zvuková složka: tradiční indiánská hudba. Asynchronně.</p>		0: 09
16	4: 02	Tatáž tisková konference s novináři jako v sekvenci 6, v popředí E. Moralese a García Linera. Dne 20. 12. 2005.	<p>Vizuální složka: detailní portrét Evo Moralese.</p> <p>Verbální složka: Evo Morales hovoří o tématu indiánského hnutí.</p>	“Pokud Bolívie nevyřeší indiánské téma, nikdy nebudeme moci vyřešit témata politická, sociální, ekonomická, kulturní.”	0: 08
17	4:10	Sekvence bez komentáře.	<p>Vizuální složka: Náměstí neznámého města. V popředí indiánská žena. Zpomalený záběr na indiánku etnika aymara, v tradičním oděvu, jak přebíhá náměstí. Zvuková složka: tradiční hudba asynchronně. Bez komentáře.</p>		0: 10
18	4:20	Ptačí pohled na La Paz. Zoom zpátky.	<p>Vizuální složka: titulky. obecné informace o Bolívii: počet obyvatel, hlavní město, nejvyšší a nejnižší bod. Bez komentáře.</p>	Titulky: “Bolívie. 8 989 046 milionů obyvatel. Hlavní město: La Paz. Nejvyšší bod: 6 542 m.n.m. Nejnižší bod: 90 mm.”	0: 08
19	4:28	Skandující dav přichází na předvolební mítink na tribuny stadionu v Cochabambě, 15. 12.	<p>Vizuální složka: postavy oblečené v barvách MAS. Někteří mají kolem krku věnec</p>	“ Je to cítit, je to cítit, Evo Prezidentem!” (“ <i>Se siente, se siente, Evo presidente!</i> ”)	0: 05

		2005.	z kokových lístků. Transparenty. Zvuková složka: skandování.		
20	4:33	Neznámý muž mluví na kameru dne 15. 12. 2005 v Cochabambě.	Vizuální složka: v popředí neznámý muž. V pozadí vlajka hnutí MAS a ruch na ulici. Textová složka: titulek. Verbální složka: Historický význam výsledku voleb.	Titulek: “ Cochabamba, 15. 12. 2005” Neznámý muž: “ V Bolívii to nejsou ledajaké volby. Jde o to, že po 180 letech historie bolivijské republiky kandiduje poprvé na presidentskou funkci indián Aymara. Protože vždy nám vládla stále stejná kreolská oligarchie španělského původu.”	0: 20
21	4:53	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Záběr na starou černobílou fotografii bolivijské oligarchie. Kolektivní fotografie zřejmě z počátku dvacátého století. Elegantně oblečení bílí muži v tropickém lese s koňmi. Zvuková složka: doprovod kytary.		0: 04
22	4: 57	Socioložka Mirna Cuentas ALARCON. Neznámé náměstí s parkem.	Vizuální složka: socioložka v popředí, v pozadí náměstí. Záběry na koloniální kresby - vyobrazení původních obyvatel. Verbální složka: Existence etnik v Bolívii před dobytím Bolívie Španěly. Zvuková složka: doprovod kytary jako v sekvenci č. 22.	“Možná je zajímavé připomenout, že prostor, který dnes zaujímá Bolívie byl dřív obydlen kulturami, které měly svůj způsob života, způsob využívání zdrojů. V určitém okamžiku se tyto kultury začínají dezintegrovat. A existuje několik hypotéz o příčinách této dezintegrace.”	0: 28
23	5: 25	Gualberto Choque YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La Pazu (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>). V neznámé kanceláři.	Vizuální složka: v popředí Gualberto Choque YAHUSI, v pozadí zavřené dveře. V průběhu jeho intervence se objevuje záběr indiánských žen vedoucích lamy ze starého dokumentárního filmu.	Titulek: “Gualberto Choque YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La Pazu (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>). “ “ Naši předkové vždy žili komunitárním životem, v kolektivu. Všechny potřeby uspokojovali a řešili v kolektivu. To je ten způsob	0: 32

			Verbální složka: život předků byl životem v kolektivu – <i>ayllu</i> , <i>marca</i> . Textová složka: titulek.	Života. Taková je komunita. Španěl jim říkal “komunita”, ale naši předkové je nazývali <i>ayllu</i> a <i>marca</i> . Žili v té logice, že všechno sdíleli. Až dodnes toto jméno komunity nezmizelo.”	
24	5: 57	Předvolební mítink MAS na stadionu v Cochabambě, 15. 12 2005. Na scéně kytarista a zpěvák.	Vizuální složka: hudebníci i ostatní osoby na stadionu nosí barvy MAS. V pozadí skandující dav, vlajky panindiánského hnutí (<i>wiphala</i>). Záběry na skandující davy na stadionu. Zvuková složka: synchronně píseň ze scény.	“Evo, Evo, prezident Bolívie!”	0:10
25	6: 07	Neznámý muž ze sekvence 21. Stejně místo.	Vizuální složka: v popředí neznámý muž. V pozadí vlajka <i>wiphala</i> . Verbální složka: Volba Evo Moralese prezidentem značí znovunalezení národního sebevědomí.	“ Pokud bude Evo prvním indiánským prezidentem v Latinské Americe, my, Bolivijci, znovu získáme své sebevědomí, naši kulturu, naši kulturní hrdost, která byla po staletí vnitřního i vnějšího kolonialismu rasistických elit pošlapávána.”	0: 23
26	6:30	Adolfo TUNUPA, šaman z Copacabany. Neznámé místo	Vizuální složka: v popředí Adolfo TUNUPA, v pozadí indiánská látka neznámého původu. Textová složka: titulek. Verbální složka: volbou Moralese končí 500 let útisku indiánů	Titulek: “Adolfo TUNUPA, šaman z Copacabany.” “Pět set let útlu, za pět set let jsme ztratili naše čisté, krásné a harmonické náboženství a vnutili nám cizí náboženství.”	0:18
27	6:48	Socioložka Mirna Cuentas ALARCON. Neznámé náměstí s parkem.	Vizuální složka: stejně jako v sekvenci č. 23. Záběr na starou fotografii shromážděných klečících indiánů v kostele. Verbální složka: kulturní uniformizace v misiích.	“Když přijíždí misionáři, shromažďují tyto skupiny a uniformizují jazyk.”	0:11
28	6:59	Pedro PINTO, bývalý indiánský vůdce etnika	Vizuální složka: Pedro PINTO v popředí, v	“Chiquitanové měli více než 40 kmenů, kdy každý kmen	0:19

		Chiquitanos. Neznámé místo.	pozadí tropické rostliny. Záběr na dobovou černobílou fotografii indiánských dětí v souboru a jezuitů. Textová složka: jméno a funkcí. Verbální složka: vliv misí na život původních obyvatel.	měl svůj dialekt. Ale když přijeli jezuité, říkali jim: “neměli byste žít takhle, jste divocí, barbarští”, prostě jim říkali všechno možné.”	
29	7:20	David Choquehuanca CÉSPEDES, Ministr zahraničních věcí. Neznámé místo.	Vizuální složka: David Choquehuanca CÉSPEDES v popředí, v pozadí knihovna. Záběry na staré černobílé “etnografické” fotografie indiánů. Textová složka: jméno a funkce. Verbální složka: formy organizace původních obyvatel.	“Měli jsme své formy organizace, které nejen garantovaly rovnováhu mezi mužem a ženou, harmonický život mezi lidmi ale také mezi lidmi a přírodou. To je to, co hledáme.”	0:24
30	7:44	Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO. Neznámé místo.	Vizuální složka: Augusto JAUREGUI v popředí, v pozadí zeď s popínavými rostlinami. Záběry na staré černobílé “etnografické” fotografie indiánů. Textová složka: jméno a funkce. Verbální složka: Kolonialismus a útlak indiánů.	“Indiáni, kteří se nějakým způsobem uchýlí do misí ztratí potom své formy organizace, své způsoby kontaktu s tímto rámcem, který je pro ně určitou ochranou a střetnou se s celou tvrdostí španělské koloniální moci, která od nich požadovala bezplatnou pracovní sílu, desátky a pracovní účast na rozvíjení svého vlastního koloniálního projektu.”	0:28
31	8:12	Gualberto Choque YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La Paz (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>). Stejně místo jako v sekvenci č. 24.	Vizuální složka: stejně jako v sekvenci č. 24. Verbální složka: Drancování přírodního bohatství Bolívie v koloniální éře.	“A v rámci této predátorské logiky pomohlo bohatství, které jsme měli v této části země, rozvinuli právě ten kapitalismus, před kterým se třese ještě teď.”	0:11
32	8:23	Neznámý muž ze sekvence 21. Stejně místo, 15. 12. 2005.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 21. Verbální složka: Evo Morales zastupuje	“Volit Eva je volit Bolívii. Pro život v hrdé vlasti bez nutnosti sehnout hlavu a snášet znevažování a	0:12

			hrdou Bolívii.	ponižování v naší vlastní zemi. To je ten rozdíl, přátelé. »	
33	8:35	Stejně místo jako v sekvenci č. 25. Předvolební mítink MAS na stadionu. Na scéně kytarista a zpěvák.	Vizuální složka: Záběry davů, vlajky <i>wiphala</i> , barvy MAS, transparenty. Zvuková složka: synchronně píseň ze scény.	“ Politický nástroj bolivijské hnutí za socialismus (MAS).” “Evo, Evo, prezident Bolívie.”	0:22
34	8:57	Neznámý muž mluví na kameru dne 15. 12. 2005	Vizuální složka: v popředí neznámý muž, drží v ruce vlajku MAS. V pozadí městské prostředí, ulice. Transparenty. Manifestace. Verbální složka: Volit Eva Moralese je volit hrdou Bolívii. (<i>Bolivia digna.</i>)	« Tolik let jsme byli podrobni neoliberalisty, kteří dokonce studovali na univerzitách ve Spojených státech a v soukromých školách. Ale co se tam naučili? Jen drancovat naši zemi. A dnes je slavný den. Tuto neděli budeme mít nového vlastního prezidenta. »	0 : 22
35	9 :19	Předvolební mítink MAS jako v sekvenci č. 25. Pozdní odpoledne. Davem se prodírá Evo Morales a García Linera.	Vizuální složka: zpěváci, davy, vlajky a transparenty, ohňostroj. Zvuková složka: skandování.	“ Je to cítit, je to cítit, Evo prezidentem!”	0 :28
36	9 :47	García LINERA na stadionu při předvolebním mítinku MAS, Evo Morales v pozadí. Stejně místo a čas jako v sekvenci č. 25.	Vizuální složka : García LINERA v popředí v civilním obleku, na krku má věnce z lístků koky a květin. V pozadí tribuny naplněné fanoušky MAS, transparenty. Záběr na Evo Moralese, který si bere mikrofon. Textová složka : titulek. Verbální složka : Skončilo 500 let útisku a diskriminace indiánů !	Titulek : “García LINERA, kandidát na Vice-prezidenta.” « Pět set třináct let útisku, disriminace a zneužívání indiánských populací : aymarů, quechuů, dnes končí. Poprvé v Latinské Americe, poprvé od povstání Manko Inky, Tupaka Katari, Sarateho Mirky, dnes hrdě řekne Bolívie světu a Latinské Americe, že máme prvního indiánského prezidenta vlasti, kterým bude přítel Evo Morales Ayma. »	0 :44
37	10 :31	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Pohled z letadla na bolivijská pohoří, jezero Titicaca, lamy, indiány. Zvuková složka:		0:20

			bolivijská tradiční hudba. Bez komentáře.		
38	10:51	Neznámý muž na manifestaci. Neznámé místo.	Vizuální složka: v popředí neznámý muž, drží transparent s fotografií Evo Moralese. V pozadí manifestace, indiáni. Textová složka: nápis na transparentu. Verbální složka: Význam volby Moralese.	Nápis: “Pro čest a hrdost.” “V momentě, kdy se objevuje přítel Evo Morales, planeta se dozvídá, že existují národy, které chtějí být svobodné, které už nechtějí být utlačované.”	0:12
39	11:03	Eduarda GALEANO, uruguajský spisovatel. Projev z tribun. Oficiální vstup E.Moralese do funkce 21. 1. 2006.	Vizuální složka: Eduarda GALEANO na tribuně, v pozadí chudinská čtvrť. Záběry ze starých dokumentárních filmů z počátku století – bolivijská ulice, indiáni a bílí koloniální obyvatelé. Textová složka: jméno a profese. Verbální složka: Kolonialismus a ponížení indiánů	“Všechny panamerické ústavy shodně odepřely občanská práva ženám, indiánům, černochům, chudým. Byly to ústavy utvořené málo jedinci pro velmi málo jedinců a vytvořily národy, ve kterých většiny byly – a mnohdy stále jsou – prokleté.”	0:26
40	11:29	Guido Cheumiray ROJAS, ředitel TEKO indiánského etnika Guaraní. Neznámé místo.	Vizuální složka: portrét Guido Cheumiray ROJAS, pozadí rozostřené. Záběry na současnou vesnici etnika Guaraní. Textová složka: jméno a funkce. Verbální složka: Indiáni jsou zapomenutí oficiální historiografii	“Prakticky jsme byli zapomenuti oficiální historií. Zkusili nás nechat zmizet. Nikde se nevypráví o vědě, technologii, kultuře Guaraní. Jazyk, náboženství zmizely z národního kontextu.”	0:20
41	11:49	Stará černobílá fotografie indiánských dětí posazených na zemi před neznámou budovou.	Zvuková složka: kytarová hudba. Bez komentáře.		0:11
42	12:00	Socioložka Mirna Cuentas ALARCON. Stejně místo jako v sekvenci č. 23.	Vizuální složka: jako v sekvenci č. 23. V průběhu komentáře záběry na staré černobílé fotografie La Pazu.	“Neměli právo volit, neměli právo na vzdělání, byli vyloučeni, navíc neměli ani právo na přístup na určitá místa ve městských zónách stylem “a, co tady dělá ten	0:31

			Verbální složka: diskriminace původních obyvatel v koloniální éře.	Indián??"	
43	12:32	Manuel PEÑA, prezident indiánské konfederace Chiquitanů. Neznámé místo.	Vizuální složka: v popředí Manuel PEÑA, v pozadí neznámá budova. Textová složka: jméno a funkce. Verbální složka: diskriminace původních obyvatel v koloniální éře. Zvuková složka: kytarová španělská hudba.	"Kupovali si lidi a posílali je pracovat 300 kilometrů odtud s latifundisty na práci na gumě. »	0: 09
44	12:41	Guido Cheumiray ROJAS, ředitel TEKO indiánského etnika Guaraní. Místo stejné jako v sekvenci č. 41.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 41. Verbální složka: diskriminace původních obyvatel v koloniální éře.	"Odváděli je jako dobytek, obklopené lidmi na koních."	0:05
45	12:46	Manuel PEÑA, prezident indiánské konfederace Chiquitanů. Neznámé místo.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 44. Záběry na fotografie z koloniálního období. Verbální složka: diskriminace původních obyvatel v koloniální éře.	"Naši prarodiče a předkové, někteří ještě stále žijí, byli podřízeni nuceným pracem ve dne v noci v tropickém lese."	0:13
46	12:59	Guido Cheumiray ROJAS, ředitel TEKO indiánského etnika Guaraní. Místo stejné jako v sekvenci č. 41.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 41. Záběr na novinový článek o novodobém otroctví bolivijských indiánů. Verbální složka: diskriminace původních obyvatel v koloniální éře.	"Otroctví bylo v Bolívii prakticky legalizované. A tato situace pokračuje. Už čtrnáct let upozorňujeme, že právo na svobodu je jedno z lidských práv, kterému se věnuje nejméně pozornosti."	0:13
47	13:12	Nelly ROMERO, předsedkyně valné hromady etnika Guaraní. Neznámé místo a čas.	Vizuální složka: v popředí Nelly ROMERO, pozadí neznámé. Černobílý záběr na pracující aymarské ženy. Nakládají na kolečko kamení holýma rukama.	"Všechna indiánská etnika jsme diskriminováni, možná nezávisle na jazyce, kultuře, zvycích. Máme společného jmenovatele, diskriminaci, chudobu spojenou s našimi pány."	0:20

			Verbální složka: Indiáni žijí v bídě a jsou diskriminováni.		
48	13:32	Verónica GUILIPÁN, zástupkyně etnika Mapuche z Argentiny	Vizuální složka: v popředí Verónica GUILIPÁN. Pozadí neznámý dům. Textová složka: jméno, popis. Verbální složka: Původní obyvatelé žádají větší participaci ve veřejném prostoru.	“Vždy, když jsme jako původní obyvatelé žádali o uznání naší existence, našich základních práv, říkali jsme, že státní struktury se musí změnit a otevřít se možnosti nového dialogu a vztahu, ve kterém budeme mít jako instituce původních obyvatel prostor na započítání organizace veřejné politiky, kterou žádáme.”	0:28
49	14:00	David Choquehuanca CÉSPEDES, Ministr zahraničních věcí	Vizuální složka: v popředí David Choquehuanca CÉSPEDES. V pozadí knihovna. Černobílé záběry na původní obyvatelé na trhu. Verbální složka: v Indiáni nejsou mrtví. Necítí se být příslušníky národa.	“Dominantní třída nebyla schopna vytvořit ten pocit příslušnosti k bolivijskému národu. My stále říkáme, že jsme Aymarové, Guaraníové říkají, že jsou Guaraní, Chiquitanové říkají, že jsou Chiquitanové. Pro nás je účast ve volbách a velká podpora v nich znamená, že nejsme mrtvi.”	0:25
50	14:25	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Sled krátkých záběrů krajiny, města, lidí a zvířat. Zvuková složka: tradiční bolivijská kytarová hudba. Bez komentáře		0:32
51	15:08	Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 31. Záběr na mapu světa a zoom na Bolívii. Verbální složka: Výsledky posledního sčítání lidu. Zvuková složka: stejná jako v sekvenci č. 51.	“Z posledním sčítání lidu národního statistického úřadu vyplývá, že přibližně 70% bolivijské populace přiznalo svůj indiánský původ.”	0:11
52	15:19	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Sled krátkých záběrů indiánů v různém prostředí. Zvuková složka: stejná jako v sekvenci č. 51.		0:10

			Bez komentáře		
53	15:29	Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 31. Záběr na mapu světa a zoom na Bolívii. Verbální složka: Etnické rozdělení Bolívie: Aymarové (Altiplano) a Quechuové (Tropická východní část země)	“Jsou tu dva prostory, západní, který je hlavně andským světem, mluvím o Quechuech, Aymarech a Urech, mají, podle mého názoru, blíže k mocenské logice. A máme neandskou oblast, kde je přibližně třicet kultur, možná více, které zůstaly v tichosti až do roku 1994. V tomto roce Indiánská konfederace bolivijského východu (CIDOB) učinila návrh, který v té době byl úplně bláznivý. Je to první organizace, která mluví o ustanovení Ústavního shromáždění.”	0:47
54	16:16	Neznámý muž mluví na kameru. Manifestace v neznámém městě.	Vizuální složka: v popředí neznámý muž mluvící na kameru, za ním jiný neznámý muž drží transparent s fotografií Evo Moralese. Verbální složka: Indiáni vyhrájí volby i v ostatních zemích.	“My indiáni vyhrájeme, Aymarové, Quechuové, a doufejme, že v ostatních zemích je napadne to samé, budou mít to štěstí a vyhrájí volby a všichni indiáni a původní obyvatelé těchto zemí se dostanou k politické moci.”	0:14
55	16:30	Evo MORALES na tribunách. Předvolební mítink MAS.	Vizuální složka: Evo Morales v popředí s věnci květin a koky kolem krku. Verbální složka: Indián prezidentem. Zvuková složka: v pozadí smích. Asi synchronní zvuk.	“Když někteří říkají, i přítel García Linera, indián bude prezidentem, mezinárodní tisk se ptá, jaký bude tento Indián. Bude mít peří, bude divoký? Jak nás považují za divoké, za zvířata, teď se jdou podívat na divocha s peřím.”	0:17
56	16:47	Gualberto Choque YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La Paz (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>)	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 24. Verbální složka: “Indián” je despektivní pojem.	“Proč nám říkají “Indiáni”? Protože se Kolumbus spletl. Myslel si, že dojel do Indie. A despektivním způsobem nám říkají Indiáni, nám všem, kteří žijí v Amerikách.”	0:11
57	16:58	Evo MORALES. Předvolební mítink MAS.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č.56. Verbální složka: Jsme lidé jako ostatní.	“Nejsme ani divocí, ani nenosíme peří, jsme lidské bytosti stejně jako jakýkoli občan země.”	0:08
58	17:06	Gualberto Choque	Vizuální složka: stejná	“Jestli nás jako “Indiány”	0:35

		YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La Pazu (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>)	jako v sekvenci č. 24. Verbální složka: Označení “Indián” se ale také stalo paradoxně hybatelem celo-amerického hnutí za práva indiánů	pošlapávali, právě jako “Indiáni” teď zvedáme hlavu. Ne proto, že by se nám toto jméno líbilo, ale proto, že je to otázka... například můžeme říci Aymarové všech zemí spojte se!, ale přijdou jen Aymarové, Quechuové, Yurakaresové, Movimanové nepřijdou. Ani Apačové, ani Mapuchové z Jihu, nikdo nepřijde. Ale když řekneme “Indiáni”, všichni nastraží uši. Proto to je politický výraz, který dává věci do pohybu. Proto ho nezavrhuje, ale ani ho jako takový nepřijímáme.”	
59	17:41	Pochod indiánů Aymara. Stejně místo jako v sekvenci č. 2.	Vizuální složka: Aymarové v tradičním oblečení, <i>wiphaly</i> , transparenty. V pozadí stany. Bez komentáře Zvuková složka: tradiční aymarská flétnová hudba.		0:44
60	18:25	Gualberto Choque YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La Pazu (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>)	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 24. Záběry ze starého černobílého filmu z dívčí klášterní školy. Verbální složka: Vzdělávání indiánů.	“Vzdělání, které nám dali nebylo nikdy vzděláním. Jednoduše nás naučili uznávat něco, co není naše. Nevzdělávali nás s ohledem na nás sociální kontext a kulturu, neexistovalo takové vzdělání. Naučili nás, že otec, který za vás bojuje, který se obětuje v tropickém lese a je schopný dát svůj život za své děti, to není hrdina. Hrdinou je ten, který přichází zabíjet a znásilňovat ženy. Hrdina je vždycky bílý, nikdy nemůže mít tu samou barvu, jako ty. Takže tohle jsou ty věci, co nám přinesli.”	0:40
61	19:05	Christina CHOQUE, předsedkyně Agrární konfederace CSUTCB.	Vizuální složka: Christina CHOQUE v popředí s tradičním	“Je třeba vzkřísit náš jazyk, naši kulturu, naše teritorium. Odkud jsme? Je třeba to	0:11

		Neznámé místo.	aymarským kloboučkem.	vědět. Někdy člověk zapomene. To se stalo.”	
62	19:16	“Sergio” - mládež MAS, El Alto. Neznámé místo.	Vizuální složka: “Sergio” v popředí. V pozadí transparent v barvách <i>wiphaly</i> s nápisem.”Ústavní shromáždění” Verbální složka: dědictví v krvi.	“Dědictví, které si my mladí neseme není dědictvím, které se zrodilo včera nebo v nějaké knize nebo v nějakém filmu, je to dědictví, které si neseme v krvi.”	0:12
63	19:28	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Záběry na různá zobrazení vůdců indiánských povstání. Bez komentáře. Zvuková složka: Tradiční indiánská hudba.		0:13
64	19:41	Alvaro García LINERA, na prvním setkání Amerických indiánských vůdců v La Pazu, 20.1.2006	Vizuální složka: v popředí García LINERA. Záběry z černobílého filmu indiánských slavností. Textová složka: jméno, funkce. Verbální složka: Současné probuzení indiánských hnutí. Zvuková složka: Doprovodná hudba z počátků kinematografie.	“Alvaro García LINERA, bolivijský vice-prezident.” “Od šedesátých let jsme v Bolívii svědky nového probuzení indiánských hnutí. Indiánská hnutí prošla procesem mizení a ilegality, ne, že by zmizely, ale vyvýtely se pod zemí, pod stromy, pod horami, pod řekami se organizovalo indiánské hnutí a v určitém okamžiku se znovu objevilo a stalo se velehorami, větrem, sluncem a dnem.”	0:40
65	20:19	Verónica GUILIPÁN, zástupkyně etnika Mapuche z Argentiny. Neznámé místo.	Vizuální složka: Verbální složka: Mezinárodní vs. lokální etnická politika.	“Na mezinárodní úrovni existuje rámec uznání, velmi důležitý legální rámec mezinárodních indiánských práv. Existuje také na regionální úrovni. Nejvážnějším problémem je, že neexistuje politická vůle na vytváření veřejné politiky aplikace a vykonávání těchto práv na lokální úrovni.”	0:16
66	20:37	Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO.	Vizuální složka: jako v sekvenci č. 31 Záběry z násilných manifestací. Neznámé místo. Verbální složka:	« Pokud je indiánský svět schopen uvědomit si svou politickou moc, může vyhrát prostory daleko snáze než v otevřeném boji, v boji s vlastníky půdy, který může	0 :28

			Indiáni jsou reálnou politickou silou.	být dokonce násilný. Původní obyvatelé vědí, že jejich moc, a moc, kterou jim dává demokracie je daleko přímější cestou k vykonávání státní moci. »	
67	21 :05	Daniel Millan GUTIERREZ, člen rady původních obyvatel Potosí. Neznámé místo.	Vizuální složka: Daniel Millan GUTIERREZ. Záběry zřejmě náboženského obřadu. Verbální složka: Jednota původních obyvatel.	« Jsou tu indiáni, kteří stále koordinují mezi nimi máme dohodu s přáteli z východní části země a to je síla celého indiánského hnutí, abychom nechali slyšet naše požadavky. »	0:15
68	21:20	Guido Cheumiray ROJAS, ředitel TEKO indiánského etnika Guaraní	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 41. Verbální složka: Organizace MAS, politická “výchova voličů”.	“Pracujeme v různých komunálních skupinách, kde informujeme, analyzujeme, dáváme příklady, pouštíme video, a tímto způsobem jsme pracovali odlišně od tradičních politických stran.”	0:20
69	21:40	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Venkovská krajina v regionu Yungas, terasovitá políčka koky, zemědělci sázející a sklízající koku. Zvuková složka: tradiční indiánská flétna.		0:32
70	22:12	Neznámý řidič taxi. V taxi za jízdy.	Vizuální složka: Neznámý řidič taxi. Snímán ze sedadla spolujezdce. Záběry okolní městské, indiánů. Verbální složka: Drancování přírodních zdrojů.	“Ukradli nám cín, ukradli nám zlato, ukradli nám stříbro a teď nám kradou náš plyn. Měli bychom mít rovnost, všichni bychom měli něco mít. Naneštěstí jsme chudí.”	0:27
71	22:39	Martin Machicado MAMANI, výkonný zástupce Hnutí bez půdy. Neznámé místo.	Vizuální složka: Martin Machicado MAMANI v popředí. Verbální složka: Bohatství Bolívie je shromážděno v rukách sta rodin.	“Spojené národy publikovaly že Bolívie je v rukou sta rodin.”	0:08
72	22:47	Neznámý indián. Pochod indiánů Aymara. Stejně místo jako v sekvenci č. 2.	Vizuální složka: Neznámý indián. V pozadí stany. Verbální složka: Spojené státy drancují	“Spojené státy si chtějí odvézt ropu, nechtějí nám zaplatit ani jeden dolar. Ale Spojené státy mají také na Aljašce zemní plyn. Mají ho	0:31

			Bolívii a ještě zde vytvářejí odbytíště pro své zboží.	jako rezervu. Vite, kolik je stojí? Osm dolarů. Proč nás ještě využívají? Protože si ho schovávají jako rezervu. (...) Nám chtějí prodat své produkty za svou cenu. To nám nevyhovuje.”	
73	23:18	Neznámý řidič taxi. V taxi za jízdy.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 72. Verbální složka: Lidé jsou chudí	“Ze 300 nebo 400 bolivianů na měsíc musíme živit rodiny. A někdy to není možné, protože máme až šest dětí.”	0:16
74	23:34	Luis Fernando VICENTI, politický analytik ze Santa Cruz. Neznámé místo.	Vizuální složka: Luis Fernando VICENTI v popředí. Verbální složka: Bolivijská emigrace.	“Část bolivijské populace odešla ze země hledat práci ve Španělsku, Itálii, Spojených státech, Argentině. Tři miliony Bolivijců žijí v zahraničí.”	0:15
75	23:49	Neznámý řidič taxi. V taxi za jízdy.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 72. Verbální složka: Vláda se musí změnit	“Způsob vládnutí se musí změnit.”	0:05
76	23:54	David Choquehuanca CÉSPEDES, Ministr zahraničních věcí	Vizuální složka: David Choquehuanca CÉSPEDES . Verbální složka: Hledáme “ <i>khapak</i> ” – “dobře žít”.	“Musíme se znovu stát <i>khapak</i> a <i>abiri</i> , <i>yambae</i> . <i>Khapak</i> je člověk, který žije dobře. <i>Abiri</i> je člověk, který žije dobře. My nechceme žít lépe, nechceme, aby někdo žil lépe, co chceme, je jednoduše žít dobře. Nepracovat, lhát, zneužívat bližního a přírodu, podvádět bližního není žít dobře. To, co hledáme, je dobré žití. A to znamená <i>khapak</i> .”	0:48
77	24:42	Evo MORALES. Předvolební mítink MAS.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č.56. Verbální složka: Vybudujeme “naší” Bolívii.	“Nejlepší školou je vzpoura, přátelé. Chtějí studovat na Harvardu, v Bostonu a chtějí importovat zákony a normy. Máme profesionály, začněme společně budovat naši Bolívii.	0:18
78	25:00	Neznámý Aymara. Pochod Aymarů. Stejně místo jako v sekvenci č. 2.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 74. V pozadí další aymarové, <i>wiphaly</i> , hory. Verbální složka: Budeme řídit “naší” Bolívii lépe než “oni”.	“Naši synové a dcery jsou profesionálové, advokáti, doktoři, architekti. Budou moci vládnout lépe než oni.”	0:14

79	25:14	García LINERA, na prvním setkání Amerických indiánských vůdců v La Pazu, 20.1.2006	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 65. Záběry na exotické pohlednicové motivy. Verbální složka: Indiánské hnutí.	“Indiánské hnutí tu není proto, aby bylo zavřeno do Ministerstva kultury nebo diapozitivu nebo do turistické pohlednice. Indiánské hnutí je politickou mocenskou strategií.”	0:18
80	25:32	Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO.	Vizuální složka: jako v sekvenci č. 31 Záběry z bolivijského parlamentu, staré fotografie vládních kabinetů. Verbální složka: Styl bývalých vlád. Zvuková složka: dechová vojenská hudba.	“ Vládní politické strany v této demokracii stranických smluv užívali státního vlastnictví jako osobního. A to tak, že projekty nejen že neodpovídaly na výzvy, kterým země čelila, ale uspokojovaly vnitřní potřeby stran a jejich koalicí tak, aby tyto dosáhly uspokojivé úrovně vládní schopnosti.”	0:21
81	25:53	Neznámý muž. Neznámé město. Před volební místností.	Vizuální složka: v popředí neznámý muž, v levém pozadí volební místnost, v pravém pozadí ulice. Procházející lidé. Textová složka: vlevo nahoře nápis: “Volební stůl č. 2577.” Verbální složka: Koaliční vlády kradly.	“ Koaliční vlády se zabývaly okrádáním Bolívie. Nestaraly se o vládnutí, ale o okrádání. Teď si to už lidé uvědomili, teď už nechtějí rýži, už ne, už si to uvědomili. Mysleli jsme si, že budou vládnout korektně, ale bohužel, tito lidé z koalice kradli.”	0:22
82	26:15	Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO	Vizuální složka: jako v sekvenci č. 31. Záběry z Parlamentu. Verbální složka: Systém rodinných klanů.	“Rodinné klany obsadily vedoucí pozice politických stran a dávají jim tak jistou dynastickou perspektivu.”	0:09
83	26:24	Neznámý muž při kampani MAS. Manifestace. Neznámé místo.	Vizuální složka: neznámý muž v popředí drží transparent s fotografií Evo Moralese. V pozadí lidé při manifestaci. Textová složka: nápis na transparentu: “ S tebou je nás víc.” Verbální složka: muž zpívá popěvek.	“NE korupčníkům, NE zlodějům, zločinci do vězení.”	0:06
84	26:30	Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO	Vizuální složka: jako v sekvenci č. 31 Tyto rodiny vytvořily demokracii “paktů” a	“Politické strany rozložily státní institucionální. Demokracie paktů, která umožnila, že si politické	0:22

			rozložily tak fungování mechanismů státních institucí	strany rozdělily státní politický aparát, nakonec zlikvidovala těch několik málo ostrůvků institucionality státního aparátu.”	
85	26:52	Neznámý muž. To samé jako v sekvenci č. 83.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 83. Verbální složka: muž zpívá pokračování popěvku.	“Aby už nikdy nepřišli korupčníci ke zdi, protože Evo chtěl, aby se lid dostal k moci.”	0:09
86	27:01	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Záběry na portréty bolivijských prezidentů. Poslední záběr je na prezidentský palác v La Pazu. Bez komentáře. Zvuková složka: dechová vojenská hudba. Asynchronně – hlasy neznámých osob.		0:20
87	27:21	Ramiro VILLALPANDO, právní a sociální poradenství, Potosí. Neznámá místnost.	Vizuální složka: Ramiro VILLALPANDO v popředí. Záběr na aymarského šamana a prováděný rituál u ohničku na horách. Textová složka: jméno, funkce. Verbální složka: Moc není chápána stejně Indiány jako bílými	“Co rozumí indiánská etnika pod pojmem ‘demokracie’? Co rozumí indiánská etnika pod pojmem ‘moc’? Indiánská etnika pod pojmem ‘moc’ rozumí: ‘Moc k čemu?’.”	0:11
88	27:32	García LINERA, na prvním setkání Amerických indiánských vůdců v La Pazu, 20.1.2006	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 65. Protipohled na obecnost složená z indiánů různých etnik. Verbální složka: Indiánská společenství.	“ Indiánské hnutí je společenským projektem protože indiánské komunity urbánní i venkovské, moderní i tradiční jsou základnou, semínkem, postkapitalistické, postneoliberální společnosti. V indiánské komunitě se pracuje jiným způsobem, jinak se budují vztahy života a spolužití.”	0:36
89	28:08	Gualberto Choque YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 24. Verbální složka:	“V ‘prvním světě’ to není žádný zázrak, spíše nám naznačují, že náš společný	0:20

		Pazu (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>)	Společným nepřítelem je kapitalismus.	nepřítel je zahraniční kapitalismus. Prostě, dvě stě rodin se nemůže cítit být pánem světa.“	
90	28:28	Evo MORALES. Předvolební mítink MAS.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 1 Verbální složka: “Chci vládnout ale zároveň vždy naslouchat voličům”	“Chci být prezidentem, abych sloužil Bolívii. Chci být prezidentem, abych vládl Bolívii, ale naslouchaje bolivijskému lidu. Naslouchaje vás, přátelé.”	0:09
91	28:37	Guillermo PADILLA, “Kolumbie”, profesor na Universidad of Texas	Vizuální složka: neznámé místo. Textová složka: jméno, profese. Verbální složka: Termín “vládnout naslouchaje”.	“Věta ‘vládnout naslouchaje’, je větou, která určitým způsobem shrnuje tuto novou koncepci demokracie. Má tisíciletou historii a mezi lidmi má daleko více legitimacy, než jakýkoli jiný diskurz.”	0:17
92	28:54	Gualberto Choque YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La Paz (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>)	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 24. Záběry na diskusní shromáždění indiánů. Verbální složka: Opravdová demokracie.	“To, co musíme udělat je spojit všechny tyto síly, abychom vybudovali společnost, kde bychom mohli žít v opravdové spravedlnosti s opravdovou demokracií. A když mluvím o opravdové demokracii, je to proto, že na bolivijském venkově skutečně existuje taková demokracie.	0:27
93	29:21	Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 31. Verbální složka: Specifickým fenoménem “indiánské demokracie” je permanentní možnost odvolat reprezentanty pokud přestanou reprezentovat názor většiny	“Lídři nemají takový vliv v životě indiánských společností. Lídři jsou velmi důležití v okamžicích konfliktu. V okamžiku vyjednávání s jinými lidry nebo se státem. Ale jakmile je tento problém vyřešen, lídři se vracejí na původní horizontální úroveň vztahů se společností. A proto si indiánská společnost osobuje právo je odvolat, když to bude nutné. To se nestává v západních společnostech.”	0:36
94	29:57	Gualberto Choque YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La Paz (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>)	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 24, Verbální složka: Chceme “opravdovou demokracii.”	“Tady je demokracie objektivní. Není kontrolována určitým tribunálem, nebo kanceláří, která může kontrolovat hlasy, a přenést tyto hlasy	0:17

				jinam. Není zde možnost podvodu. Prakticky toto je opravdová demokracie. To je to, co my chceme.”	
95	30:14	Daniel Millan GUTIERREZ, člen rady původních obyvatel Potosí	Vizuální složka: neznámé místo. Verbální složka: Indiánská etnika mají svou vlastní “strategii demokracie”.	“Mnozí ekonomové říkají, že indiánské společnosti nemají strategii. Ale my v každodenním životě vidíme, že mají svou vlastní strategii autonomie.”	0: 12
96	30:26	Hugo Salvatierra GUTIERREZ, Ministr zemědělství	Vizuální složka: neznámé místo. Verbální složka: Kultura rolníků.	“Rolníci z Altiplana mají kolektivní formy vlastnictví půdy, mají formy solidarity, kooperace, reciprocity a vytvářejí tak základ občanské společnosti.”	0:14
97	30:40	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Záběry přírody a původních obyvatel, lístků koky. Zvuková složka: tradiční hudba.		0:40
98	31:20	Daniel Millan GUTIERREZ, člen rady původních obyvatel Potosí	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 95. Verbální složka: Základními hodnoty indiánských etnik.	“V rámci tohoto modelu společenského rozvoje, který máme my, indiánská etnika, centrálními elementy jsou kulturní identita a teritorium.”	0:11
99	31:31	Hugo Salvatierra GUTIERREZ, Ministr zemědělství	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 96. Záběry krajiny a rolníků při práci Verbální složka: 40 půdy je součástí kolektivního vlastnictví, tato forma vlastnictví přetrvala po celé 180ti leté období republiky Zvuk off - Hugo Salvatierra GUTIERREZ, Ministr zemědělství: historická podmíněnost kolektivního vlastnictví půdy	“Pokud studujeme dnes Bolívii, má 40% rozlohy půdy v kolektivním vlastnictví. Tyto přetrvaly 180 let republikánské historie. Ale tato kolektivní vlastnictví a používání půdy, které nyní modernisté nazývají “dlouhodobě udržitelný”, byly historicky dané. Nevidím znaky degradace ani u půdy, ani lesů, ani u vod v žádném z typů kolektivního vlastnictví (vyjmenovává je). Tato kolektivní vlastnictví vždy existovala.”	0:56
100	32:27	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Záběry přírody. Bez komentáře Zvuková složka:		0:15

			tradiční hudba.		
10 1	32:42	Guido Chumiray ROJAS, ředitel TEKO indiánského etnika Guaraní. Neznámé místo.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 40. Vlastnictví půdy je vážným problémem	„To, co nás utiskuje je něco tak zásadního a tak zakořeněného mezi lidmi, že nemůžeme přesně určit, kdo je nepřítelem. Ale zhruba bychom mohli říci, že otázka vlastnictví půdy je faktorem, který určuje naši chudobu a naši vykořeněnost.“	0:23
10 2	33:05	Hugo Salvatierra GUTIERREZ, Ministr zemědělství	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 96. Letecké záběry tropické krajiny a záběry rolníků pracujících na poli. Verbální složka: koncentrace půdy v několika málo rukách.	“Politické uspořádání státu určuje, že půda je původním vlastnictvím státu. A že půda je toho, který ji vlastní a obdělává. Avšak v Bolívii existují velké půdní celky v několika málo rukách. Mnohé studie ukázaly, že pouhých 40 000 tak zvaných středních a velkých firem vlastní 32 000 000 ha půdy. Zatímco obrovské množství rolníků a původních obyvatel, kteří v Bolívii tvoří většinu, mají nebo měli ve svých rukách maximálně 4 000 000 ha půdy.”	0:35
10 3	33:40	Guido Chumiray ROJAS, ředitel TEKO indiánského etnika Guaraní. Neznámé místo.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 40. Staré archivní záběry venkova. Verbální složka: Většina půdy je koncentrována v rukách oligarchie.	“Když v roce 1892 skončila poslední válka, celé toto teritorium bylo zabráno těmi kteří tehdy válčili a jejich potomky. My jim říkáme <i>haciendisté</i> nebo <i>patronové</i> . Oni si přivlastnili tu nejlepší půdu a vodu a prakticky celou ekonomiku. A udělali z etnika Guaraní své otroky a služebníky bez nároku na jakoukoli odměnu.”	0:24
10 4	34:04	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: záběry z cesty autobusem, záběry dopravních prostředků. Bez komentáře		0:11
10 5	34:15	Oscar Zelaya VELASQUEZ, právní a sociální poradenství, Potosí	Vizuální složka: neznámé místo. Verbální složka: Druhá agrární reforma.	“Nyní pracujeme na zákonu ‘INSA’. Ten naší zemi přináší druhou agrární reformu. Tento zákon již konkrétním způsobem uznává původní obyvatele a	0:27

				přiděluje jim status komunitního pozemku původních obyvatel.”	
10 6	34:42	Mirna Cuentas ALARCON, socioložka, záběry pralesa	Vizuální složka: Stejná jako v sekvenci č. 22.	“Nemůžeme přemýšlet o původních obyvatelích sběračích, rybářích, lovcích, na malých kouscích půdy, ale měli bychom přemýšlet o větších celcích, kde by docházelo k harmonickému sdílení těchto prostor mezi různými etniky.”	0:19
10 7	35:01	Oscar Zelaya VELASQUEZ, právní a sociální poradenství, Potosí	Vizuální složka: Stejná jako v sekvenci č. 105. Verbální složka: Problematičnost současných zákonů	“Ale zákon ‘INSA’ jim nepřiznává půdní celky jako takové i se spravováním veškerého přírodního bohatství.”	0:06
10 8	35:07	Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO; v polovině sekvence stříh – záběry pralesa, komentář pokračuje v modu off	Vizuální složka: Stejná jako v sekvenci č. 31. Verbální složka: Vykořisťování původního indiánského obyvatelstva oligarchií.	“V amazonském světě, kde se nachází více než třicet kultur původních vlastníků půdy, je velká většina půdy v rukou kreolských a mestických vlastníků, ale také mnohých cizinců: Chorvatů, Němců, Brazilců, kteří reálně kontrolují zacházení s přírodním bohatstvím. Původní obyvatelé jsou tak dnes pouze pracovní silou tohoto gigantického mechanismu využívání přírodních zdrojů.”	0:31
10 9	35:38	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Rychlý sled záběrů přírody. Asynchronní zvuk: Tradiční hudba.		0:11
11 0	35:49	Hugo Salvatierra GUTIERREZ, Ministr zemědělství	Vizuální složka: Stejná jako v sekvenci č. 96. Ilustrativní záběry bolivijské krajiny. Verbální složka: Problém rozdělení půdy.	“Problém půdy nebyl v Bolívii ještě vyřešen. Jsme daleko řešení, pokud budeme pokračovat s občanským právem, který nyní neuznává právo na společné vlastnictví půdy, které je pro nás zásadní.”	0:12
11 1	36:01	Oscar Zelaya VELASQUEZ, právní a sociální poradenství, Potosí.	Vizuální složka: Portrét Oscara Zelaye Velasqueze.	“Bohužel, zákon ‘INSA’ nevyřešil tento problém, především v tropických oblastech. V těchto oblastech	0:13

				stále existují velké plochy neproduktivní půdy, neboli to, co známe pod pojmem <i>latifundio</i> .”	
11 2	36:14	Hermina MAMANI, zástupkyně <i>Hnutí bez půdy</i> , La Paz.	Vizuální složka: Portrét Hermíny Mamani.	“My chceme jít do východních oblastí, protože jsme si ověřili, že je tam dostatek půdy, která spí, je panenská a nebyla nikdy obdělávána. A ta patří těm bývalým ministrům, bývalým poslancům, bývalým střídavým vládám. Ani za ně neplatí daně.”	0:19
11 3	36:33	Gualberto Choque YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La Pazu (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>).	Vizuální složka: Portrét Gualbera Choque Yahusiho. Neznámé soukromé místo.	“My především navrhujeme ‘defeudalizaci’ konceptu půdy a teritoriálních oblastí. A to je boj, který přátelé z MST nevzdají, my rolníci také ne. Proto vám říkám, a také celému světu, že my jsme pro agrární revoluci a ne pro pouhou agrární reformu.”	0:23
11 4	36:56	German ANTELO, předseda Občanské rady pro Santa Cruz (přední opoziční občanská iniciativa, pozn. ŠM).	Vizuální složka: Portrét Germana Antelo. Neznámé místo.	“V čem s hnutím <i>Hnutí bez půdy</i> nesouhlasíme je aby vstupovali do objektů s definovanými vlastníky, jejichž půda je obdělávána. To je samozřejmě nedemokratické, protizákonné, protiprávní a s tím nikdy souhlasit nebudeme.”	0:17
11 5	37:13	Proslov Alvaro García LINERY na předvolebním mítinku MAS.	Vizuální složka: Portrét Alvaro García Linery na tribunách.	“Pracovitý podnikatel se nemusí obávat. Musí se strachovat spekulant, vlastník spekulativních pozemků, který je získal výhody od politiků. Na toho aplikujeme zákon a stát od něj vyvlastní pozemky, které rozdá rolníkům a malým producentům, kteří potřebují půdu aby vytvořili více pracovních možností.”	0:26
11 6	37:39	Neznámí lidé.	Vizuální složka: Skandování při předvolební manifestaci; indiáni	“ Je to cítit, je to cítit, Evo Prezidentem!” (“ <i>Se siente, se siente, Evo presidente!</i> ”)	0:11

			oblečení do tradičních látek.		
11 7	37:50	Neznámý muž.	Vizuální složka: Portrét neznámého muže.	“Jediným zdrojem s jehož pomocí budeme v budoucnosti moci něco udělat, jsou fosilní paliva. A toho chceme dosáhnout pro naše děti a pro budoucí generace.”	0:14
11 8	38:04	Verónica GUILIPÁN, zástupkyně etnika Mapuche z Argentiny	Vizuální složka: Portrét Verónicy Guilipán. Neznámé místo.	„Převést přírodní zdroje na jejich pravé vlastníky, což jsou etnika původních obyvatel a tak konečně začít budovat podmínky ve kterých bychom my, původní obyvatelé, kontrolovali a spravovali naše teritoria.“	0:12
11 9	38:16	Evo Morales na předvolebním mítinku MAS.	Vizuální složka: Portrét Evo Moralese na tribunách.	“Vidíme, že jsme velice blízko tomu, abychom znovu získali teritorium, což znamená znárodnit všechny přírodní zdroje. Ty nemohou být v koncesi nebo privatizované, musí být v rukou bolivijského státu.”	0:17
12 0	38:33	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Záběry přírody, dolů, portréty indiánských dětí. Asynchronní zvuk: indiánka zpívá tradiční píseň.		0:33
12 1	39:06	Gualberto Choque YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La Pazu (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>).	Vizuální složka: Portrét Gualberto Choque Yahusi. Ilustrativní záběry na těžbou poznamenanou krajinu.	“Lid požaduje, nežádá, ale požaduje získání neboli konfiskování všech přírodních zdrojů. Nemluvíme jen o případě fosilních paliv, v tomto případě zemním plynu, my rolníci mluvíme zejména o případě půdy a pozemků, vodě, vzduchu, <i>Pachamamě</i> , neboli přírodě.”	0:28
12 2	39:34	Mirna Cuentas ALARCON, socioložka.	Vizuální složka: Portrét Mirna Cuentas Alarcon. Ilustrativní záběry.	“Jakmile budeme jednotní ve vztahu k otázce obrany těchto zdrojů, budoucnost Bolívie bude změněna. Jestli zůstaneme bez zdrojů, celá populace bude trpět jevy jako je vyloučení, diskriminace,	0:14

				chudoba.”	
12 3	39:48	Prezident Evo MORALES, dne 20.1.2006 na prvním setkání vůdců amerických indiánských etnik.	Vizuální složka: Portrét Evo Moralese za řečnickým pultíkem na konferenci.	“Jak je možné, že v Bolívii sedíme na zemním plynu, ale nemáme plyn doma? To je nespravedlnost. Máme velké bohatství ale také takovou chudobu.”	0:14
12 4	40:02	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Portréty mlčících respondentů, vážné tváře, pláč, portréty indiánů. Asynchronní zvuk: indiánka zpívá tradiční píseň.		0:25
12 5	40:27	Předvolební proslov Alvaro García LINERY.	Vizuální složka: Portrét Alvaro García Linery na tribunách.	“Získat fosilní paliva, realizovat národní shromáždění abychom sjednotili vlast a skoncovali se stoletími diskriminace, to povinně jde s novým ekonomickým modelem. Pokud budeme v lednu ve vládě, MAS a přítel Evo Morales, jeho parlamentní výbor a jeho ministři pohřbí tři metry pod zem hanebný neoliberalismus a zákon 21070, který naší vlasti, pracujícím a národu přinesl tolik škody.”	0:43
12 6	41:10	Guido Chumiray ROJAS, ředitel TEKO indiánského etnika Guaraní.	Vizuální složka: Portrét Guido Chumiray Rojase. Neznámé místo. Ilustrativní záběry chudých lidí.	„V průběhu dlouhých let odsud odváželi všechno bohatství, ropu a nechali nám tu jen černou díru, kterou stále ještě můžeme vidět tady v lese. Ale <i>Camiri</i> jako takový z toho vůbec nic nezískal.“	0:15
12 7	41:25	Adolfo CHAVEZ, předseda konfederace indiánských etnik Bolívie.	Vizuální složka: Portrét Adolfo Chaveze. Neznámé soukromé místo.	“Petroleářská společnost přijde, usadí se, vytěží a odejde. Vždycky ti ekonomická mocnost bude říkat, že jsi neschopný a nemůžeš nic dělat, že se to celé protáhne a také že ztrácíš obchodní příležitosti a také že poškozujes jejich firemní kontakty, tak, jako to říkají nám. My jim je	0:27

				můžeme poškozovat klidně ještě rok, dva roky. Dřevo není třeba krmit, ani přírodní zdroje ATC není třeba krmit. Ty mohou počkat.”	
12 8	41:52	Guillermo PADILLA, profesor na Universidad of Texas.	Vizuální složka: Portrét Guillermo Padilla. Neznámé soukromé místo.	“V Latinské Americe není žádné sociální hnutí, které by mělo koordinační schopnosti, koherenci svého diskurzu, vizí a požadavků jako indiánská hnutí na tomto kontinentu.”	0:14
12 9	42:06	Eduardo GALEANO, uruguajský spisovatel.	Vizuální složka: Eduardo Galeano hovoří na tribunách.	“Z dřívějších koloniálních dob jsme zdědili kulturu strachu a impotence, která nám říká: ‘Ne, pozor! To se nesmí. Bylo by to pěkné, ale není to možné.’ Vycvičili nás v jízdě na kolečkovém křesle. A konečně nyní na mnoha místech Latinské Ameriky dobýváme zpět možnosti, sílu a energii k chůzi po svých vlastních nohách, k přemýšlení našimi vlastními hlavami a k cítění našimi vlastními srdci.”	0:46
13 0	42:52	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Záběry na tržiště a chudé indiánky. Asynchronní zvuk: pop-rocková hudba.		0:30
13 1	43:22	Luis Fernando VICENTI, politický analytik ze Santa Cruz. Neznámé místo.	Vizuální složka: Portrét Luise Fernando Vicentiho.	“Bolívie byla pokusným králikem při aplikaci neoliberalismu. A tímto způsobem byla zničena, zdevastována. Takže je logické, že v zemi, která nejvíce trpěla jeho aplikací, to byl ta nejpoznamenanější společenská skupina, zemědělci a rolníci, která hledala způsob, dokonce autonomní cestou, jak navrhnout alternativní modely směřování pro tuto zemi. Rolnickému hnutí zbývaly jen dvě alternativy: vzepít se proti stávajícímu modelu, nebo zemřít.”	0:36

13 2	43:58	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Záběry na neutěšenou městskou krajinu chudinských čtvrtí.		0:17
13 3	44:15	Mirna Cuentas ALARCON, socioložka.	Vizuální složka: Portrét Mirna Cuentas Alarcon.	“Najednou se utvořila určitá strategická spolupráce mezi všemi identitami, které v této zemi existují: <i>Quechuy</i> , <i>Aymary</i> , <i>Guaraniemi</i> , bílými, mesticy... všemi možnými skupinami.”	0:13
13 4	44:28	Pablo STEFANONI, argentinský novinář a politický analytik.	Vizuální složka: Portrét Pabla Stefanoniho. Ilustrativní záběry z událostí roku 2002 a 2003.		2:46
13 5	47:14	Gabriela MONTAÑO, koordinátorka Setkání sociálních alternativ.	Vizuální složka: Gabriela MONTAÑO v popředí, pozadí neutrální. Záběry na různé bolivijské prezidenty v období 2000-2005.	„Bojoval jsi a bojoval, každý den jsi myslel, že by mohl přijít státní převrat.....jeden prezident, jiný prezident, další možný prezident.....nadmárodní firmy a jejich smlouvy, vyprší smlouva, další den se zhrouť export.....pět let takového kolotoče.”	0:21
13 6	47:35	Gualberto Choque YAHUSI, sekretář zemědělských odborů La Pazu (<i>Confederación Única Campesina – La Paz</i>)	Vizuální složka: Záběr na pochod rolníků. Portrét Gualberto Choque YAHUSI.	„Lidové a sociální skupiny by se bývaly ujaly vlády, ale to by bylo zahraničním kapitalismem a samotným imperialismem považováno za indiánský státní převrat. Dotlačili nás do této uličky, která je cestou voleb, a my jsme se jich nemohli kvůli časové tísní zúčastnit jako konkrétní politická strana. Je třeba říci, že to bylo důvodem, proč vzniklo toto spojení a účastníme se voleb společně s MAS.“	0:35
13 7	48:10	Předvolební mítink MAS.	Vizuální složka: Záběry z předvolebního mítinku MAS, vedoucí osobnosti zpívají, vlajky, tribuny. Bez komentáře. Zvuková složka: píseň na tribunách.	“MAS, MAS, když už dále nejdeme, stačí, že je nás více...”	0:11
13	48:21	Předvolební projev	Vizuální složka: Evo	“Nemám strach, s vědomím	0:09

8		prezidenta Evo MORALESE, oslavy na stadionu MAS.	Morales na tribunách.	lidu a demokracie jdeme v naši zemi kupředu k revoluci nejen demokratické, ale i kulturní.”	
13 9	48:30	Pablo STEFANONI, argentinský novinář a politický analytik; s vizuální dokumentací	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 134. Ilustrativní záběry z života Evo Moralese. Černobílé fotografie, záběry z manifestací, Evo Morales v kanceláři.	“Evo Morales je vůdce hnutí pěstitelů koky. Narodil se v Oruro. Jako v mnoho bolivijských rodin emigrovali Moralesovi do Chapare na počátku osmdesátých let a v Chapare. Zde se Morales setkal s odborovými organizacemi a jejich organizačním a politickým aparátem spojeným s násilnou likvidací plantáží koky, která byla řízena státem za asistence USA. Evo Morales využívá svých fotbalových schopností a začíná jako vedoucí sportovní odborové frakce. Při organizaci fotbalových šampionátů buduje síť vazeb mezi jednotlivými odborovými frakcemi a stává se zároveň oblíbeným. V Chapare se pak představí jako představitel nové generace odborářů a v roce 1983 je zvolen jako prezident jednoho z odborů <i>cocaleros</i> . A začíná tak odborovou kariéru, která z něj o několik let později učinila prezidenta Federace všech šesti odborů <i>cocaleros</i> .	1:09
14 0	49:39	Záběry oslav vítězství MAS, neznámý muž.	Vizuální složka: Záběr na Moralese a García Líneru na tribunách s věncem kokových lístků kolem krku. V pozadí vlajky Bolívie a <i>wiphala</i> . Ilustrativní záběry ze života Moralese.	“Říkali mu všelijak: narkotrafikant, terorista, <i>narcococalero</i> . Poznal vězení a zadržení a nemohl se najíst.”	0:11
14 1	49:50	Pablo STEFANONI, argentinský novinář a politický analytik.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 134. Ilustrativní záběry z		1:01

			života Evo Moralese.		
14 2	50:51	Záběry oslav vítězství MAS. Moderátor.	Komentář asynchronně.	“Ted’ je to šéf a prezident hlavní síly země a budoucí prezident Bolívie. Evo Morales Ayma! “ “Přivítejme ho velkým potleskem!”	0:15
14 3	51:06	Christina CHOQUE, předsedkyně Agrární konfederace CSUTCB	Vizuální složka: Portrét Christiny Choque.	“V rádiu jsem slyšela, jak žil, odkud přišel, takže si myslím, že si vzpomene. Pokud má tyto životní zkušenosti, bude pamatovat na své bratry.”	0:12
14 4	51:18	JOAQUIN, představený Rady pro původní “Ayllus” v Potosí.	Vizuální složka: Portrét Joaquina. Neznámé místo. Ilustrativní záběry na rituální uvedení do funkce prezidenta na aymarském rituálním místě Tiwanaku.	“Na mezinárodním poli nás reprezentuje Evo Morales, protože on se považuje za původního obyvatele. Ale jako Bolivijci a jako původní obyvatelé víme, že on není lídř původních obyvatel. Stala se z něj vůdčí osobnost v odborech. A odbory jsou velice odlišné od hnutí původních obyvatel, tak, jak to chápeme my.”	0:25
14 5	51:43	Pablo STEFANONI, argentinský novinář a politický analytik.	Vizuální složka: Portrét Pabla Stefanoniho. Ilustrativní záběry ze života Alvaro García Linery. Verbální složka: Biografie García LINERY. Synchronní a asynchronní komentář.		2:59
14 6	54:42	Povolební projev prezidenta Evo MORALESE, oslavy na stadionu MAS.	Vizuální složka: Portrét Evo Moralese hovořícího na tribunách.	„Tyto nejzneuctěnější, nejnenáviděnější a nejznevažovanější společenské segmenty bolivijské historie, což jsou <i>Aymarové, Quechuové, Chiquitanové, Guarayové, Chimanové, Muratové, Chipayové</i> . Chci říci všem těm bratrům, bolivijským rolníkům: Naštěstí jsme se nespletli, tento politický nástroj je nyní první politickou silou země, tento politický nástroj není pouze	0:40

				nadějí pro Bolívii a Latinskou Ameriku, je to černá múra vlády Spojených států.	
14 7	55:22	Oslavy vítězství MAS.	Bez komentáře.		0:02
14 8	55:24	Pablo STEFANONI, argentinský novinář a politický analytik.	Vizuální složka: Portrét Pabla Stefanoniho. Ilustrativní záběry. Verbální složka: Morales je politickým vůdcem vzešlým ze sociálního hnutí.		0 :50
14 9	56 :16	Neznámý muž, zřejmě představitel bolivijské střední třídy.	Vizuální složka: Portrét neznámého muže na ulici.	« V naší zemi to není jen třída původních obyvatel, kteří si přejí, aby Evo byl prezidentem a vyvedl nás z této krize. Ale také jsme to my, příslušníci střední a vyšší třídy, kteří držíme s lidem. »	0 :17
15 0	56 :33	Tisková konference. Evo MORALES.	Vizuální složka: Morales a Linera na tiskové konferenci si tisknou ruce.	„Chtěl bych poděkovat příteli García Linerovi, za jeho přínos a za to, že jsem se od něho mohl hodně naučit. Doufám, že se také ode mě naučil. To je komplementarita. To je naše škola jak skloubit sociální uvědomění s intelektuálními schopnostmi a s vědomím naší identity.“	0 :21
15 1	56 :54	Pablo STEFANONI, argentinský novinář a politický analytik.	Vizuální složka: Portrét Pabla Stefanoniho. Neznámé místo.	„Tato symbióza byla definována MAS a samotným Garcíou Linerou jako vláda „ponče a kravaty“, jako smíření Bolívie se sebou samou. Jako vzájemné uznání indiánů a urbánních částí společnosti a jejich vzájemný respekt.“	0 :29
15 2	57 :23	Záběry na ulice ve městě.	Bez komentáře.		0:38
15 3	58:01	Augusto JAUREGUI, ředitel indiáského projektu PROCESO.	Vizuální složka: Portrét Augusto Jauregui. Neznámé místo.	“Tento jev sjednocení, který nabízí MAS, zahrnuje, podle mého názoru, téměř automaticky indiánský svět do logiky svého diskurzu. Podle mého názoru nepotřebuje dělat oficiální	0:33

				prohlášení nebo projednávat mnoho věcí. Nějakým způsobem jak MAS, tak hnutí původních obyvatel, zkoušejí hledat to samé. A volby jim nabízejí sjednocení výhodné pro obě hlediska, která jsou si nesmírně podobná.”	
15 4	58:34	Neznámá žena. Neznámé místo na ulici.	Vizuální složka: Portrét neznámé ženy.	“Ať vyhraje MAS, ať vyhraje Evo! Já budu volit Eva, jsou to představitelé lidu”	0:04
15 5	58:38	Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO.	Vizuální složka: Portrét Augusto Jauregui. Neznámé místo.	“Vždy jsme tu měli vztah, ve kterém jedni poroučeli a druzí poslouchali. Toto se nyní s volebním procesem změnilo. Otázka je, jakým institucionálním způsobem artikulovat tyto segmenty, které jsou politicky za jedno, ale kulturně jsou mezi nimi obrovské rozdíly, které mohou sloužit ke zlepšení vztahu mezi všemi.”	0:26
15 6	59:04	Sekvence bez komentáře.	Vizuální složka: Záběry na tradiční tržiště v El Altu (chudé předměstí La Pazu). Bez komentáře. Asynchronní zvuk: tradiční hudba		0:36
15 7	59:40	Guillermo PADILLA, profesor na Universidad of Texas.	Vizuální složka: Portrét Guillermo Padilly.	“V Bolívii právě probíhá přechod od jednoho způsobu myšlení k druhému. Původní obyvatelé mají svůj způsob života vlastní jejich tisíciletým kulturám. Znovu založit stát, jak nám to vláda Bolívie říká, to znamená hledat jak umístit to, co po tisíce let své kulturní historie tito původní obyvatelé nosí, do institucionálního rámce, který je jim cizí. Je to nový způsob myšlení.”	0:27
15 8	1:00:0 7	Povolební projev na tribunách stadionu MAS – García LINERA.	Vizuální složka: Portrét Alvaro García Linery.	“Bolívie znovu nalézá svou čest, ruší kolonizaci státu a buduje novou institucionalitu, nové zákony	0:33

				s účastí všech Bolivijců. A tato účast východu i západu, severu i jihu, venkova i města, pracujících i zaměstnavatelů se jmenuje Ústavní shromáždění, které vám slibujeme na červen roku 2006 ve městě Sucre.”	
159	1:00:40	Mirna Cuentas ALARCON, socioložka	Vizuální složka: Portrét Mirna Cuentas ALARCON.	“Mít novou Ústavu, která by uznala tu diverzitu, kterou máme. A která by odpovídala potřebám Bolívie, takové, jaká je. To není ta minoritní Bolívie, ale Bolívie různorodá s různými obyčejí a zvyky a různými způsoby života, s různými kosmologiemi.”	0:24
160	1:01:04	Neznámá žena.	Vizuální složka: Portrét neznámé ženy. Neznámé místo.	“Ústavní shromáždění je setkáním Bolivijců předně nad návrhem jednoty. Druhým návrhem je založit Bolívii a zjistit, co opravdu politicky chceme a potřebujeme.”	0:12
161	1:01:16	Luis Fernando VICENTI, politický analytik ze Santa Cruz. Neznámé místo.	Vizuální složka: Portrét Luis Fernando VICENTI.	“ Je to jasné vítězství rolnických organizací ze Santa Cruz. Byli to původní obyvatelé a rolníci a rolnické ženy z tropických oblastí, které za 15 let politického boje dokázali protlačit toto téma do národní agendy.”	0:18
162	1:01:34	Hugo Salvatierra GUTIERREZ, Ministr zemědělství	Vizuální složka: portrét Hugo Salvatierra Gutierreze.	“Nejen, že uzákoníme status “původních indiánských teritorií”, budeme také propagovat politiku, která zavdá impuls k nejširší účasti na Ústavním shromáždění. Tato účast bude nikoli individuální, ale kolektivní a budeme zde vystupovat kolektivně jako původní obyvatelé. Samozřejmě tlaky z určitých částí společnosti, zejména stran tradičních stran nebo mocenských skupin, usilují o to, aby jeden hlas odpovídal jednomu občanu. Vláda MAS ve svém	1:01

				programu uznává individuální ale i kolektivní občanství. A tato kolektivní občanství označují indiánská etnika a původní obyvatelé, kteří si takto mohou zvolit své zástupce a reprezentovat se před národním státem.	
16 3	1:02:3 5	Tomaza AYMARO, vice-prezidentka Valné hromady lidu Guaraní	Vizuální složka: portrét Tomazy Aymaro.	“Díky Ústavnímu shromáždění můžeme dosáhnout změny. V indiánských etnikách již nechceme represí, aby naši bratři byli otroky vlastníků půdy. Za toto všechno my bojujeme.”	0:19
16 4	1:02:5 4	Evo MORALES, předvolební mítink MAS.	Vizuální složka: portrét Evo Moralese na tribunách.	“Ode dnešního dne do šesti měsíců budeme mít Ústavní shromáždění, abychom znovu založili Bolívii a skoncovali jednou provždy se všemi neoliberalními zákony.”	0:10
16 5	1:03:0 4	Slavnostní zahájení dne voleb prezidentem Eduardem RODRIGUEZ.	Vizuální složka: záběry ze zahájení volebního dne. Bez komentáře. Paralelní zvuk.	“Zahajuji volební den.”	0:55
16 6	1:03:5 9	Neznámá žena.	Vizuální složka: Portrét neznámé ženy na pouliční manifestaci MAS. Žena oděná do barev MAS.	„Teď se všichni chudí, nejen v Bolívii ale i v Latinské Americe je tolik chudých, ti lidé teď povstali. Není to jen Bolívie.“	0:14
16 7	1:04:1 3	Augusto JAUREGUI, ředitel indiánského projektu PROCESO.	Vizuální složka: Portrét Augusto JAUREGUI. Ilustrativní záběr na graf s volebními preferencemi.	„Dříve lidé volili, řekl bych, podle třídního faktoru. Asociativně. „Podobám se více „Pepíkovi“, budu ho volit.“ Myslím, že v posledních volbách se toto radikálně změnilo. Země se ukázala ve třech naprosto jasných barvách. Levice, pravice a střed ještě nikdy nebyly tak jednoznačné. A není náhodou, že indiánský svět se cítil být reprezentován levicí.“	0:44
16 8	1:04:4 5	Volební kampaň opoziční strany PODEMOS.	Vizuální složka: Záběry na billboardy opoziční strany		0:13

			PODEMOS, manifestace PODEMOS. Bez komentáře. Asynchronní zvuk: skandování manifestace PODEMOS.		
16 9	1:04:5 8	Neznámý řidič taxi.	Vizuální složka: Portrét řidiče taxi při práci.	„Pan Jorge QUIROGA je konzervativní pravicový kandidát. Je produktem nadnárodních společností.“	0:09
17 0	1: 05:07	Tribuny PODEMOS, projev kandidáta Jorge QUIROGA.	Vizuální složka: Portrét Jorge Quiroga na tribunách. Záběr na manifestaci PODEMOS.	„Už žádnou diskriminaci indiánů, rozdáme indiánům peníze, uznáme větší indiánské komunity. Když půjdete volit, přemýšlejte. Tyto možnosti, kdo je může učinit realitou? Kdo ví, kdo chce a kdo může? Ptejte se na toto, až půjdete volit.“	0:25
17 1	1:05:3 2	Záběry na pochod hnutí MAS.	Bez komentáře. Synchronní hudba fanfár a zvuk bubnů.		0:23
17 2	1:05:5 5	Neznámá žena.	Vizuální složka: Portrét neznámé ženy. Veřejný prostor.	„Ať vyhraje kdokoli.... tyto volby jsou tak polarizované....ať není žádné násilí, ať je výsledek přijat s klidem. Nakonec jsou volby demokratickým aktem a je třeba přijmout rozhodnutí většiny.“	0:12
17 3	1:06:0 8	Povolební projev prezidenta Evo MORALESE.	Vizuální složka:	„Někteří říkají: jestli bude Evo prezidentem, pomstí se nám, musíme utéct z Bolívie. To je absolutní nesmysl. V tomto bodě je třeba mít, přátelé, velkou zodpovědnost. Naučíme vládnout všem, aniž bychom někoho uráželi.“	0:19
17 4	1:06:2 7	German ANTELO, předseda Občanské rady pro Santa Cruz.	Vizuální složka: Portrét German ANTELO. Neznámé soukromé místo.	„Až Morales převezme moc, bude ji muset stabilizovat v objektivní realitě země, která je součástí mezinárodních trhů, Andské komunity národů a MERCOSUR a která logicky musí být produktivní, solidární a kompetitivní.“	0:34

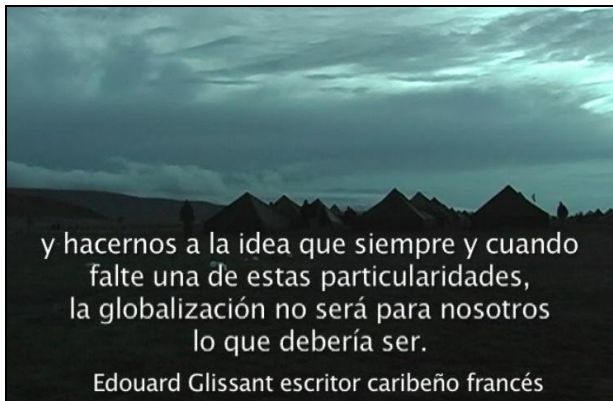
				Protože jinak zůstane izolovaná.“	
17 5	1:07:0 1	Luis Fernando VICENTI, politický analytik ze Santa Cruz. Neznámé místo.	Vizuální složka: Portrét Luis Fernando VICENTI.	„Dominantní části společnosti MAS vyčítají, že jsou to fundamentalisti a že se chtějí navrátit ke způsobu života před pěti sty lety. Mě připadá že je to přesně naopak. Podle mě jsou hnutí původních obyvatel a hnutí rolníků velice moderní a naopak ti, kteří si osobují titul modernity chtějí udržovat starý koloniální pořádek.“	0:36
17 6	1:07:3 7	Gabriela MONTAÑO, koordinátorka Setkání sociálních alternativ.	Vizuální složka: Portrét Gabriely MONTAÑO.	„Jak moc bude možné, aby si v neoliberálním světě Bolívie dělala co chce?“	0:21
17 7	1:07:5 8	Přípravy voleb.	Vizuální složka: Záběry na přípravy voleb v chudinských čtvrtích, fronty čekajících voličů. Bez komentáře. Synchronní zvuk.		1:34
17 8	1:09:3 2	Vyhlášení výsledků v médiích.	Vizuální složka: záběr na televizní obrazovku s oznámením výsledků voleb. Jorge QUIROGA blahopřeje Evo MORALESovi.	„Výsledky ukazují cestu, kterou nám ukázala tato demokracie. Veřejně a otevřeně gratuluji panu Evo Moralesovi a panu Alvaro Garcíu Linerovi k jejich volebnímu výsledku.“	0:18
17 9	1:09:5 0	Oslavy vítězství Evo Moralese dne 22.1.2006.	Vizuální složka: Indián v tradičním obleku přeje tradičním způsobem Moralesovi hodně štěstí v úřadu. Vložený záběr na televizní obrazovku a přenos převzetí funkce prezidenta v Kongresu. Synchronní zvuk: tradiční aymarská hudba.	„Ať žije Evo Morales Ayma!“	0:55
18 0	1:10:4 5	Neznámý muž z ulice	Oslavujeme to, na co jsme po 500 let čekali.	“Čtyři světové strany vlasti se sešly aby oslavily to, co nám předpovídal po dlouhých pět set let Pachakuti, návrat času hojnosti, rovnováhy, cti,	0:19

				spravedlnosti, lásky a bratství.”	
18 1	1:11:0 4	Záběr na televizní obrazovku a přenos převzetí funkce prezidenta v Kongresu. Převzetí funkce prezidenta, oslavy.	Bez komentáře, synchronní zvuk. Záběry na oslavy na tribunách 22.1.2006. Asynchronní zvuk off – tradiční hudba oslav.		0:20
18 2	1:11:2 4	Neznámá aymarská žena		“My, Bolivijci, jsme zvolili našeho otce Bolívie.”	0:04
18 3	1:11:2 8	Záběr na televizní obrazovku a přenos převzetí funkce prezidenta v Kongresu, MORALES zdraví Kongres.	Bez komentáře, paralelní zvuk		0:07
18 4	1:11:3 5	Adolfo TUNUPA, šaman z Copacabany. Neznámé místo.		“Teď přichází syn bratra, pro nás to není všechno. Je to malá...cesta, po které jdeme pomalu. Snad náš bratr ukáže, že přišel do vlády jako syn Indiána.”	0:19
18 5	1:11:5 4	Odcházení z funkce stávajícího prezidenta Eduarda Rodrigueze.	Bez komentáře. Synchronní zvuk.		0:13
18 6	1:12:0 7	Záběry z ulice, přijíždí Evo MORALES.	Vizuální složka: Morales v bundě MAS se zdraví s novináři. Neznámá ulice. Bez komentáře. Synchronní zvuk.	„Dobrý den, jak se máte.“ „Gratuluji.“ „Kde jsou ti paparazzi? Dnes mě nenechají pracovat.“	0:37
18 7	1:12:4 4	Neznámý mladý muž.	Vizuální složka: Portrét neznámého mladého muže. Neznámé místo.	„Já si nemyslím, že by Evo byl ideálním prezidentem, ale alespoň, jak to říká hodně lidí, to může být ten, který naší zemi nejméně ublíží. A může učinit radikální kroky, které mohou být pro rozvoj naší země důležité.“	0:16
18 8	1:13:0 0	Neznámý muž.	Vizuální složka: Portrét neznámého muže. Neznámé veřejné místo.	„Vím, že Evo to může dokázat. Udělá to, když ho jeho partneři nezdají.“	0:05
18 9	1:13:0 5	Guido Chumiray ROJAS, ředitel TEKO indiánského etnika Guaraní. Neznámé místo.	Vizuální složka: Portrét Guido Chumiray ROJAS.	„Mezi námi indiány není velká důvěra. Ale to neznamená, že bychom ho nepodpořili. Pokud bude dělat dobré věci, budeme s ním bojovat až do smrti.“	0:11
19	1:13:1	Christina CHOQUE,	Vizuální složka: portrét	„Jestli bratr Evo skončí	0:23

0	6	předsedkyně Agrární konfederace CSUTCB.	Christina CHOQUE. Neznámé místo.	špatně, všichni skončíme špatně. Budeme bojovat (s ním), i když mezi sebou třeba budeme mít rozepře, podpoříme ho. Jsme jedna krev a jedno tělo, jsme stejní.“	
19 1	1:13:3 9	Nelly ROMERO, předsedkyně valné hromady etnika Guaraní. Neznámé místo a čas.	Vizuální složka: portrét Nelly ROMERO.	„Opozice se ptá, co se zlepší, dokonce mu dávají dny, aby už uskutečnil transformaci. Je to složité, pokud ti druzí tento proces brzdili po dobu dvaceti nebo třiceti let, co je možné za devadesát nebo za šedesát dní změnit?“	0:19
19 2	1:13:5 8	Elisabeth SALGUERO, poslankyně MAS v La Paz.	Vizuální složka: portrét Elisabeth SALGUERO. Neznámé veřejné místo.	„Vnitřní kolonialismus je kulturním procesem, který požaduje změny ve vzdělávacím systému a změny v sebevědomí. Protože, jak říkal Foucault, existují společenské vzory, které se zapisují do tvého těla.“	0:21
19 3	1:14:1 9	Guillermo PADILLA, profesor na Universidad of Texas.	Vizuální složka: stejná jako v sekvenci č. 91.	„Na příkladu Bolívie se indiánské národy učí hodnotě uvědomění občanské společnosti. Učí se, že mají práva, že mohou změnit osud země, když si věří, když se organizují a když se spojí a jdou za společným cílem. A to je velice důležitá politická lekce pro celý kontinent.“	0:30
19 4	1:14:4 9	Záběry na indiánský pochod.	Bez komentáře.		0:17
19 5	1:15:0 6	Alvaro García LINERA, na prvním setkání Amerických indiánských vůdců v La Pazu, 20.1.2006.	Vizuální složka: portrét A. García Linery u řečnického pultíku na konferenci.	„Dvacáté století bylo v Latinské Americe ve znamení dělnického a intelektuálního hnutí. Jedenadvacáté století začíná v Bolívii vůdčí rolí indiánského hnutí. To je ta velká novinka současných historických událostí této země.“	0:20
19 6	1:15:2 6	Verónica GUILIPÁN, zástupkyně etnika Mapuche z Argentiny.	Vizuální složka: portrét Verónicy GUILIPÁN. Neznámé místo.	„Jeho hlavním úsilím jako prezidenta republiky je znárodnit zdroje. To nám ukazuje, co je možné a kam	0:38

				můžeme dále směřovat. A na kontinentální úrovni musí indiánské hnutí podpořit tento bolivijský proces. Podpoříme-li Evo Moralese, budeme moci rozvinout své dílčí požadavky v jednotlivých zemích.“	
19 7	1:16:0 4	Carlos LACÁN MENCHÚ, zástupce Fondu na rozvoj indiánských etnik v Guatemale.	Vizuální složka: portrét Carlose LACÁN MENCHÚ. Neznámé místo.	„Dříve měla jednotlivá hnutí své požadavky a spolupracovala pouze v rámci svých států. Dnes existuje toto hnutí od Ohňové země až po Severní Ameriku. A to je velmi důležité, neboť to přináší jednotící procesy.“	0:26
19 8	1:16:3 0	Nina PACARI, ekvádorská zástupkyně Stálého Fóra indiánských etnik při OSN. Oslavy Moralesova vítězství	Vizuální složka: záběr na Ninu Pacari na tribunách.	„My, indiánské národy, jsme jako tráva na planině: čím více je vytrhávána, tím více roste. A pokud má být svět plný polní trávy, ať tedy je, protože pak budeme svobodně vládnout muži, ženy, černí i indiáni.“	0:34
19 9	1:17:0 4	Rituální uvedení prezidenta Moralese do funkce na aymarském posvátném místě Tiwanaku 21.1.2006.	Různí představitelé indiánských etnik Ameriky oblečení do tradičních oděvů předstupují před Evo Moralese, gratulují a předávají mu dary. Paralelní zvuk – tradiční hudba.		1:22
20 0	1:18:2 6	Nathan PRAVIA, zástupce indiánských etnik Hondurasu	Vizuální složka: portrét mluvčího.	« Toto je tisíciletý mytický plán. Byl zablokovaný, ale dnes samotná přírodní realita propůjčuje lidským bytostem řízení a vidění reality planety a lidstva jiným způsobem. Lidštějším, zodpovědnějším, tak abychom měli harmoničtější život s přírodou. »	0 :34
20 1	1 :19 : 00	Večerní oslavy vítězství Moralese mezi členy MAS, neznámé místo.	Bez komentáře. Textová složka: titulky.		1 :00

Příloha č. 5

Úvodní citát Edouarda Glissanta. S 2.

Neznámý indián. S 3.

Evo Morales a A. García Linera. S 10.

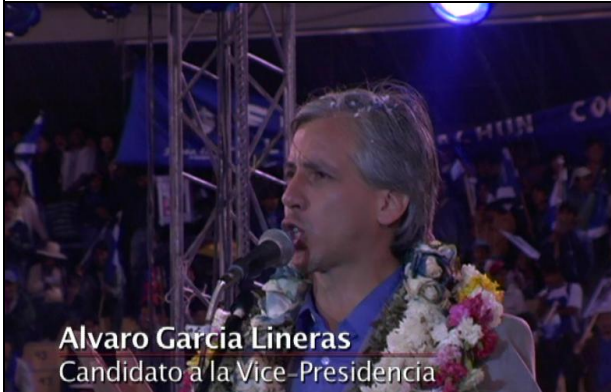
Ilustrativní záběry ulic La Pazu. S 11.

Neznámý respondent na manifestaci. S 20.

„Evo, Evo, prezident Bolívie!“ S 24.

„Pět set let útisku indiánů dnes končí.“ S 36.

Ilustrativní záběry. S 52.

Ilustrativní záběry. S 97.

Socioložka M. C. Alarcon. S 22.

Ilustrativní záběry. S 22.

Uruguajský spisovatel Eduardo Galeano. S 129.

Neznámý muž. S 149.

Gualberto Choque Yahusi. S 121.

Manuel Peña
Prés. Conf. Indígena de Chiquitanía

Manuel Peña. „Naši prarodiče byli podřízeni nuceným pracem.“ S 45.

Ilustrativní záběr. „Indián byl prodán svým pánem za 1 800 bolivianů.“ S 46.

Joaquín
Consejo de Ayllus Originarios de Potosí

Joaquín. S 144.

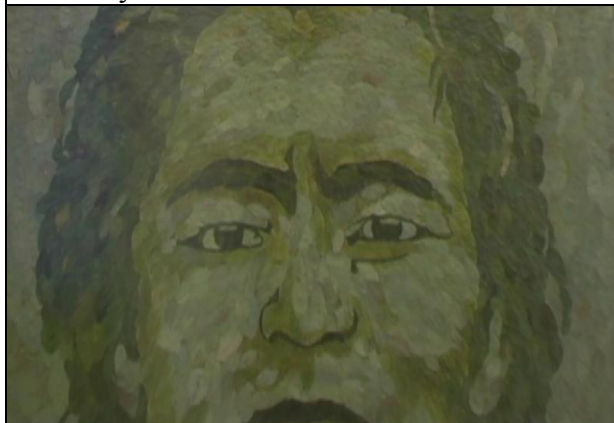
Ilustrativní záběry. S 23.

Neznámý řidič taxi. S 70.

Augusto Jauregui. S 153.

Ilustrativní záběry. Portréty vůdců
indiánských rebélií. S 63.

Neznámý muž na manifestaci. S 83.

Hermina Mamani. S 112.

Ilustrativní záběry. S 157.

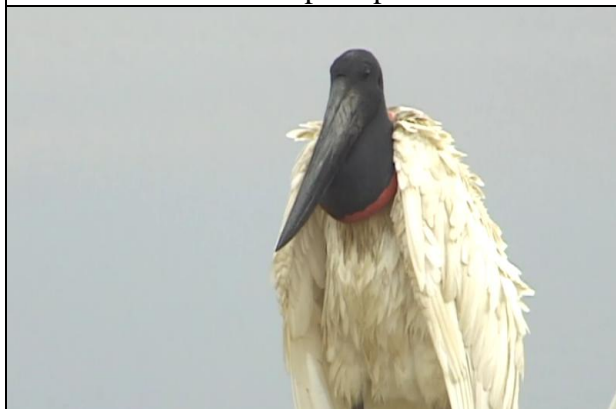
Germán Antelo
Presidente Comité Cívico Pro Santa Cruz

Germán Antelo. Zástupce opozice. S 114.

Dr. Guillermo Padilla (colombiano)
Prof. universidad de Texas. Austin.

Dr. G. Padilla. S 91.

Ilustrativní záběry. S 109.

Pablo Stefanoni (Argentino)
Periodista, investigador social

Pablo Stefanoni. S 141.

Záběry příprav voleb. S 177.

Záběry oslav vítězství MAS. S 179.

Záběry Moralesova uvedení do prezidentské funkce v Kongresu. S 181.

Tiwanaku 21/01/2006
Ceremonia inaugural de la
presidencia de Evo Morales Ayma

Rituální uvedení Moralese do prezidentské funkce na Tiwanaku. S 199.

Použitá literatura

ABEGGLEN, Robert, MANTILLA, Julio et BELMONTE, Ruben. *Diferenciación, pobreza y campesinado*. Bolivia: UNICEF, 1987.

ABRIC, Jean-Claude. *Pratiques sociales et Représentations*. Paris : Presses Universitaires de France, 1994.

ALVIZURI, Verushka. « Du rejet de l'Indien à l'élection d'un président aymara ». *L'Ordinaire latino-américain*, n° 204 (2006) : 9 – 19.

ALVIZURI, Verushka. *La construcción de la aymaridad: una historia de la etnicidad en Bolivia (1952 – 2006)*. Santa Cruz: Editorial El País, 2009.

ASSIES, Willem. « La « Media Luna » sobre Bolivia: nación, región, etnia y clase social ». *América latina hoy* 43, (Août 2006): 87 – 105.

BERGER, Peter a LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii věděni*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999.

BROWN, Gilian a YULE, Georgie. *Discourse Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press, 1983.

BRYSK A. et WISE C.. *Economic Adjustment and Ethnic Conflict in Bolivia, Peru and Mexico*. Washington: Woodrow Wilson International Center, 1995.

CASEN, Cécile. « Système de partis et partis antisystèmes en Bolivie. Emergence du MIP et du MAS sur la scène politique bolivienne depuis 2000. » . *Cahier des Amériques Latines*, no 46 (2004).

COLLEYN, Jean-Paul. *Le regard documentaire*. Paris: Éditions du Centre Pompidou, 1993.

CORTES, Geneviève. *Partir pour rester*. Paris: IRD éditions, 2000.

CRABTREE, J.. *Perfiles de la protesta – Política y movimientos sociales en Bolivia*. La Paz: PIEB, 2005.

ČENĚK, David a PORYBNÁ, Tereza. *Vizuální antropologie – kultura žitá a viděná*. Příbram: Pavel Mervart, 2010.

DELFOUR, Christine. *L'invention nationaliste en Bolivie – une culture politique complexe*. Paris: L'Harmattan, 2005.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Antropologie multikulturních společností: Rozumět identitě*. Praha: Triton, 2007.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Praha: Slon, 2012.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie: Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha: Portál, 2008.

FAVRE, Henri. *L'Amérique latine*. Paris: Dominos – Flammarion, 1998.

FIELD, Les. « Who are the Indians? Reconceptualising Indigenous Identity, Resistance, and the Role of Social Science in Latin America ». *Latin American Research Review* 29, n° 3 (1994): 237 – 48.

FRANQUEVILLE, André. *La Bolivie, d'un pillage à l'autre*. Paris: IRD éditions, 2000.

GAUTHIER, Guy. *Dokumentární film, jiná kinematografie*. Praha: Akademie múzických umění, 2004.

GODMILOW, Jill. „How real is the reality in documentary film?“. *History and Tudory*“ 36, no. 4 (December 1997): 80 - 101.

GROS, Christian. *Pour une sociologie des populations indiennes et paysannes de l'Amérique latine*. Paris: L' Harmattan, 1997.

HEALY, Kevin. « Political Ascent of Bolivia's Peasant Coca Leaf Producers ». *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, n° 1 (Spring 1991): 87 - 121.

JAKOUBEK, Marek, *Antropologie v České republice*, In ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Praha: Slon, 2012.

KABELE, Jiří. "Sociální konstruktivismus". *Sociologický časopis* 42, no. 3 (1996): 317 - 37.

Roberto LASERNA. "Bolivie: l'économie de la drogue". *Problèmes d'Amérique Latine*, n°18 (Juillet – Septembre 1995).

LAVAUD, Jean-Pierre. *Bolivie : la nation incertaine*. Paris : Hérodote, 1995.

LAVAUD, Jean-Pierre. « Démocratie et ethnicisation en Bolivie ». *Problèmes d'Amérique latine*, no. 56 (printemps 2005) : 105 – 28.

LAVAUD, Jean-Pierre. « La Bolivie de la réforme ». *Problèmes d'Amérique latine*, no. 28 (janvier – mars 1998) : 3 – 18.

LAVAUD, Jean- Pierre. "La producción de la verdad étnica mediante el Censo". Eju.tv. <http://eju.tv/2012/03/la-produccion-de-la-verdad-tnica-mediante-el-censo/>.

LE BOT, Yvon. « Le mouvement syndical bolivien a la croisée des chemins (1978 – 1980) ». *Problèmes d'Amérique latine*, n° 62 (1981) : 111 – 57.

LE BOT, Yvon. *Violence de la modernité en Amérique latine*. Paris : Karthala, 1994.

LEMOINE, Maurice. *Les 100 portes de l'Amérique latine*. Paris: Autrement, 1988.

MACUROVÁ, Alena, MAREŠ, Petr. *Text a komunikace: jazyk v literárním díle a ve filmu*. Praha: Univerzita Karlova, 1992.

MEDINA José. *El trueno sobre los coccaleros: coca, cultura y democracia participativa municipal*. La Paz: HISBOL, 1995.

McQUAIL, Denis. *Úvod do teorie masové komunikace*. Praha: Portál, 1999.

MOLINA, George Gray. « Ethnic Politics in Bolivia: Harmony of Inequalities. 1900 – 2000 », University of Oxford, 2005, p. 1 - 38.

NOVÁK, Petr. „Teorie sociálních reprezentací“. *Psychologie, elektronický časopis ČMPS* 3, no. 1 (2009): 22 – 29, <http://e-psycholog.eu/pdf/novak.pdf>.

PACHECO, Diego. *El Indianismo y los Indios Contemporáneos en Bolivia*. La Paz: Hisbol, 1992.

PARANAGUA, Paulo Antonio. *Cine documental en América Latina*. Madrid : Ediciones Cátedra, 2003.

PARRENIN, Georges. « Genèse des mouvements indiens-paysans en Bolivie (1900 – 1952) ». *Problèmes d'Amérique latine*, n° 62 (1981).

PERRET, Delphine. *La Créolité*. Matoury: Ibis Rouge éditions, 2001.

PRICE, Richard, PRICE, Sally. « Shadowboxing in the Mangrove ». *Cultural Anthropology* 12, no 1, (February 1997).

RIVERA, Silvia. “ Luchas campesinas contemporáneas en Bolivia: El movimiento *katarista*, 1970 – 1980“. p. 129 – 168, in ZAVALETA MERCADO, R.(ed.), *Bolivia, hoy*, Mexico, Siglo Veintiuno, 1983.

SANABRIA, Harry. « Consolidating States, Restructuring Economies, and Confronting Workers and Peasants: The Antinomies of Bolivian Neoliberalism ». *Comparative Studies in Society and History* 41, no 3 (July 1999): 535 - 562.

SCHULZ, Wilfried, SCHERER, Helmut, HAGEN, Lutz, REIFOVÁ, Ivana, KONČELÍK, Jakub. *Analyza obsahu mediálních sdělení*. Praha: Karolinum, 2004.

SPEDDING, Alison. *Kawsachun coca: economía campesina en los Yungas y el Chapare*. La Paz: Fundación PIEB, 2004.

STAM, Robert, BURGOYNE, Robert, FLITTERMAN-LEWIS, Sandy. *New Vocabularies in Film Semiotics: Structuralism, Post-Structuralism, and beyond*. Routledge, 1992.

STEFANONI, Pablo. « El nacionalismo indígena en el poder ». *OSAL*, n°19 (Juillet 2006): 37 – 44.

STROBELE-GREGORM Juliana, HOFFMAN Bert, HOLMES Andrew. « From Indio to Mestizo ...to Indio: New Indianist Movements in Bolivia ». *Latin American Perspectives*, n° 2 (Spring 1994) 106 - 23.

VILLARROEL, Gladys. “Las representaciones sociales: una nueva relación entre el individuo y la sociedad”. *Revista Venezolana de Sociología y Antropología* 17, n. 49 (Agosto 2007).

YOSHIDA, Shigeto. « El movimiento katarista entre los cholos y el campesinado: Una reflexión sobre la etnicidad y las políticas en Bolivia ». *JCAS Symposium Series*, no. 15 (2002): 241 - 55.